

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 575/2016-197

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom pojednávaní 6. decembra 2017 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, Milana Lalíka (sudca spravodajca) a sudkyne Marianny Mochnáčovej o sťažnosti JUDr. Jána Bernáta, Podzámska 9818/40, Nové Zámky, zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Fulecom, Živnostenská 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom prezidenta Slovenskej republiky, ktorým nerozhodol o menovanom ako o kandidátovi na sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky, sťažnosti JUDr. Miroslava Duriša, PhD., Zádvorie 189/57, Liptovský Mikuláš, a JUDr. Evy Fulcovej, Živnostenská 2, Bratislava, zastúpených advokátom JUDr. Milanom Fulecom, Živnostenská 2, Bratislava, JUDr. Juraja Sopoligu, Bidovce 259, zastúpeného advokátom JUDr. Tiborom Sásfaiom, Mlynárska 15, Košice, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky rozhodnutiami prezidenta Slovenskej republiky sp. zn. 636-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o ich nevyimenovaní za sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky a sťažnosti JUDr. Jany Laššákovej, Vlkanovská 122, Vlkanová, zastúpenej spoločnosťou AK H. I. F., spol. s r. o., Radvanská 1, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Peter Filip, vo veci namietaného porušenia základného práva

na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky sp. zn. 1107-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o jej nevyemenovaní za sudkyňu Ústavného súdu Slovenskej republiky takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky rozhodnutiami prezidenta Slovenskej republiky sp. zn. 636-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o ich nevyemenovaní za sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky p o r u š e n é b o l o .

2. Základné právo JUDr. Jany Laššákovej na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky sp. zn. 1107-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o jej nevyemenovaní za sudkyňu Ústavného súdu Slovenskej republiky p o r u š e n é b o l o .

3. Základné právo JUDr. Jána Bernáta na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom prezidenta Slovenskej republiky, ktorým nerozhodol o menovanom ako o kandidátovi na sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky, p o r u š e n é b o l o .

4. Rozhodnutia prezidenta Slovenskej republiky sp. zn. 636-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o nevyemenovaní JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu za sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky a rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky sp. zn. 1107-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o nevyemenovaní

JUDr. Jany Laššákovej za sudkyňu Ústavného súdu Slovenskej republiky sa z r u š u j ú a vec sa v r a c i a prezidentovi Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

5. Prezidentovi Slovenskej republiky prikazuje, aby vo veci znova konal a rozhodol tak, že z dostatočne zvoleného počtu kandidátov navrhnutých mu Národnou radou Slovenskej republiky vymenuje troch za sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky.

6. Kancelária prezidenta Slovenskej republiky je p o v i n n á uhradiť JUDr. Jurajovi Sopoligovi trovy konania v sume 1 107,87 € (slovom tisícstosedem eur a osemdesiatšesť centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Tibora Sásfaia do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu a JUDr. Jane Laššákovej trovy konania v sume 363,79 € (slovom tristošesťdesiattri eur a sedemdesiatdeväť centov) na účet spoločnosti AK H. I. F., spol. s r. o., v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Peter Filip, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Sťažnosť JUDr. Jána Bernáta, JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) bola 5. septembra 2016 doručená sťažnosť JUDr. Jána Bernáta (ďalej aj „sťažovateľ v 1. rade“) vo veci namietaného porušenia základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy postupom prezidenta Slovenskej republiky (ďalej aj „prezident“), ktorým nerozhodol o menovanom ako o kandidátovi na sudcu ústavného súdu, ako aj sťažnosť JUDr. Miroslava Duriša, PhD. (ďalej aj „sťažovateľ v 2. rade“), JUDr. Evy Fulcovej (ďalej aj „sťažovateľka v 3. rade“) a JUDr. Juraja Sopoligu (ďalej aj „sťažovateľ vo 4. rade“, spolu ďalej len „sťažovatelia“)

vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy rozhodnutiami prezidenta sp. zn. 636-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o ich nevyemenovaní za sudcov ústavného súdu. Sťažnosti sťažovateľov v 1. až vo 4. rade boli prijaté na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. I. ÚS 575/2016-47 zo 14. septembra 2016.

2. Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia boli 3. apríla 2014 a 15. mája 2014 zvolení Národnou radou Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“) za kandidátov na sudcov ústavného súdu, prezident však rozhodnutiami sp. zn. 1112-2014-BA z 2. júla 2014 rozhodol o ich nevyemenovaní za sudcov ústavného súdu (z celkovo šiestich navrhnutých kandidátov vymenoval prezident do funkcie sudkyne ústavného súdu len jednu kandidátku). Sťažovatelia v 2., 3. a vo 4. rade sa v tejto súvislosti už v minulosti obrátili na ústavný súd vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy, k porušeniu ktorých malo dôjsť označenými rozhodnutiami prezidenta, ktorými bolo rozhodnuté o ich nevyemenovaní za sudcov ústavného súdu. Ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 571/2014-266 zo 17. marca 2015 sťažnosti sťažovateľov v 2., 3. a vo 4. rade vyhovel, konštatoval porušenie označených článkov ústavy prezidentom, jeho rozhodnutia sp. zn. 1112-2014-BA z 2. júla 2014 zrušil, prezidentovi uložil povinnosť vo veci opätovne konať a rozhodnúť a konštatoval povinnosť prezidenta, „... aby z dvojnásobného počtu kandidátov (predložených mu národnou radou, pozn.) vymenoval presne polovicu za sudcov ústavného súdu“. Podľa sťažovateľov ústavný súd tento svoj záver verifikoval aj v rozhodnutí sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015.

3. Sťažovatelia svoju sťažnosť odôvodnili takto:

«Prezident rozhodnutiami zo dňa 06. júla 2016, č. 636-2016-KPSR, sťažovateľov 2/ až 4/ nevyemenoval za sudcov ústavného súdu, čo u všetkých sťažovateľov 2/ až 4/ odôvodnil rovnako tým, že nespĺňajú nároky na vynikajúcu odbornú úroveň, presvedčivosť a spoločenskú akceptovateľnosť, pretože žiadnym spôsobom sa neprejavili ako významné a všeobecne uznávané osobnosti právnickej obce, a nikdy neprejavili objektívne poznateľný

záujem o ochranu ústavnosti a základných práv a slobôd. Naopak, už tá prostá skutočnosť, že sťažovatelia sa za uvedených okolností vôbec uchádzajú o post sudcu ústavného súdu podľa prezidenta signalizuje nedostatok ich zodpovednosti za konanie a rozhodovanie na najvýznamnejšom súdnom orgáne štátu.

O sťažovateľovi 1/, ako o jednom z kandidátov na sudcu ústavného súdu, prezident vôbec nekonal ani nerozhodol...

... sťažovateľmi namietaný ústavne nekonformný postup prezidenta voči kandidátom na sudcov ústavného súdu, ktorí boli zvolení národnou radou, spočíva v tom, že z dvojnásobného počtu kandidátov na sudcov ústavného súdu, ktorí mu boli predložení na vymenovanie národnou radou, nevymenoval presne polovicu za sudcov ústavného súdu, hoci podľa čl. 134 ods. 2 v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy a nálezu ústavného súdu III. ÚS 571/2014 zo dňa 17. marca 2015 v spojení s uznesením ústavného súdu PL. ÚS 45/2015 zo dňa 28. októbra 2015 tak urobiť mal...

Napriek vyššie citovaným rozhodnutiam tretieho senátu a pléna ústavného súdu, z ktorých vyplýva jednoznačná ústavná povinnosť prezidenta vymenovať „... z ostávajúcich piatich kandidátov na sudcov ústavného súdu vybrať dvoch sudcov ústavného súdu...“ (PL. ÚS 45/2015), ako aj konkrétny spôsob, akým tak má urobiť, prezident opakovane nevymenoval ani jedného zo sťažovateľov za sudcu ústavného súdu, čím opätovne porušil základné právo sťažovateľov na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok, ktoré im garantuje čl. 30 ods. 4 ústavy a zároveň tiež porušil svoju ústavnú povinnosť zaistiť riadny chod ústavných orgánov, ktorá mu vyplýva z čl. 101 ods. 1 ústavy, čím dlhodobo znemožňuje riadny chod ústavného súdu...

Prezident síce v odôvodnení svojich rozhodnutí zo dňa 06. júla 2016, č. 636 2016-KPSR o opakovanom nevymenovaní sťažovateľov za sudcov ústavného súdu uvádza, že z vyhláseného odôvodnenia nálezu III. ÚS 571/2014 má vyplývať jeho oprávnenie nevymenovať žiadneho zo sťažovateľov za sudcov ústavného súdu v prípade, ak dostatočne individualizuje a konkretizuje závažné či mimoriadne skutočnosti, ktoré sa vzťahujú na ich osoby, a ktoré dôvodne spochybňujú ich schopnosť vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu spôsobom neznižujúcim jej vážnosť alebo schopnosť vykonávať túto funkciu spôsobom, ktorý nebude v rozpore so samotným poslaním ústavného súdu.

Avšak ani z vyhláseného, ani z písomného odôvodnenia nálezu III. ÚS 571/2014 žiadne takéto oprávnenie prezidenta nevyplýva...

... je nepochybné, že rozhodnutie prezidenta o nevymenovaní žiadneho z kandidátov za sudcu ústavného súdu je uplatnením jeho právomoci na základe vlastnej úvahy, ktorá prekročila limity vymedzené čl. 134 ods. 2 ústavy a čl. 139 ústavy, a preto je uvedené rozhodnutie prezidenta svojvôľou - „selektívnym uplatňovaním spravodlivosti“, ktorá je popretím právnej istoty ako základu materiálneho právneho štátu.

Vychádzajúc z právneho názoru ústavného súdu, ktorý vyplýva z nálezu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo dňa 17. marca 2015, z uznesenia ústavného súdu PL. ÚS 45/2015 z októbra 2015, ktoré bolo schválené kvalifikovanou väčšinou pléna ústavného súdu, ako aj judikátov PL. ÚS 4/2012, PL. ÚS 14/06, I. ÚS 397/2014, tak možno bez akýchkoľvek pochybností konštatovať, že prezident konal opakovane rozpore s čl. 2 ods. 2 ústavy, čl. 101 ods. 1 druhou vetou ústavy a súčasne s čl. 1 ods. 1 ústavy, keď v rozpore s úplne jednoznačným právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v označených rozhodnutiach opätovne rozhodol o nevymenovaní kandidátov za sudcov ústavného súdu Miroslava Duriša, Evy Fulcovej, Juraja Sopoligu, resp. vôbec nerozhodol o dvoch kandidátoch na sudcu ústavného súdu Jána Bernáta a Imricha Volkaia, čím opätovne porušil základné právo sťažovateľov garantované im čl. 30 ods. 4 ústavy, v dôsledku čoho ostali naďalej neobsadené dve miesta sudcov ústavného súdu, ktoré sú neobsadené už od 4. júla 2014.»

4. Vzhľadom na uvedené sa sťažovatelia domáhajú, aby po prijatí ich sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo JUDr. Miroslava Duriša, JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky rozhodnutiami prezidenta Slovenskej republiky č. 636-2016-KPSR z 06. júla 2016 o nevymenovaní JUDr. Miroslava Duriša, JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu za sudcov ústavného súdu porušené bolo.

2. Základné právo JUDr. Jána Bernáta na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení

s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom prezidenta Slovenskej republiky, v dôsledku ktorého nerozhodol o JUDr. Jánovi Bernátovi, ako kandidátovi za sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky, porušené bolo.

3. Rozhodnutia prezidenta Slovenskej republiky č. 636-2016-KPSR z 06. júna 2016 o nevymenovaní JUDr. Miroslava Duriša, JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu za sudcov ústavného súdu sa zrušujú a vec sa vracia prezidentovi Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

4. Prezidentovi Slovenskej republiky sa prikazuje, aby vo veci znovu konal tak, že zo sťažovateľov JUDr. Jána Bernáta, JUDr. Miroslava Duriša, JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu, vymenuje dvoch sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky.

5. Kancelária prezidenta Slovenskej republiky je povinná uhradiť JUDr. Jánovi Bernátovi, JUDr. Miroslavovi Durišovi a JUDr. Eve Fulcovej trovy konania na účet právneho zástupcu JUDr. Milana Fulca, advokáta, Živnostenská 2, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Kancelária prezidenta Slovenskej republiky je povinná uhradiť JUDr. Jurajovi Sopoligovi trovy konania na účet právneho zástupcu JUDr. Tibora Sasfaia, advokáta Mlynárska 15, Košice do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Sťažnosť JUDr. Jany Laššákovej

5. Dňa 13. septembra 2016 bola ústavnému súdu doručená sťažnosť JUDr. Jany Laššákovej (ďalej aj „sťažovateľka v 5. rade“, všetci spolu aj „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy rozhodnutím prezidenta sp. zn. 1107-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o jej nevymenovaní za sudkyňu ústavného súdu. Sťažnosť sťažovateľky v 5. rade bola prijatá na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 664/2016-14 zo 4. októbra 2016.

6. Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka v 5. rade bola zvolená národnou radou za kandidátku na sudkyňu ústavného súdu, prezident však rozhodnutím sp. zn. 1107-

2016-KPSR zo 6. júla 2016 rozhodol o jej nevymenovaní za sudkyňu ústavného súdu (z dvoch navrhnutých kandidátov nevymenoval prezident do funkcie sudcu ústavného súdu ani jedného kandidáta). Sťažovateľka v 5. rade rovnako ako sťažovatelia v 1. až vo 4. rade odkazuje na doterajšiu rozhodovaciu činnosť ústavného súdu vo veci vymenovania kandidátov na sudcov ústavného súdu a porušenie označených práv odôvodňuje najmä tým, že prezident

„- nekonal podľa Ústavy Slovenskej republiky, keď nerešpektoval povinnosť vymenovať z dvojnásobného počtu zvolených kandidátov presne polovicu za sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky,

- rozhodol v rozpore s doterajšou judikatúrou Ústavného súdu SR (nálezom III. ÚS 571/2014-266 zo dňa 17. 3. 2015, uznesením PL. ÚS 45/2015 zo dňa 28. 10. 2015), ktorá sa vzťahuje na skutkovo a právne obdobné prípady menovania kandidátov za sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky,

- prezident Slovenskej republiky na vymenovanie sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky účelovo uplatnil nehodiaci sa výklad Ústavného súdu Slovenskej republiky týkajúci sa menovanie generálneho prokurátora Slovenskej republiky (uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012), hoci ide o skutkovo a právne odlišný prípad, navyše popretý aktuálnejšou judikatúrou Ústavného súdu Slovenskej republiky,

- v porovnaní s minulými kandidátmi na funkciu sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky neboli prezidentom Slovenskej republiky vo vzťahu k sťažovateľke ako kandidátke na funkciu sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky uplatnené rovnaké podmienky na prístup k verejnej funkcii,

- prezident Slovenskej republiky arbitrárne a svojvoľne spochybnil schopnosť sťažovateľky vykonávať funkciu sudkyne Ústavného súdu Slovenskej republiky,

- prezident Slovenskej republiky v rozpore s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky kladie nové podmienky na prístup k funkcii sudcu Ústavného súdu SR, ktoré Ústava Slovenskej republiky nepredpokladá...

Vzhľadom na ústavnú úpravu uvedenú v čl. 134 ods. 2 ústavy je sťažovateľka presvedčená, že ústava ukladá prezidentovi povinnosť (nie možnosť) vymenovať polovicu z navrhnutých kandidátov národnou radou za sudcov ústavného súdu...

Odlišná aplikácia čl. 102 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 134 ods. 2 ústavy je obsahovo neakceptovateľným jednostranným rozšírením právomoci prezidenta, ktoré narušuje vzťah medzi ústavnými orgánmi, ako aj k občanom pri realizácii ich základného práva na prístup k verejnej funkcii a zároveň nerešpektuje systém del'by moci vyžadujúci nevyhnutné dodržiavanie ústavnej rovnováhy... Takáto odlišná aplikácia kreačnej právomoci prezidenta zároveň znamená porušenie ústavnej povinnosti prezidenta zabezpečiť riadny chod ústavných orgánov v zmysle čl. 101 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 134 ods. 2 ústavy...

... prezident zavádzal do výberu a vymenovania sudcov ústavného súdu nové podmienky, ktoré ústava neupravuje. Subjektívne úvahy prezidenta mohli byť nanajvýš dôvodmi, pre ktoré prezident vymenuje/nevymenuje toho – ktorého kandidáta a vyberie si iného. Uvedené by tak zostalo v rámci dispozície prezidenta – vymenovať sudcu ústavného súdu z dvojnásobného počtu zvolených kandidátov...

Pokiaľ prezident vyčíta zvolenému kandidátovi určitý nedostatok, z povahy veci vyplýva, že kandidát nespĺňa podmienku, ktorú si prezident pri svojom výbere stanovil. Vyžadovať splnenie akýchkoľvek ďalších kritérií na sudcu ústavného súdu nad rámec ústavy zo strany prezidenta, je však porušením základných princípov vyjadrených v čl. 2 ods. 2 ústavy...

Akokoľvek prezidentom nanovo a svojvoľne zadefinované podmienky výkonu funkcie sudcu ústavného súdu sú preto prejavom svojvôle prezidenta. Právomoc orgánov verejnej moci je vymedzená ústavou a zákonom, a nie želaniami osôb, ktoré ju v mene orgánov vykonávajú.“

7. Vzhľadom na uvedené sa sťažovateľka v 5. rade domáha, aby po prijatí jej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Základné právo JUDr. Jany Laššákovej na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky č. 1107-2016-KPSR zo dňa 6.7.2016 o nevymenovaní JUDr. Jany Laššákovej za sudkyňu Ústavného súdu Slovenskej republiky p o r u š e n é b o l o .

Rozhodnutie prezidenta Slovenskej republiky č. 1107-2016-KPSR zo dňa 6.7.2016 o nevymenovaní JUDr. Jany Laššákovej za sudkyňu Ústavného súdu Slovenskej republiky

zrušuje a prikazuje, aby prezident Slovenskej republiky vo veci znovu konal a rozhodol.

Kancelária prezidenta Slovenskej republiky je povinná uhradiť sťažovateľke trovy konania v sume 363,79 EUR na účet jej právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

III.

Rozhodovanie o procesných otázkach

8. Uznesením pléna ústavného súdu č. k. PLs. ÚS 22/2016-9 z 12. októbra 2016 boli veci vedené ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 575/2016 a sp. zn. III. ÚS 664/2016 spojené na spoločné konanie, ktoré je ďalej vedené pod sp. zn. I. ÚS 575/2016.

9. Podaním z 27. októbra 2016 prezident podľa § 28 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietol sudcov ústavného súdu Milana Ľalíka, Petra Brňáka a Mariannu Mochnáčovú ako predpojatých. Uznesením ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 62/2017 z 24. januára 2017 bolo rozhodnuté, že sudcovia Milan Ľalík, Peter Brňák a Marianna Mochnáčová nie sú vylúčení z výkonu sudcovskej funkcie v konaní vedenom ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 575/2016, keďže dôvodom na vylúčenie nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v namietanom procesnom postupe sudcu a jeho rozhodovacej činnosti.

10. Ďalším podaním z 1. marca 2017 prezident navrhol, aby ústavný súd vylúčil sťažnosť JUDr. Jany Laššákovej a sťažnosť JUDr. Jána Bernáta na samostatné konanie, keďže podľa jeho názoru sa na spojenie nehodia zo skutkových a právnych dôvodov. Konajúci senát ústavného súdu, ktorý je viazaný uznesením pléna ústavného súdu č. k. PLs. ÚS 22/2016-9 z 12. októbra 2016 o spojení vecí, však z podania prezidenta nezistil také skutočnosti, ktoré by predstavovali akýkoľvek posun v skutkovej a právnej situácii v porovnaní so stavom v čase rozhodovania o spojení vecí, preto o vylúčení vecí

JUDr. Jany Laššákovej a JUDr. Jána Bernáta na samostatné konanie nerozhodoval. Navyše je potrebné uviesť, že vylúčenie časti veci na samostatné konanie predstavuje fakultatívnu možnosť, o ktorej opäť rozhoduje ústavný súd, a to aj bez návrhovej dispozície účastníka konania, rovnako ako rozhoduje o spojení vecí.

11. Z princípov spravodlivého procesu nevyplýva požiadavka, aby o každej čiastkovej procesnej otázke muselo byť vydávané okamžité samostatné rozhodnutie. Také rozhodovanie totiž spravidla predlžuje konanie, aby nútilo rozhodujúci súd vyjadriť predčasne svoje hodnotenie niektorých okolností prípadu, ktoré by mali byť vyhodnotené až v konečnom rozhodnutí vo veci tak, ako sa to stalo aj v tomto prípade, keď na záver verejného ústneho pojednávania bolo rozhodnuté o všetkých procesných návrhoch účastníkov konania.

IV.

Vyjadrenia účastníkov konania

12. Na výzvu ústavného súdu sa k sťažnostiam sťažovateľov vyjadril prezident v podaní z 1. marca 2017, a to k sťažnosti JUDr. Jany Laššákovej takto:

«Navrhujem, aby po vykonaní verejného ústneho pojednávania ústavný súd nevyhovel sťažnosti z nasledovných dôvodov...»

Základom ústavného sporu medzi mnou a sťažovateľkou je jej tvrdenie, že mojim postupom a rozhodnutím o jej nevyzmenovaní bolo porušené jej základné právo mať za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám podľa čl. 30 ods. 4 ústavy.

Preskúmať, či došlo k porušeniu tohto základného práva vyžaduje zistiť, aké podmienky na prístup k tejto funkcii mali ostatní kandidáti, o ktorých som rozhodoval vo funkcii prezidenta...

Tvrdím a vyplýva to aj z mojich postupov a rozhodnutí o nevyzmenovaní kandidátov na sudcov ústavného súdu, že všetci kandidáti mali úplne rovnaké podmienky na prístup k funkcii sudcu ústavného súdu, navyše sťažovateľka bola len na pohovore so mnou, bez účasti môjho poradného výboru... Nešlo o žiadne preskúšanie, len o otázky, ktoré som

kládol s cieľom zistiť elementárnu orientáciu kandidátky v problematike ústavného súdnictva, ústavného práva, ako aj práva všeobecne.

Na opačný záver nestačí tvrdenie sťažovateľky, že v minulosti nedochádzalo k „preskúšavaniu“ kandidátov a prezident vždy vymenoval jedného z dvoch kandidátov. Po prvé, nie som viazaný praxou bývalých prezidentov pri výbere kandidátov vhodných na sudcov ústavného súdu, po druhé, za predchádzajúcich hláv štátu neexistoval výklad ústavy vo veci sp. zn. PL. ÚS 4/2012 a nakoniec nie je pravdou, že sa nekonali pohovory s kandidátmi na sudcov ústavného súdu...

Z mojej ústavnej praxe vyplýva, že som z právoplatne a s konečnou platnosťou nevymenoval z rovnakých dôvodov ako sťažovateľku už troch kandidátov, aj z tohto dôvodu nemôže sťažovateľka tvrdiť, že jej nevymenovanie je výnimočné, diskriminačné a porušujúce jej základné právo podľa čl. 30 ods. 4 ústavy.»

K sťažnosti JUDr. Jána Bernáta prezident uviedol:

„Navrhujem, aby po vykonaní verejného ústneho pojednávania ústavný súd nevyhovел sťažnosti z nasledovných dôvodov.

Ján Bernát už nie je kandidátom na sudcu ústavného súdu, a preto nebolo možné porušiť jeho základné právo mať za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám podľa čl. 30 ods. 4 ústavy.

Sťažovateľ tvrdí, že som o ňom nerozhodol. K takému nepravdivému tvrdeniu stačí poukázať na spisovú dokumentáciu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 718/2014, v ktorom sa nachádza moje rozhodnutie o jeho nevymenovaní...

Ján Bernát nebol účastníkom konania vo veci sp. zn. III. ÚS 571/2014, a preto sa na neho tento nálezh nemôže vzťahovať... Ján Bernát už nie je kandidátom na sudcu ústavného súdu, toto jeho právne postavenie zaniklo doručením uznesenia o zastavení konania o jeho pôvodnej sťažnosti sp. zn. II. ÚS 718/2014... Tento sťažovateľ namieta, na rozdiel od ostatných sťažovateľov, porušenie jeho základného práva mojim nekonaním a nerozhodnutím v jeho veci.

Toto tvrdenie sa však nezakladá na pravde a odporuje tomu, čo vyslovil ústavný súd v uznesení o odmietnutí môjho návrhu na výklad ústavy v konaní sp. zn. PL. ÚS 45/2015...

Rozhodnutie o nevyemenovaní Jána Bernáta som nikdy nezrušil. Takúto povinnosť som nemal a nemohol mať, pretože moje rozhodnutie o jeho nevyemenovaní sa stalo jeho doručením Jánovi Bernátovi právoplatným, a tak autoremedúra by sa ani teoreticky nemohla uplatniť.“

K sťažnostiam JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu prezident uviedol:

„Navrhujem, aby po vykonaní verejného ústneho pojednávania ústavný súd nevyhovел sťažnostiam z nasledovných dôvodov.

Ak ústavný súd vo výklade 4/2012 vyvodil oprávnenia prezidenta skúmať spôsobilosť a vhodnosť kandidáta na generálneho prokurátora z čl. 101 ods. 1 ústavy, potom sa taký výklad musí zákonite vzťahovať na menovanie všetkých ústavných orgánov a ústavných činiteľov v nich pôsobiacich, ktorí patria do menovacích právomocí hlavy štátu a od ktorých sa, podobne ako od generálneho prokurátora vyžaduje nezávislý, nestranný a apolitický výkon funkcie...

V súlade s výkladom 4/2012 a ústne vyhlásenými dôvodmi vo veci sp. zn. III. ÚS 571/2014 som nevymenoval Evu Fulcovú, Juraja Sopoligu a Miroslava Duriša za sudcov ústavného súdu, pričom som uviedol podrobné a relevantné dôvody svojich rozhodnutí...

Osobitne navrhujem, aby sa konajúci senát ústavného súdu sústredil na obsahové preverenie jednej z ústavných podmienok na voľbu kandidáta na sudcu ústavného súdu, ktorou je najmenej 15 rokov činnosti v právnickom povolání...

Bolo by v rozpore s účelom, na ktorý bol ustanovený ústavný súd (čl. 124 ústavy), ak by sa predpoklad najmenej 15 rokov činnosti v právnickom povolání vykladal čisto formálne a bez ohľadu na to, že obsah tejto činnosti v právnickom povolání musí mať, na účely voľby kandidáta na sudcu ústavného súdu, nielen kvantitu, ale aj potrebné kvalitatívne ukazovatele, vrátane výsledkov tejto činnosti.

Preto som sa zameral na preskúmanie vhodnosti a spôsobilosti kandidátov s osobitným zreteľom na ich odbornosť, predchádzajúcu profesionálnu prax, doterajšie publikačné výstupy, prednáškovú činnosť, prípadne či má uchádzač vedeckú hodnosť a ak je praktik, či je významný praktik a ako výrazne sa presadil v tej oblasti práva, ktorú

reprezentuje a na jazykové schopnosti. Preveril som aj základné znalosti kandidátov z teórie a praxe ústavného súdництва v spojení s ochranou základných práv a slobôd v Európskej únii a na úrovni Rady Európy.

Výsledky, ktoré sú uvedené v napadnutých rozhodnutiach ukázali, že ani u jedného z kandidátov nebolo 15 rokov činnosti v právnickom povolání vyplnených takou odbornou prípravou a profesionálnou praxou, ktoré by dovolili záver o ich pripravenosti, spôsobilosti a teda aj vhodnosti zastávať funkciu sudcu ústavného súdu so zreteľom na sľub sudcu ústavného súdu a na okolnosť, že ústavný súd je najvýznamnejším vnútroštátnym súdom.“

13. V ďalšej časti vyjadrenia zaujíma prezident stanovisko k otázkam legitimacy a záväznosti názorov ústavného súdu vyslovených v náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17. marca 2015 a v uznesení sp. zn. PL. ÚS 45/2015 a v závere uvádza:

„Vzhľadom na nejasnosti o aplikovateľnosti výkladu 4/2012 v procese vymenovania sudcov ústavného súdu som 8. decembra 2016 požiadal Európsku komisiu pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) o stanovisko k tejto zásadnej otázke. Vzhľadom na uvedené navrhujem, aby ústavný súd nariadil verejné ústne pojednávanie v tejto veci až po doručení uvedeného stanoviska Benátskej komisie, ktoré ako soft law by mohlo prispieť k vyriešeniu osobnej pôsobnosti výkladu 4/2012.“

14. Vyjadrenie prezidenta bolo doručené sťažovateľom, ktorí zhodne poukázali na závery stanoviska Benátskej komisie z 13. marca 2017 a k vyjadreniam prezidenta zaujali nasledujúce stanoviská.

JUDr. Ján Bernát, JUDr. Miroslav Duriš, PhD., a JUDr. Eva Fulcová uviedli:

„Z uznesenia ústavného súdu PL. ÚS 45/2015 v žiadnom prípade nemožno vyvodit' ten záver k akému dospel prezident vo svojom stanovisku, že Ján Bernát, už nie je kandidátom na sudcu ústavného súdu...“

Ústava ani iná zákonná a podzákonná právna úprava ani len okrajovo neupravuje otázku zániku kandidatúry na sudcu ústavného súdu...“

Ústavný súd ako vyplýva z uznesenia sp. zn. PL. ÚS 45/2015, aj potom ak boli konania dvoch kandidátov (Jána Bernáta a Imricha Volkaia) zastavené z dôvodu späťvzatia ich sťažností nekonštatoval, že by tým došlo k zániku ich kandidatúry.

Pokiaľ ide o stanovisko prezidenta k sťažnosti sťažovateľov Miroslava Duriša a Evy Fulcovej, prezident zotrval na rovnakej argumentácii akú uviedol v svojom rozhodnutí o nevyzmenovaní uvedených kandidátov za sudcov ústavného súdu...

Sťažovatelia sa už k uvedeným tvrdeniam prezidenta vyjadrili v ústavnej sťažnosti a preto na uvedené vyjadrenie nepovažujú za potrebné reagovať. “

JUDr. Juraj Sopoliga v podstatnom uviedol:

«... zásadne nesúhlasím so stanoviskom prezidenta o nevyhovení našej opätovnej ústavnej sťažnosti.

Dôvodmi nesúhlasu sú argumenty podrobne uvedené v opätovnej ústavnej sťažnosti.

Za vhodné považujem poukázať ešte na právnu neakceptovateľnosť niektorých argumentov prezidenta uvedených v jeho stanovisku z 1.3.2017.

Zhodujem sa len s požiadavkou prezidenta nariadiť ústne pojednávanie až po doručení stanoviska Benátskej komisie, k čomu došlo 13.3.2017...

Stanovisko prezidenta (preukázanie najmenej 15 rokov činnosti v právnickom povolani) preukazuje nerešpektovanie judikatúry ústavného súdu, ktorý už riešil výklad ústavnej podmienky uchádzania sa o funkciu sudcu ústavného súdu „byť činný v právnickom povolani“ (I. ÚS 83/06)...

Je jednoznačné, že právny poriadok vyžaduje pre výkon funkcie sudcu (všeobecného súdu, pozn.) absolvovanie vysokoškolského vzdelania II. stupňa dosiahnutého na právnickej fakulte, takže u sudcov je splnená podmienka v čl. 134 ods. 3 ústavy (byť činný v právnickom povolani)...

... štátny orgán, ktorému v konaní o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy (v tomto prípade prezident republiky) zruší ústavný súd rozhodnutie a vráti na ďalšie konanie a rozhodnutie (v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy) je povinný rozhodnúť v súlade s vyjadreným právnym názorom uvádzaným v odôvodnení rozhodnutia, lebo zákon (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde) nepripúšťa žiadnu výnimku z povinnosti dôsledne rešpektovať vyslovený právny názor.»

JUDr. Jana Laššáková v podstatnom uviedla:

„... ústavný súd zaujal v otázke kompetencií prezidenta pri menovaní sudcov ústavného súdu jednoznačný právny názor (nález sp. zn. III. ÚS 571/2017, pozn.). Skutočnosť, že prezidentovi uvedený právny názor nevyhovuje, nemožno považovať za prejav zmätočnosti nálezu. Práve naopak, predmetný nález dáva prezidentovi jednoznačnú odpoveď, že jediný ústavne konformný spôsob menovania sudcov je, ak sa z dvojnásobného počtu kandidátov vymenuje presná polovica za sudcov ústavného súdu.

K námietke sťažovateľky, že nemala rovnaký prístup k volenej a inej verejnej funkcii za rovnakých podmienok, prezident oponuje a tvrdí, že všetci kandidáti mali úplne rovnaké podmienky na prístup k funkcii sudcu. Podstatné v tejto súvislosti je, že prezident sám priznáva, že tento rovnaký prístup zužuje len na tých kandidátov, o ktorých rozhodoval v rámci svojho funkčného obdobia. To znamená, že prezident úplne rezignuje na ustálenú ústavnú prax od vzniku Slovenskej republiky vo veci aplikácie čl. 102 ods. 1 písm. s) v spojení s čl. 134 ods. 2 ústavy.

Za úplne absurdné považujem, ak sa prezident odvoláva na to, že s konečnou platnosťou nevymenoval z rovnakých dôvodov ako sťažovateľku už troch kandidátov.

V tejto súvislosti uvádzam, že nová ústavná prax nemôže založiť protiústavné konanie. Ak ústavný súd (nálezom sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17.3.2015) judikoval, že rozhodnutím prezidenta o nevymenovaní za sudcov ústavného súdu bolo porušené základné právo sťažovateľov podľa čl. 30 ods. 4 ústavy, je zrejmé, že takéto rozhodnutie nemôže založiť novú ústavnú prax pri menovaní sudcov ústavného súdu...

Prezident uplatňuje svoju právomoc v otázke kreovania sudcov ústavného súdu v priamom rozpore so znením ústavy a zároveň v rozpore s právnym názorom ústavného súdu vyjadrenom v náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014, v uznesení sp. zn. PL. ÚS 45/2015, ako aj v rozpore s právnym názorom Benátskej komisie. Takéto konanie je znakom ústavne neudržateľnej svojvôle prezidenta...

V tejto súvislosti uvádzame, že ústavou upravené podmienky sú jediné, ktoré možno uplatniť pri posúdení splnenia kvalifikačných predpokladov na sudcu ústavného súdu. Ak prezident zavádza do výberu a menovania sudcu ústavného súdu nové podmienky, ktoré ústava neupravuje, je zrejmé, že nekoná v súlade s princípmi vyjadrenými v čl. 2 ods. 2 ústavy.“

V.

Dotknuté ustanovenia ústavy

15. Podľa čl. 1 ods. 1 prvej vety ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa čl. 30 ods. 4 ústavy občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám.

Podľa čl. 101 ods. 1 druhej vety ústavy prezident reprezentuje Slovenskú republiku navonok i dovnútra a svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov.

Podľa čl. 102 ods. 1 písm. s) ústavy prezident vymenúva a odvoláva sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky, predsedu a podpredsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky, prijíma sľub sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky a sľub generálneho prokurátora.

Podľa čl. 104 ods. 1 ústavy prezident skladá pred Národnou radou Slovenskej republiky do rúk predsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky tento sľub: „Sľubujem na svoju česť a svedomie vernosť Slovenskej republike. Budem dbať o blaho slovenského národa, národnostných menšín a etnických skupín žijúcich v Slovenskej republike. Svoje povinnosti budem vykonávať v záujme občanov a zachovávať i obhajovať ústavu a ostatné zákony.“

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 134 ods. 1 ústavy ústavný súd sa skladá z trinástich sudcov.

Podľa čl. 134 ods. 2 ústavy sudcov ústavného súdu vymenúva na návrh Národnej rady Slovenskej republiky na dvanásť rokov prezident Slovenskej republiky. Národná rada Slovenskej republiky navrhuje dvojnásobný počet kandidátov na sudcov, ktorých má prezident Slovenskej republiky vymenovať.

Podľa čl. 134 ods. 3 ústavy za sudcu ústavného súdu môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do Národnej rady Slovenskej republiky, dosiahol vek 40 rokov, má vysokoškolské právnické vzdelanie a je najmenej 15 rokov činný v právnickom povolaní. Tá istá osoba nemôže byť opakovane vymenovaná za sudcu ústavného súdu.

Podľa čl. 134 ods. 4 ústavy sudca ústavného súdu skladá do rúk prezidenta Slovenskej republiky tento sľub: „Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana, chrániť princípy právneho štátu,

spravovať sa ústavou, ústavnými zákonmi a medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia, nezávisle a nestranne.“

Podľa čl. 139 ústavy ak sa sudca ústavného súdu vzdá svojej funkcie sudcu ústavného súdu alebo ak je odvolaný, prezident Slovenskej republiky vymenuje iného sudcu na nové funkčné obdobie z dvoch osôb navrhnutých Národnou radou Slovenskej republiky.

VI.

Doterajší vývoj ústavného procesu menovania sudcov ústavného súdu

16. Z obsahu sťažností a vyjadrení účastníkov konania je zrejmé, že počiatky prejednávanej ústavnoprávnej otázky v otázke realizácie kreačných právomocí prezidenta vo vzťahu k sudcom ústavného súdu siahajú do apríla, resp. mája 2014, keď národná rada zvolila šiestich kandidátov na sudcov ústavného súdu, ktorých navrhla prezidentovi na vymenovanie. Národná rada predložila prezidentovi dvojnásobný počet kandidátov na sudcov, ktorých má prezident Slovenskej republiky vymenovať. Zo šiestich navrhnutých kandidátov na sudcov prezident vymenoval za sudkyňu ústavného súdu len JUDr. Janu Baricovú.

17. Z ďalších piatich navrhnutých kandidátov na sudcov ústavného súdu prezident nevymenoval žiadneho. Dotknutí nevymenovaní kandidáti sa následne domáhali ústavno-súdnej ochrany svojich základných práv porušených rozhodnutím prezidenta o ich nevymenovaní. O sťažnostiach JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu rozhodol ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 571/2016-266 zo 17. marca 2015 tak, že ich základné právo na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy rozhodnutiami prezidenta sp. zn. 1112-2014-BA z 2. júla 2014 o ich nevymenovaní za sudcov ústavného súdu porušené bolo. Zároveň ústavný súd tieto rozhodnutia prezidenta zrušil a prikázal, aby prezident vo veci znovu konal a rozhodol. Na odôvodnenie tohto nálezu ústavný súd v podstatnom uviedol:

«Prezident v písomnom vyjadrení a prostredníctvom svojho právneho zástupcu na verejnom ústnom pojednávaní označil za kľúčové rozhodnutie ústavného súdu dotýkajúce sa výkladu právomoci prezidenta vymenovať generálneho prokurátora...

Táto argumentácia však opomína zásadné skutočnosti, a to že základným limitom pre postup prezidenta v takej dôležitej oblasti týkajúcej sa aj trojdelenia štátnej moci, ako je tvorba orgánov ústavného súdu, je text ústavy.

Právna úprava o prokuratúre obsiahnutá v ústave má tri články, z toho iba jeden sa týka vymenovania generálneho prokurátora. Oproti tomu ústavný text týkajúci sa menovania sudcov ústavného súdu obsahuje podstatne podrobnejšiu právnu úpravu [čl. 102 ods. 1 písm. s), čl. 134 ods. 2, 3 a 4, čl. 138 a čl. 139 ústavy].

Ústavný súd svojou rozhodovacou činnosťou zabezpečuje ústavnú ochranu ústavných hodnôt a popri parlamente, vláde a prezidentovi predstavuje ústavne významnú inštitúciu so špecifickým zameraním na kontrolu ústavnosti (čl. 124 ústavy).

Vzhľadom na uvedené možno teda konštatovať, že ústavný súd z hľadiska svojej funkcie slúži na nepretržitú kontrolu výkonu moci. Práve ústavná kontrola zákonodarnej a výkonnej moci je tým, čo ústavné súdnictvo odlišuje od všeobecného súdnictva.

Zároveň je potrebné zdôrazniť, že prostredníctvom ústavného súdnictva sa neustále aktualizuje výklad ústavy, čo z hľadiska trojdelenia moci v štáte významne ovplyvňuje aj činnosť výkonnej a zákonodarnej moci ...

Zaistenie kontinuity činnosti ústavného súdu sleduje aj súčasná právna úprava. V záujme zabezpečovania nepretržitej kontroly ústavnosti musí národná rada prezidentovi predložiť dostatočný počet kandidátov (dvoch na jedno uvoľnené miesto) na členov ústavného súdu, z ktorých má prezident vybrať a následne vymenovať sudcov ústavného súdu. V danom prípade ak je zrejmé, kedy uplynie volebné obdobie stávajúcich sudcov, predseda národnej rady je povinný zabezpečiť voľbu nových kandidátov tak, aby z nich mohol prezident vymenovať nových sudcov...

V celom ústavnom systéme je zrejmá povinnosť pre prezidenta zaistiť riadny chod ústavných orgánov vyplývajúca z čl. 101 ods. 1 ústavy. Ak je ohrozený riadny chod ústavných orgánov, musí prezident republiky konať. V tejto súvislosti je potrebné vykladať aj právomoc prezidenta vymenúvať sudcov ústavného súdu vyplývajúcu z čl. 102 ods. 1 písm. s) ústavy v spojení s čl. 134 ods. 2 ústavy.

Preskúmanie základného práva zaručeného čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy preto treba spájať s čl. 134 a čl. 139 ústavy upravujúcimi menovanie sudcov ústavného súdu.

Počet kandidátov predložených prezidentovi na rozhodnutie (čl. 134 ods. 2 ústavy) zohľadňuje povinnosť prezidenta zabezpečiť riadny chod ústavných orgánov (čl. 101 ods. 1 druhá veta ústavy), k čomu ho zaväzuje aj sľub zložený do rúk predsedu ústavného súdu (čl. 101 ods. 7 ústavy), najmä „... obhajovať ústavu a ostatné zákony.“ (čl. 104 ústavy).

O snahe ústavodarcu zaistiť nepretržitú kontrolu ústavnosti svedčí aj čl. 139 ústavy, podľa ktorého ústavný systém pamätá aj na právnu situáciu, keď sa ústavný sudca svojej funkcie vzdá alebo ak je odvolaný „... prezident Slovenskej republiky vymenuje iného sudcu na nové funkčné obdobie z dvoch osôb navrhnutých Národnou radou Slovenskej republiky.“. Zo slovného spojenia „iného sudcu“ je pritom bez akýchkoľvek pochybností zrejmé, že ide o vymenovanie jedného sudcu ústavného súdu. Slovné spojenie „z dvoch osôb“ zároveň zreteľne stanovuje, že ide o osoby dvoch kandidátov na sudcu ústavného súdu. Slovo „... vymenuje“ pritom nepripúšťa iný výklad ako rozhodnutie prezidenta vymenovať jedného z dvoch navrhnutých kandidátov na sudcu ústavného súdu. So záverom, že v čl. 139 ústavy je implikovaná povinnosť prezidenta vymenovať iného sudcu ústavného súdu, sa taktiež stotožňuje aj ústavnoprávna doktrína (Drgonec, J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2012, 1450 s.).

Vychádzajúc z uvedeného tak možno uzavrieť, že z čl. 134 ods. 2 ústavy a čl. 139 ústavy jednoznačne vyplýva povinnosť prezidenta, aby z dvojnásobného počtu kandidátov vymenoval presne polovicu za sudcov ústavného súdu.

V tejto súvislosti je zároveň potrebné osobitne zdôrazniť, že pri aplikácii čl. 102 ods. 1 písm. s) ústavy v spojení s čl. 134 ods. 2 ústavy postupoval prezident dosiaľ vždy tak, že z kandidátov na sudcov ústavného súdu vymenoval ústavou požadovaný počet sudcov ústavného súdu, t. j. vymenoval polovičný počet sudcov ústavného súdu. A teda i ústavnoprávna prax dosiaľ vždy v plnej miere rešpektovala, resp. akceptovala, že prezident je povinný vymenovať z dvojnásobného počtu kandidátov presne polovicu za sudcov ústavného súdu.

Univerzálne interpretačné pravidlo výkladu právnych noriem určených v ústave pre štátne orgány je, že „môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu

a spôsobom, ktorý ustanoví zákon“ (čl. 2 ods. 2 ústavy). Toto pravidlo zaväzuje aj prezidenta pri výbere predložených kandidátov na sudcov ústavného súdu.

Skúmať právomoci prezidenta viažuce sa na vymenovanie sudcov ústavného súdu cez jediný výklad ústavného súdu viažuci sa na menovanie generálneho prokurátora je viac ako účelové. Ústavnoprávne postavenie prokuratúry nemožno stotožňovať s postavením ústavného súdu.

Postavenie ústavného súdu je deklarované ako postavenie jediného nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy). Ústavný text omnoho podrobnejšie upravuje aj vzájomné vzťahy medzi prezidentom a ústavným súdom...

Národná rada prezidentovi predkladá na rozdiel od kandidáta na generálneho prokurátora nie jedného, ale dvoch kandidátov, aby vybral vhodného kandidáta na uvoľnené miesto sudcu, a tak zabezpečil nerušený riadny chod ústavného orgánu. V opačnom prípade hromadné (alebo väčšinové) odmietnutie kandidátov by mohlo viesť k narušeniu chodu ústavného súdu, ktorý by nebol spôsobilý byť inštitúciou podľa čl. 124 ústavy a neplnil by ani rozsiahle právomoci zverené mu ústavou. Otázku riadneho chodu ostatných ústavných orgánov, pokiaľ ide o zachovanie základných princípov fungovania materiálneho právneho štátu, možno považovať za súčasť „materiálneho jadra“ ústavy. Ústava zabezpečením aktívneho fungovania brzd a protiváh zaisťuje činnosť celého mechanizmu verejnej moci.

Nemožnosť stotožňovať menovanie generálneho prokurátora s menovaním kandidátov za sudcov ústavného súdu spočíva nielen v odlišnosti týchto ústavných orgánov, ale aj vo výnimočnosti ústavnej konštrukcie kreovania kandidátov na sudcov ústavného súdu, ktorá vyplýva z ústavného príkazu smerovaného národnej rade obsiahnutého v čl. 134 ods. 2 ústavy „zvolí dvojnásobný počet kandidátov“ a v čl. 139 ústavy „vymenuje iného sudcu na nové funkčné obdobie z dvoch osôb navrhnutých Národnou radou Slovenskej republiky“.

Tento ústavný text je potrebné chápať ako hranicu možného výberu prezidenta, ktorá mu neumožňuje menovať všetkých zvolených kandidátov, ale vždy len jedného na uvoľnené miesto, a tým zaistiť stálu funkčnosť ústavného súdu. Ústava jednoznačne ustanovuje potrebu výberu, ktorú môže realizovať len prezident z kandidátov predložených národnou radou. Ústava tak ustanovuje hranice výberu medzi dvomi predloženými kandidátmi, ktorí

museli splniť požiadavky ustanovené v čl. 134 ods. 3 ústavy. Národná rada je vo svojej právomoci limitovaná tým, že má zvoliť práve dvoch kandidátov na jedno uvoľnené miesto.

Ústava ustanovuje prísne kritériá výberu uchádzačov – kandidátov na sudcu ústavného súdu, a to minimálny vek 40 rokov, voliteľnosť do národnej rady, vysokoškolské právnické vzdelanie a minimálnu dĺžku praxe v právnickom povolani 15 rokov. Ústavné kritériá (hranice) výberu kandidátov na sudcov ústavného súdu predložených národnou radou sú zo všetkých ústavných funkcií stanovené najprísnejšie. ..

Hoci ani ústava, ani iný zákon neukladá ďalšie podmienky výkonu funkcie sudcu ústavného súdu, prezident vo svojom vyjadrení tvrdí, že „postup, ktorý som uplatnil, a moje rozhodnutie sa uskutočnili striktne v rámci dovoleného uváženia“ (s. 7 vyjadrenia k sťažnosti sťažovateľa 1). Prezident tiež uviedol, že „ak by postačovalo splnenie len predpokladov vyplývajúcich z citovaného článku ústavy, tak by sa nerešpektoval výklad PL. US 4/2012, čo by bolo v príkrom rozpore s čl. 2 ods. 2 ústavy“ (s. 5 vyjadrenia k sťažnosti sťažovateľky). Ústavný súd musí zaujať svoje stanovisko aj k tomuto tvrdeniu prezidenta.

V materiálnom právnom štáte sa orgánu verejnej moci neponecháva na úvahu, či uplatní kompetenciu, ktorú mu priznáva ústava alebo zákon. Uplatnenie právomoci na základe vlastnej úvahy, rozhodnutia, či orgán verejnej moci uplatní svoju právomoc alebo nie, je základom pre svojvôľu – „selektívne uplatňovanú spravodlivosť“, ktorá je popretím právnej istoty ako základu materiálneho právneho štátu. Takýto postup znamená konanie v rozpore s právnou istotou vyplývajúcou z textu ústavy.

V materiálnom právnom štáte je povinnosťou každého orgánu verejnej moci konať, uplatniť svoju kompetenciu vždy, v celom rozsahu a včas.

Právomoc orgánu verejnej moci je vymedzená ústavou a zákonom, nie želaniami osôb, ktoré ju v mene orgánu vykonávajú. Na začiatku stojí kreácia orgánov verejnej moci a vymedzenie ich kompetencie. Nasleduje ich ústavná činnosť a jej kontrola, aby postupovali v súlade s právnym poriadkom.

V medziach ústavného práva Slovenskej republiky možno tvrdiť, že každé pôsobenie štátneho orgánu na ochranu základného práva alebo slobody mimo výslovne priznanej pôsobnosti je štátnemu orgánu nedostupné bez porušenia ústavy. Neexistencia zákazu konať v prospech dostupnosti základného práva alebo slobody nič neznamená, lebo štátny orgán

by takto mohol postupovať iba vtedy, ak by mal výslovné dovoľenie vychádzajúce z právneho poriadku.

Nahradenie ústavou alebo zákonom ustanoveného postupu vlastnou úvahou štátneho orgánu odporuje ústavnej úprave čl. 2 ods. 2 ústavy a je svojvôľou štátneho orgánu.

Právomoc podľa čl. 102 ods. 1 písm. s) ústavy je prezident povinný uplatniť v súlade s podmienkami vymedzenými ústavou, ktorá mu poskytuje možnosť voľnej úvahy v dimenziách čl. 134 ods. 2 a čl. 139 ústavy, ktoré predstavujú obmedzenie jeho úvahy na rozdiel od menovania (resp. nemenovania jediného) kandidáta na funkciu generálneho prokurátora a umožňujú výber medzi dvomi kandidátmi navrhnutými národnou radou na jedno uvoľnené miesto.

Možno konštatovať, že všetky menovacie právomoci prezidenta, za ktoré nesie zodpovednosť (nie kontrasignované) a kde z povahy veci nevyplýva požiadavka na jeho zdržanlivosť (napr. menovanie profesorov), majú mocenský rozmer, čo znamená, že prezident musí mať určitý priestor na rozhodnutie. V prípade generálneho prokurátora dostáva na jednu funkciu návrh na jedného kandidáta. Jeho rozhodovacia právomoc tu zahŕňa aj možnosť za určitých, ústavným súdom konkretizovaných podmienok, navrhnutého kandidáta odmietnuť. V prípade sudcov ústavného súdu dostáva prezident dvojnásobný počet kandidátov na ústavných sudcov, ako má vymenovať. Jeho rozhodovacia právomoc – hranice možného i povinného výberu – tu ustanovuje priamo ústava. Ústavná úprava právomocí prezidenta pri menovaní generálneho prokurátora a sudcov ústavného súdu sa zásadne líši. Tam, kde rozlišoval ústavodarca, treba rozlišovať i pri výklade a aplikácii ústavy. Prezident môže, ba je povinný vybrať najvhodnejších sudcov ústavného súdu z kandidátov zvolených národnou radou.

Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti definoval verejné funkcie, na ktoré sa vzťahuje ochrana čl. 30 ods. 4 ústavy. Patrí sem aj funkcia sudcu tak ústavného súdu i všeobecného súdu (pozri napr. sp. zn. III. ÚS 79/04, taktiež Drgonec, J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. 3. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2012. 616 s.).

Kandidáti mali nárok, aby pri výbere z predloženého počtu postupoval prezident v súlade s ústavným poriadkom, čo sa však nestalo, a tak došlo k porušeniu ich práv zaručených čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy.»

18. O sťažnostiach ďalších dvoch nevyzmenovaných kandidátov na sudcov ústavného súdu JUDr. Jána Bernáta a JUDr. Imricha Volkai rozhodoval ústavný súd v konaní vedenom pod sp. zn. II. ÚS 718/2014. Uznesením č. k. II. ÚS 718/2014-118 z 23. júna 2015 konanie o sťažnostiach sťažovateľov namietajúcich (okrem iného) porušenie ich základného práva podľa čl. 30 ods. 4 ústavy rozhodnutiami prezidenta sp. zn. 1112-2014-BA z 2. júla 2014 o ich nevyzmenovaní za sudcov ústavného súdu zastavil, keďže menovaní sťažovatelia vzali svoje sťažnosti späť. Zastaveniu konania predchádzalo prijatie sťažností menovaných sťažovateľov na ďalšie konanie, a to uzneseniami č. k. II. ÚS 718/2014-45 z 23. októbra 2014 (JUDr. Ján Bernát) a č. k. II. ÚS 719/2014-50 z 23. októbra 2014 (JUDr. Imrich Volkai). Uznesenia o prijatí sťažností na ďalšie konanie boli v podstatnom odôvodnené takto:

„Podľa názoru ústavného súdu posúdenie niektorých otázok, ktoré sú nastolené v sťažnosti, presahujú svojim ústavno-politickým významom rámec predbežného prerokovania veci. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje najmä na zásadný rozdiel medzi argumentáciou sťažovateľa a argumentáciou prezidenta obsiahnutou v jeho vyjadrení k sťažnosti vo vzťahu k otázke aplikácie právnych názorov vyjadrených v uznesení sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012 vo veci výkladu čl. 102 ods. 1 písm. t) a čl. 150 ústavy, ktorý je v zmysle čl. 128 ústavy všeobecne záväzný, na vec sťažovateľa. Ústavný súd zastáva názor, že právne názory vyjadrené v označenom uznesení sú z hľadiska aplikácie relevantné na vec sťažovateľa, pričom práve táto skutočnosť môže mať zásadný význam na meritórne rozhodnutie o sťažnosti.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.“

19. Prezident následne 11. augusta 2015 doručil ústavnému súdu návrh na výklad čl. 2 ods. 2 v spojení s čl. 128 ústavy a čl. 134 ods. 2 v spojení s čl. 101 ods. 1 a čl. 102 ods. 1 písm. s) ústavy. Návrh na výklad ústavy prezident odôvodnil tvrdenou existenciou reálneho a faktického sporu medzi ním a národnou radou a poukázal na závery vyslovené v nálezoach ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 a sp. zn. III. ÚS 571/2014 a v uzneseniach sp. zn. II. ÚS 718/2014 a sp. zn. II. ÚS 719/2014. Prezident sa v petite svojho návrhu domáhal tohto výkladu:

„Prezident Slovenskej republiky je pri plnení svojej povinnosti dbať na riadny chod ústavných orgánov oprávnený a povinný, po preskúmaní ústavných predpokladov na sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky, vymenovať len takých kandidátov na sudcu tohto súdu, navrhnutých Národnou radou Slovenskej republiky, u ktorých, v súlade s výkladom Ústavy Slovenskej republiky v uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012 uverejnenom pod č. 390/2012 Z. z., nezistil žiaden dôvod závažnej skutočnosti vzťahujúcej sa na osobu kandidáta, ktorá relevantne spochybňuje jeho schopnosť vykonávať funkciu sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky spôsobom neznižujúcim vážnosť funkcie sudcu tohto súdu a Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Národná rada Slovenskej republiky je povinná dbať na to, aby prezident Slovenskej republiky mal v každom štádiu procesu vymenúvania sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky k dispozícii dvojnásobný počet kandidátov na každé voľné miesto sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky.“

20. Uznesením väčšiny pléna ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015 bol návrh prezidenta na výklad ústavy odmietnutý. Na odôvodnenie odmietajúceho uznesenia ústavný súd v podstatnom uviedol:

«Pokiaľ ide o navrhovateľom tvrdenú existenciu sporu medzi ním a národnou radou v súvislosti s otázkou, či pri rozhodovaní o vymenovaní sudcov ústavného súdu prezident môže/musí prihliadať aj na to, či neexistuje „žiaden dôvod závažnej skutočnosti vzťahujúcej sa na osobu kandidáta, ktorá relevantne spochybňuje jeho schopnosť vykonávať funkciu sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky spôsobom neznižujúcim vážnosť funkcie sudcu tohto súdu a Ústavného súdu Slovenskej republiky“, ústavný súd konštatuje, že v okolnostiach danej veci neexistuje právne relevantný spor medzi národnou radou a navrhovateľom, a teda návrh navrhovateľa v tejto časti nespĺňa zásadnú náležitosť predpísanú zákonom na začatie konania o výklad ústavy a ústavných zákonov.

Ústavný súd v tejto súvislosti v prvom rade poukazuje na to, že otázka, s ktorou sa navrhovateľ obrátil na ústavný súd, už bola ústavným súdom právoplatne vyriešená, a to v rámci konania vedeného pod sp. zn. III. ÚS 571/2014, v ktorom ústavný súd jednoznačne

konštatoval, že výklad navrhovateľom označených ustanovení ústavy nie je ústavne konformný, ale práve naopak, navrhovateľ aplikáciou presadzovaného výkladu porušil práva sťažovateľov.

Ak teda aj v minulosti existoval spor medzi navrhovateľom a národnou radou... tento spor už ústavný súd právoplatne vyriešil nálezom sp. zn. III. ÚS 571/2014, v rámci odôvodnenia ktorého ústavný súd o. i. výslovne konštatoval, že z čl. 134 ods. 2 ústavy a čl. 139 ústavy jednoznačne vyplýva povinnosť prezidenta, aby z dvojnásobného počtu kandidátov vymenoval presne polovicu za sudcov ústavného súdu, pričom v odôvodnení tohto rozhodnutia ústavný súd zároveň osobitne zdôraznil, že právomoc podľa čl. 102 ods. 1 písm. s) ústavy je prezident povinný uplatniť v súlade s podmienkami vymedzenými ústavou, ktorá mu poskytuje možnosť voľnej úvahy v dimenziách čl. 134 ods. 2 a čl. 139 ústavy, na rozdiel od menovania (resp. nemenovania jediného) kandidáta na funkciu generálneho prokurátora Slovenskej republiky, teda výber medzi dvomi kandidátmi navrhnutými národnou radou na jedno uvoľnené miesto. Ústavný súd v odôvodnení nálezu sp. zn. III. ÚS 571/2014 vo vzťahu k prezidentovi napokon taktiež úplne jednoznačne uviedol:

„V prípade generálneho prokurátora dostáva na jednu funkciu návrh na jedného kandidáta. Jeho rozhodovacia právomoc tu zahŕňa aj možnosť za určitých, ústavným súdom konkretizovaných podmienok navrhnutého kandidáta odmietnuť. V prípade sudcov ústavného súdu dostáva prezident dvojnásobný počet kandidátov na ústavných sudcov, ako má vymenovať. Jeho rozhodovacia právomoc – hranice možného i povinného výberu – tu ustanovuje priamo ústava. Ústavná úprava právomocí prezidenta pri menovaní generálneho prokurátora a sudcov ústavného súdu sa zásadne líši. Tam, kde rozlišoval ústavodarca, treba rozlišovať i pri výklade a aplikácii ústavy.“

Z odôvodnenia nálezu sp. zn. III. ÚS 571/2014 tak jednoznačne vyplýva, že na rozhodovanie prezidenta o vymenovaní sudcov ústavného súdu sa nevzťahuje výklad ústavy podaný ústavným súdom v konaní vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 4/2012, keďže tento sa vzťahuje výhradne na rozhodovanie prezidenta o (ne)vymenovaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky.

Prezident je teda povinný z dvojnásobného počtu kandidátov na sudcu ústavného súdu vymenovať presne polovicu za sudcov ústavného súdu, a teda prezident nie je oprávnený z dvojnásobného počtu kandidátov na sudcu ústavného súdu vymenovať menej

ako polovicu za sudcov ústavného súdu z dôvodu, že sa domnieva, že existujú dôvody závažnej skutočnosti vzťahujúce sa na osobu kandidátov, ktoré relevantne spochybňujú ich schopnosť vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu spôsobom neznižujúcim vážnosť funkcie sudcu ústavného súdu...

Pokiaľ ide o navrhovateľom tvrdenú existenciu sporu medzi ním a národnou radou v súvislosti s otázkou, či po späťvzatí ústavných sťažností dvoch kandidátov na sudcov ústavného súdu a následnom zastavení konania o týchto ústavných sťažnostiach zaniklo ich postavenie kandidátov na sudcov ústavného súdu, možno nepochybné konštatovať, že medzi navrhovateľom a národnou radou existuje spor, keďže kým sa navrhovateľ domnieva, že v súčasnosti existujú len traja kandidáti na sudcu ústavného súdu, naopak, národná rada zastáva názor, že späťvzatím ústavných sťažností kandidátmi nedochádza k zániku postavenia kandidáta na sudcu ústavného súdu, a teda zastáva názor, že v súčasnosti existujú piati kandidáti na sudcu ústavného súdu...

V danom prípade je spornou otázkou účinkov zastavenia konania o ústavných sťažnostiach kandidátov na sudcov ústavného súdu na ďalšie trvanie ich kandidatúry na sudcov ústavného súdu, resp. otázka, či a kedy dochádza (môže dôjsť) k zániku kandidatúry na sudcu ústavného súdu.

Ústavný súd v tejto súvislosti v prvom rade upozorňuje, že ústava v čl. 134 ods. 3 „len“ taxatívne stanovuje predpoklady, ktoré musí každý kandidát na sudcu ústavného súdu splňať, avšak ani len okrajovo neupravuje otázku vzniku či zániku kandidatúry na sudcu ústavného súdu. Právna úprava volieb kandidátov na funkciu sudcu ústavného súdu vrátane právnej úpravy vzniku kandidatúry na funkciu sudcu ústavného súdu je tak obsiahnutá „len“ v zákonnej a podzákonnej právnej úprave – zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, Volebný poriadok o voľbe a odvolávaní funkcionárov (schválený uznesením Národnej rady Slovenskej republiky zo 17. júna 2011 č. 498).

Obdobne, pokiaľ ide o otázku účinkov zastavenia konania o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb podľa čl. 127 ústavy, ku ktorému došlo v dôsledku späťvzatia ústavnej sťažnosti sťažovateľom, ústavný súd poukazuje, že táto otázka nie je predmetom ústavnej úpravy. Právna úprava zastavenia konania v dôsledku vzatia ústavnej sťažnosti

späť sťažovateľom je taktiež predmetom „len“ zákonnej úpravy – § 54 zákona o ústavnom súde.

Z už uvedeného vyplýva, že napriek reálnej existencii sporu medzi navrhovateľom a národnou radou v súvislosti s otázkou, či v danom prípade došlo alebo nedošlo k zániku kandidatúry dvoch kandidátov na sudcu ústavného súdu, je návrh navrhovateľa potrebné v tejto časti považovať za zjavne neopodstatnený, keďže ním žiada o výklad takých ustanovení, ktoré nie sú predmetom ústavnej úpravy, ale sú predmetom „len“ zákonnej úpravy, a teda v danom prípade predmetný spor nemá požadovanú kvalitu, t. j. nejde o spor týkajúci sa výkladu ústavy alebo ústavného zákona, ale „len“ o spor o výklad zákonnej, resp. podzákonnej právnej úpravy.

Ústavný súd však, vychádzajúc zo zásady materiálnej ochrany ústavnosti, v záujme právnej istoty nad rámec uvádza, že si je vedomý zdanlivého problému spočívajúceho v tom, že nálezom sp. zn. III. ÚS 571/2014 zrušil rozhodnutia navrhovateľa o nevymenovaní len troch z piatich kandidátov na sudcov ústavného súdu a ďalší dvaja (Ján Bernát a Imrich Volkai), o ktorých ústavný súd konal v inom konaní, vzali svoje sťažnosti späť, čo nevyhnutne viedlo k zastaveniu konania ústavným súdom, a tým i k pretrvávajúcej existencii rozhodnutí navrhovateľa o ich nevymenovaní.

Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že je nepochybné, že skutková i právna situácia všetkých piatich nevymenovaných kandidátov na sudcov ústavného súdu je rovnaká (v zásade identickosť jednotlivých rozhodnutí navrhovateľa o nevymenovaní), pričom z rozhodnutí navrhovateľa o ich nevymenovaní dosiaľ tretím osobám nevznikli žiadne práva ani povinnosti. Podľa názoru ústavného súdu by preto nebolo spravodlivé, aby dvom kandidátom na sudcov ústavného súdu, ktorí vzali svoje sťažnosti späť, bola rozhodnutiami navrhovateľa, ktoré sú podľa nálezu sp. zn. III. ÚS 571/2014 zjavne protiústavné, odobratá šanca zostať kandidátmi na sudcu ústavného súdu.

Z uvedeného vyplýva, že v okolnostiach daného prípadu navrhovateľ môže a má zrušiť dve predmetné rozhodnutia o nevymenovaní Jána Bernáta a Imricha Volkaia a následne má vybrať dvoch sudcov ústavného súdu z piatich ostávajúcich kandidátov (Ján Bernát, Eva Fulcová, Miroslav Duriš, Juraj Sopoliga, Imrich Volkai), ktorí mu boli navrhnutí národnou radou. Týmto spôsobom navrhovateľ odstráni ním spôsobený protiústavný stav, ako aj porušenie práv piatich kandidátov na sudcov ústavného súdu.

Takýto postup navrhovateľa vyplývajúci z nálezu sp. zn. III. ÚS 571/2014 zároveň odstráni „rozpor“ s národnou radou, keďže tento vznikol práve v dôsledku krokov navrhovateľa nerešpektujúcich nález sp. zn. III. ÚS 571/2014, z ktorého jednoznačne vyplýva, že navrhovateľ je povinný z ostávajúcich piatich kandidátov na sudcov ústavného súdu vybrať dvoch sudcov ústavného súdu, pričom pri tomto výbere nemá použiť výklad ústavy podaný ústavným súdom v konaní sp. zn. PL. ÚS 4/2012, keďže tento, ako je podrobne uvedené v náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014, sa na rozhodovanie prezidenta o (ne)vymenovaní sudcov ústavného súdu nevzťahuje.

Ústavný súd, majúci na zreteli už uvedené skutočnosti, v rámci predbežného prerokovania predmetný návrh navrhovateľa odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, keďže zistil, že návrh v časti nespĺňa zákonom predpísané náležitosti (neexistencia právne relevantného sporu medzi účastníkmi konania – v okolnostiach danej veci nie je „spornosť“ vo veci daná) a v časti je zjavne neopodstatnený.»

21. Keďže ďalšiemu sudcovi ústavného súdu uplynulo funkčné obdobie vo februári 2016, národná rada ešte 2. decembra 2015 zvolila dvoch kandidátov na sudcov ústavného súdu, a to JUDr. Janu Laššákovú a Mult. Dr. h. c. prof. JUDr. Mojmíra Mamojku, CSc., ktorých navrhla prezidentovi na vymenovanie. Z dvoch navrhnutých kandidátov na sudcov ústavného súdu prezident nevymenoval žiadneho. JUDr. Jana Laššáková sa touto sťažnosťou domáha ústavno-súdnej ochrany svojho základného práva podľa čl. 30 ods. 4 ústavy rozhodnutím prezidenta o jej nevymenovaní.

22. Národnou radou riadne zvolení a prezidentovi navrhnutí kandidáti JUDr. Imrich Volkai a Mult. Dr. h. c. prof. JUDr. Mojmír Mamojka, CSc., aktuálne sťažnosti nepodali.

VII.

Stanovisko Benátskej komisie

23. Prezident listom z 8. decembra 2016 požiadal Európsku komisiu pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) o stanovisko k trom otázkam týkajúcim sa menovania sudcov ústavného súdu: (i) prvou otázkou sa prezident pýtal, či za situácie,

ak ústavný súd v roku 2012 rozhodol, že prezident za určitých okolností môže nevymenovať kandidáta na generálneho prokurátora, ktorého navrhla národná rada, má prezident tú istú právomoc aj vo vzťahu ku kandidátom na sudcov ústavného súdu, ktorých taktiež navrhuje národná rada, (ii) druhou otázkou sa pýtal, akú rolu hrá prezidentova povinnosť zaistiť svojím rozhodovaním riadny chod ústavných orgánov vo vzťahu k menovaniu sudcov ústavného súdu, a napokon (iii) treťou otázkou sa pýtal, aký je vzťah medzi neskorším rozhodnutím senátu ústavného súdu a skorším výkladom ústavy podaným plénom ústavného súdu.

24. Benátska komisia na svojom 110. plenárnom zasadnutí (Benátky 10. – 11. marec 2017) prijala stanovisko k otázkam týkajúcim sa menovania sudcov ústavného súdu č. 877/2017 (CDL-AD(2017)001). Po definovaní chronológie menovania sudcov ústavného súdu a vymedzení ústavného rámca Benátska komisia najskôr poukázala, že na žiadosť slovenského ministra zahraničných vecí prijala skoršie stanovisko k procesu menovania sudcov ústavného súdu v čase výmeny prezidenta 13. júna 2014 (CDL-AD(2014)015). Vtedy otázka znela, či odchádzajúci prezident môže vymenovať sudcov ústavného súdu po tom, ako bol zvolený jeho nástupca, a či nový prezident môže odmietnuť všetkých kandidátov zvolených národnou radou počas mandátu jeho predchodcu. V záveroch skoršieho stanoviska Benátska komisia uviedla:

„1. Súčasný prezident Slovenskej republiky má na základe Ústavy Slovenskej republiky právomoc vymenovať troch nových ústavných sudcov pred uplynutím jeho funkčného obdobia. Zároveň má ale v danom časovom rámci diskrečnú právomoc nevymenovať troch sudcov a ponechať ich vymenovanie na novozvoleného prezidenta, keďže sa zdá, že ten bude mať dostatok času, aby nových sudcov vymenoval pred tým, ako uplynie mandát odchádzajúcich sudcov, bez toho, aby ohrozil stabilitu a neprerušované fungovanie Ústavného súdu Slovenskej republiky.

2. Novozvolený prezident nemá podľa Ústavy Slovenskej republiky právomoc odmietnuť prijatie sľubu sudcov vymenovaných odchádzajúcim prezidentom a ani právomoc vymenovať iné tri osoby zo zoznamu kandidátov.

3. *Novozvolený prezident nemá podľa Ústavy Slovenskej republiky právomoc odmietnuť všetkých navrhnutých kandidátov a požiadať národnú radu o predloženie nového zoznamu.*

4. *Novozvolený prezident nemôže bez objektívnych dôvodov odvolať z funkcie predsedu ani podpredsedu ústavného súdu.“*

V následnej analýze Benátska komisia v podstatnom uviedla:

«43. *V prvom rade Benátska komisia zdôrazňuje, že nepretržité fungovanie ústavného súdu ako konečného arbitra v ústavnoprávnych otázkach je mimoriadne dôležité pre demokraciu, ochranu ľudských práv a právny štát. Nevymenovanie sudcov ústavného súdu je veľmi znepokojivým problémom...*

46. *Jadrom celého sporu medzi slovenským prezidentom a parlamentom je otázka kvalifikácie kandidátov na sudcov ústavného súdu. Ústava vyžaduje, aby kandidáti mali aspoň 15 rokov praxe v právnickom povolani (čl. 134 ods. 3 ústavy). Kým parlament je presvedčený, že všetci zvolení kandidáti túto požiadavku spĺňajú, prezident zastáva názor, že na to, aby kandidáti mohli vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu, potrebujú mať záujem o ústavné právo a konkrétne znalosti z neho. Odvoláva sa pri tom na uznesenie ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012, ktoré umožnilo prezidentovi odmietnuť kandidáta na generálneho prokurátora v prípade existencie „závažných skutočností dôvodne spochybňujúcich kandidátovu schopnosť vykonávať ústavnú funkciu...“. Prezident vyjadril názor, že absencia konkrétnych znalostí z ústavného práva predstavuje takúto závažnú skutočnosť a že kandidáti, ktorých odmietol vymenovať, nespĺňajú túto požiadavku dostatočných znalostí a záujmu o ústavné právo. Napriek tomu vymenoval za sudkyňu ústavného súdu sudkyňu najvyššieho súdu pani Baricovú, expertku na občianske právo...*

54. *Článok 134 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky jasne stavia Slovensko do skupiny štátov, ktoré vyžadujú právnu prax, avšak nie špecifickú súdnu prax.*

55. *Hoci v praxi mnoho sudcov na európskych ústavných súdoch sú profesori ústavného práva, európske ústavy vrátane tej slovenskej takúto špecializáciu nevyžadujú.*

56. *Ďalším typickým pôvodom členov ústavných súdov sú sudcovia iných súdov, ktorí sa z dôvodu povahy ich práce ako sudcu všeobecného súdu nešpecializujú na ústavné*

právo. Ústavné súdy si dokonca často cenia rôznorodosť zloženia, vďaka ktorej sa na súd dostanú skúsenosti z rôznych odvetví práva, napr. trestného, ktoré je jednou z hlavných oblastí, kde do hry prichádzajú ľudské práva...

59. Prezident Slovenskej republiky je volený v priamych voľbách (čl. 101 ods. 2 ústavy), nie je zodpovedný národnej rade (pozri a contrario čl. 106 a čl. 107 ústavy) a má rozsiahle právomoci (čl. 102). Väčšinu svojich právomocí vykonáva samostatne. Niektoré delené právomoci si vyžadujú kontrasignáciu premiéra (čl. 102 ods. 2); iné, napr. menovanie ústavných sudcov podľa čl. 102 ods. 1 v spojení s čl. 134 ods. 2, si vyžadujú návrh národnej rady.

60. Čo sa týka právomoci menovať sudcov ústavného súdu, prezident teda nie je iba symbolickou hlavou štátu. Má vlastný demokratický mandát a disponuje rozsiahlymi právomocami. Podľa prezidentskej sľuby je povinný „zachovávať a obhajovať ústavu“ (čl. 104 ods. 1 ústavy). Prezident zabezpečuje „riadny chod ústavných orgánov“, „vykonáva svoj úrad podľa vlastného presvedčenia a svedomia a nie je viazaný príkazmi“ (čl. 101 ods. 1 ústavy). Nepochybne pri výkone právomocí uvedených v čl. 102 ods. 1 ústavy musí prezident rešpektovať a chrániť ústavné štandardy.

61. Prezidentovo uváženie je limitované čl. 102 ods. 1, čl. 134 ods. 2 a čl. 139 ústavy v tom zmysle, že prezident je povinný vymenovať za sudcov ústavného súdu z dvojnásobného počtu kandidátov presne jednu polovicu. Táto povinnosť má oporu aj v čl. 124 ústavy, ktorý vyžaduje nepretržitý a riadny chod ústavného súdu, keďže vyžaduje nepretržitú kontrolu ústavnosti. Napokon je prezident viazaný aj kvalifikačnými kritériami podľa čl. 134 ods. 3 ústavy, keďže ten vyžaduje 15 rokov praxe v právnickom povolání, a nie špecifickú prax v ústavnom práve...

63. Ako z čl. 124 a nasl. a najmä z čl. 128 a čl. 133 ústavy vyplýva, ústavný súd podáva konečnú interpretáciu ústavy. Podľa čl. 124 je úlohou ústavného súdu chrániť ústavu. Je teda úlohou ústavného súdu rozhodnúť, či dve jazykovo podobné ustanovenia – v tomto prípade čl. 133 ods. 2 a čl. 150 ústavy – majú rovnaký význam alebo nie, ak ich vykladáme berúc do úvahy ústavu ako celok. Taktiež je to ústavný súd, ktorý s konečnou platnosťou rozhoduje o tom, či štátne orgány konali v súlade s ústavou. Táto kompetencia a povinnosť ústavného súdu sa tiež vzťahuje na prezidenta, ako to vyplýva

z čl. 129 ods. 5 ústavy, hoci podľa čl. 101 ods. 1 a čl. 104 ods. 1 ústavy má prezident nezávislý mandát ochrancu ústavy...

68. V závere vo svojom uznesení sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015 plénum ústavného súdu rozhodlo, že odmietnutie kandidátov prezidentom predstavovalo porušenie ústavy a že menovanie generálneho prokurátora a menovanie sudcov ústavného súdu sa líšia, a preto uznesenie sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012 týkajúce sa generálneho prokurátora sa na tento prípad nevzťahuje.

69. Je to ústavný súd, ktorý s konečnou platnosťou rozhoduje o význame ústavy a táto jeho právomoc sa vzťahuje aj na to, či určitá ústavnoprávna otázka už bola vyriešená a nevyžaduje si výklad podľa čl. 128 ústavy. Ústavný súd je orgánom, ktorý dáva konečné rozhodnutia vo veciach ústavy, dokonca aj v ústavných sporoch s prezidentom...

71. V súčasnosti prebieha konanie pred prvým senátom ústavného súdu o sťažnostiach piatich kandidátov. Rozhodnutie v tejto veci bude mimoriadne dôležitým riešením problému menovania. Ak sa prvý senát zamýšľa odchyliť od rozhodnutí iných senátov, mal by postupovať podľa § 6 zákona o ústavnom súde.

72. Benátska komisia odporúča, aby bol tento nález ústavného súdu rešpektovaný a vykonaný všetkými štátnymi orgánmi.»

V závere stanoviska Benátska komisia uviedla:

«73. Podľa Ústavy Slovenskej republiky je Ústavný súd Slovenskej republiky konečným rozhodcom v ústavných veciach. Nie je úlohou Benátskej komisie preskúmať rozhodnutia ústavných súdov o interpretácii „ich“ ústavy rovnakým spôsobom, ako by to urobil vyššie postavený súd. Pri odpovedi na otázky slovenského prezidenta preto Benátska komisia nemôže rozhodnúť namiesto ústavného súdu. Hoci prezident Slovenskej republiky má podľa ústavy nenahraditeľné postavenie a rozsiahle právomoci, jedine ústavný súd môže s konečnou platnosťou rozhodnúť ústavnoprávne spory spôsobom zaväzujúcim všetky strany.

74. Na prvé dve prezidentove otázky už právoplatne odpovedal ústavný súd. Hoci argumenty použité v uznesení sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012 môžu byť vo všeobecnosti použité vo vzťahu k menovacím právomociach prezidenta, ústavný súd sa k tomuto uzneseniu, pokiaľ ide o právomoc menovať sudcov ústavného súdu, vyjadril.

V uznesení sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015 plénum ústavného súdu uviedlo, že senát ústavného súdu v náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17. marca 2015 už rozhodol, že uznesenie sp. zn. PL. ÚS 4/2012 sa nevzťahuje na menovanie sudcov ústavného súdu. Je úplne pochopiteľné, že prezident žiadal vysvetlenie po náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17. marca 2015 (pozri chronológiu, bod 18). Okrem toho samotné písomné vyhotovenie z 15. mája 2015 sa výslovne nevychýľuje od uznesenia sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z 24. októbra 2012. Od prijatia uznesenia sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015 však nemožno mať viac pochybnosti o tom, že prezident nie je oprávnený vymenovať menej ako polovicu kandidátov navrhnutých národnou radou, a to ani vtedy, ak je presvedčený, že existujú závažné pochybnosti o ich schopnosti vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu. Hoci nejde o plnohodnotný výklad podľa čl. 128 ústavy, odráža sa v ňom právny názor na túto otázku väčšiny sudcov ústavného súdu, ktorý je konečným arbitrom v ústavných veciach.

75. V dôsledku tejto odpovede na prvé dve otázky nie je potrebné odpovedať na tretiu otázku prezidenta Slovenskej republiky.

76. Benátska komisia odporúča všetkým stranám rešpektovať budúci nálež ústavného súdu vo veci aktuálne prebiehajúceho konania o sťažnostiach...

78. Benátska komisia považuje súčasnú situáciu za patovú, čo si vyžaduje okamžité riešenie. Odporúčania Benátskej komisie by nemali brániť takémuto okamžitému riešeniu.»

VIII.

Rozhodnutia prezidenta o nevyemenovaní JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej, JUDr. Juraja Sopoligu a JUDr. Jany Laššákovej za sudcov ústavného súdu

25. Napadnuté rozhodnutia o nevyemenovaní JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej, JUDr. Juraja Sopoligu a JUDr. Jany Laššákovej za sudcov ústavného súdu boli prezidentom prijaté 6. júla 2016, teda po rozhodnutiach ústavného súdu v konaniach vedených pod sp. zn. III. ÚS 571/2014 a sp. zn. PL. ÚS 45/2015. Ich odôvodnenia sú u všetkých sťažovateľov čiastočne spoločné a naopak vo vzťahu ku každému zo sťažovateľov čiastočne individualizované. Prezident svoje rozhodnutia vo vzťahu ku všetkým sťažovateľom odôvodnil takto:

„1. Pod riadnym chodom ústavného súdu, za ktorý zodpovedám podľa čl. 101 ods. 1 ústavy, treba podľa všeobecne platných poznatkov rozumieť dôslednú ochranu ústavnosti, súladnosť právneho poriadku s ústavou a medzinárodnými zmluvami, osobitne s právom Európskej únie a Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a tiež jeho neustranné a nezávislé fungovanie. K zásadnému poslaniu ústavného súdu patrí ochrana základných práv a slobôd.

Zabezpečiť riadny chod ústavného súdu predpokladá u sudkyň a sudcov tohto súdu rozsiahle vedomosti z vnútroštátneho práva, práva Európskej únie a práva Rady Európy, ochotu neustále sa vzdelávať a zvyšovať si svoju kvalifikáciu, schopnosť vyjadrovať sa slovom a písmom na zložité právne otázky, ovládať judikatúru ústavného súdu, výsledky rozhodovania Súdneho dvora Európskej únie a Európskeho súdu pre ľudské práva a schopnosť preukázať objektívnym spôsobom všetky tieto znalosti, skúsenosti a zručnosti. A takéto schopnosti by mala každá kandidátka a každý kandidát nadobúdať a skvalitňovať počas celého pôsobenia v právnickom povolani.

2. Podľa čl. 134 ods. 3 ústavy za sudcu ústavného súdu môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do národnej rady, dosiahol vek 40 rokov, má vysokoškolské právnické vzdelanie a je najmenej 15 rokov činný v právnickom povolani. Z tohto článku ústavy vyplýva podmienka najmenej 15 rokov činnosti v právnickom povolani; tento predpoklad je však potrebné vidieť v úzkej spojitosti s právomocami, fungovaním a celkovým pôsobením ústavného súdu (čl. 124 až 130 ústavy), t.j. musí ísť o činnosť v právnickom povolani, ktorá sa stane základom toho, že vymenovaný sudca ústavného súdu bude od prvého dňa výkonu svojej funkcie odborne, mravne pripravený a schopný prispievať k poslaniu ústavného súdu, t. j. konať a rozhodovať v pridelených veciach.

3. Ako prezident som viazaný ústavnou povinnosťou dbať o riadny chod ústavných orgánov. Túto ústavodarcom stanovenú povinnosť nemôže obmedziť alebo modifikovať žiadna skutočnosť ani žiaden orgán verejnej moci vrátane ústavného súdu. Preto aj v tomto pokračujúcom procese výberu musím dbať na to, aby kandidáti vymenovaní za sudcov ústavného súdu vykonávali svoje funkcie tak, že budem môcť skonštatovať splnenie svojej povinnosti dbať na riadny chod ústavného súdu. V tejto súvislosti som povinný postupovať podľa všeobecne záväzného výkladu ústavy vo veci PL. ÚS 4/2012, z ktorého vyplýva, že aj

kreačné právomoci prezidenta vo vzťahu k ústavnému súdu spadajú do kategórie tých rozhodovacích právomocí, ktorými zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov...

Podľa citovaného výkladového uznesenia ústavného súdu oprávnenie prezidenta autonómne sa rozhodnúť, či predložený personálny návrh akceptuje alebo neakceptuje, predstavuje súčasť jeho kontrolných a vyvažovacích právomocí... Ak požiadavka nezávislého a nestranného fungovania platí podľa ústavného súdu pre prokuratúru, o to viac musí platiť pre najvýznamnejší súdny orgán v štáte, ktorým je ústavný súd. Z tohto vyplýva aj záver, že prezident nemá povinnosť mechanicky akceptovať personálne návrhy v situácii, keď mu ústava túto povinnosť výslovne neukladá a ani slovenská ústavná prax ju nikdy nepotvrdila...

4. V súlade so všeobecne záväzným výkladom ústavného súdu vo veci PL. ÚS 4/2012, so zreteľom na povinnosť dbať o riadny chod ústavných orgánov, som preto u každého kandidáta na sudcu ústavného súdu bol povinný preskúmať, či existujú závažné skutočnosti vzťahujúce sa na jeho osobu, ktoré by dôvodne spochybnili jeho schopnosť vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu spôsobom neznižujúcim jej vážnosť alebo schopnosť vykonávať túto funkciu spôsobom, ktorý nebude v rozpore so samotným poslaním ústavného súdu.“

Odôvodnenia rozhodnutí prezidenta o nevyzmenovaní JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej, JUDr. Juraja Sopoligu za sudcov ústavného súdu pokračujú poukazom na rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 571/2014 a sp. zn. PL. ÚS 45/2015 a následne sú vo vzťahu k jednotlivým kandidátom takto individualizované:

JUDr. Miroslav Duriš, PhD.

„Z Vášho profesijného životopisu vyplýva, že ste od nástupu do všeobecnej justície pôsobili na okresnom súde 5 rokov a potom od roku 1995 až doposiaľ ste notárom. Počas Vášho pôsobenia ako sudca okresného súdu a notár ste neuviedli ani nepreukázali, že by ste sa týchto pracovných pozíciách venovali aj problematike súvisiacej s ústavným súdnictvom, ochranou základných práv a slobôd a obdobným právnym otázkam...

Nepreukázali ste, že ste sa v súvislosti s ambíciou stať sa sudcom ústavného súdu ďalej dlhodobejšie vzdelávali alebo si zvyšovali kvalifikáciu so zreteľom na problematiku ústavného súdnictva alebo problematiku obdobného zamerania...

Neuviedli ste žiadnu publikačnú činnosť ani verejné vystúpenia, prípadne iné vzdelávacie aktivity, ktoré by súviseli s ústavným súdnictvom, ochranou základných práv a slobôd...

Neovládate žiaden svetový jazyk, resp. pri osobnom pohovore so mnou pred poradným výborom dňa 25. júna 2014 ste na overenie jazykových znalostí rezignovali. Považujem to za nedostatok, ktorý by Vám bránil venovať sa štúdiu zahraničnej literatúry alebo judikatúry...

Zo žiadnej činnosti, ktorú ste uviedli v profesijnom životopise, nevyplýva, že by ste osobitným spôsobom vynikli vo Vašej profesii ako sudca okresného súdu, resp. ako notár...

Nároky na vynikajúcu odbornú úroveň, presvedčivosť a spoločenskú akceptovateľnosť vysoko prevyšujú bežné nároky na rozhodovanie všeobecných súdov a iných orgánov ochrany práva. Tieto nároky nemôže spĺňať uchádzač, ktorý sa do svojho zvolenia za kandidáta na sudcu ústavného súdu žiadnym spôsobom neprejavil ako významná a všeobecne uznávaná osobnosť právnickej obce, a nikdy neprejavil objektívne poznateľný záujem o ochranu ústavnosti a základných práv a slobôd...

Na základe preskúmania Vašej predchádzajúcej praxe v právnickom povolání, nedostatku publikačnej a inej verejne známej činnosti pri ochrane ústavnosti a ochrane základných práv a slobôd, žiadnej potvrdenej znalosti cudzích jazykov a žiadnej prípravy na funkciu sudcu ústavného súdu som dospel k jednoznačnému záveru, že závažné dôvody a skutočnosti uvedené v tomto odôvodnení významne spochybňujú vašu schopnosť vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu spôsobom, ktorý nebude v rozpore s poslaním ústavného súdu, a preto som rozhodol tak, ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.“

JUDr. Eva Fulcová

„Z Vášho profesijného životopisu vyplýva, že ste od nástupu do všeobecnej justície pôsobili na okresnom súde ako sudkyňa a funkcionárka okresného súdu. Až v roku 2013 ste dosiahli funkciu sudkyne Krajského súdu v Bratislave, ktorú ste však v podstate nevykonávali.

Jedinú vzdelávaciu aktivitu ste absolvovali v rokoch 1996-1997 (štvorsemesťročný kurz Aplikácia práva EÚ v rozhodovacej činnosti súdov). V životopise ani pri pohovore ste neuviedli žiadny zvyšovanie kvalifikácie ani iné vzdelávanie, ktoré by potvrdzovalo, že dlhodobo pracujete na svojom odbornom raste v úmysle uchádzať sa o najvýznamnejšie sudcovské funkcie vrátane funkcie sudkyne ústavného súdu.

Nemáte žiadnu publikáciu o právnych otázkach a ani ste neuviedli žiadne aktivity, ktoré by boli spojené s ústavným súdnictvom...

Nepreukázali ste, resp. ste odmietli preukázať..., že objektívne ovládáte niektorý svetový jazyk, ktorý by Vám umožnil venovať sa štúdiu odbornej zahraničnej literatúry, alebo judikatúry...

Zo žiadnej činnosti, ktorú ste uviedli v profesijnom životopise, nevyplýva, že by ste osobitným spôsobom vynikli vo Vašej profesii ako sudkyňa okresného súdu alebo prispeli zásadným spôsobom k efektívnemu a dôveryhodnému fungovaniu všeobecného súdnictva aspoň na okresnej úrovni, rovnako je zjavné, že ani za viac ako 20 rokov existencie ústavného súdu ste sa žiadnym spôsobom nevenovali problematike ústavného súdnictva a ochrane základných práv a slobôd.

Nároky na vynikajúcu odbornú úroveň, presvedčivosť a spoločenskú akceptovateľnosť vysoko preyšujú bežné nároky na rozhodovanie všeobecných súdov a iných orgánov ochrany práva. Tieto nároky nemôže spĺňať uchádzač, ktorý sa do svojho zvolenia za kandidáta na sudcu ústavného súdu žiadnym spôsobom neprejavil ako významná a všeobecne uznávaná osobnosť právnickej obce, a nikdy neprejavil objektívne poznateľný záujem o ochranu ústavnosti a základných práv a slobôd...

Na základe preskúmania Vašej predchádzajúcej praxe v právnickom povolání, nedostatku publikačnej a inej verejne známej činnosti pri ochrane ústavnosti a ochrane základných práv a slobôd, žiadnej potvrdenej znalosti cudzích jazykov a žiadnej prípravy na funkciu sudkyne ústavného súdu som dospel k jednoznačnému záveru, že závažné dôvody a skutočnosti uvedené v tomto odôvodnení významne spochybňujú vašu schopnosť vykonávať funkciu sudkyne ústavného súdu spôsobom, ktorý nebude v rozpore s poslaním ústavného súdu, a preto som rozhodol tak, ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.“

JUDr. Juraj Sopoliga

„Z Vášho profesijného životopisu vyplýva, že ste od nástupu do všeobecnej justície pôsobili na okresnom, resp. krajskom súde...

Jedinú vzdelávaciu aktivitu ste absolvovali v rokoch 1998-1999 (štvorsesemestrálny kurz Aplikácia práva EÚ v rozhodovacej činnosti súdov). Toto vzdelávanie nie je potvrdené žiadnym certifikátom alebo osvedčením o skutočnom získaní vedomostí z uvedenej témy. Žiadne iné vzdelávanie alebo zvyšovanie kvalifikácie so zreteľom na vašu ambíciu stať sa sudcom ústavného súdu ste neuviedli.

Od roku 1998 ste externe pôsobili na Katedre obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach; v akom postavení, koľko seminárov a prednášok ste uskutočnili a aké výsledky ste dosiahli, ste neuviedli. Z toho je možné uzavrieť, že toto pôsobenie nemalo žiaden praktický význam pre Váš osobnostný, či profesionálny rozvoj so zreteľom na ústavné súdnictvo; navyše, ste pôsobili na katedre, ktorej zameranie primárne nie je orientované na ústavné právo či ústavné súdnictvo.

Publikačná aktivita sa u Vás obmedzila na jedinú aktivitu v roku 2011 o etickom kódexe sudcu v podmienkach Slovenskej republiky; vydavateľom bola Justičná akadémia. Táto publikácia žiadnym spôsobom nesúvisí s problematikou ústavného súdnictva alebo podobnou problematikou. Neuviedli ste iné, verejne prezentované vystúpenia, ktoré by súviseli s ochranou ústavnosti, základných práv a slobôd, prípadne Vaše ďalšie aktivity, ktoré by Vás systematicky a dlhodobejšie pripravovali na uchádzanie sa o postavenie sudcu ústavného súdu.

Neovládate žiaden svetový jazyk, ktorý by Vám umožnil venovať sa štúdiu odbornej zahraničnej literatúry, alebo judikatúry...

Zo žiadnej činnosti, ktorú ste uviedli v profesijnom životopise, nevyplýva, že by ste osobitným spôsobom vynikli vo Vašej profesii ako sudca všeobecného súdu alebo ovplyvnili zásadným spôsobom efektívne a ústave zodpovedajúce fungovanie všeobecnej justície, rovnako je zjavné, že ani za viac ako 20 rokov existencie ústavného súdu ste sa žiadnym spôsobom nevenovali problematike ústavného súdnictva a ochrane základných práv a slobôd...

Nároky na vynikajúcu odbornú úroveň, presvedčivosť a spoločenskú akceptovateľnosť vysoko prevyšujú bežné nároky na rozhodovanie všeobecných súdov

a iných orgánov ochrany práva. Tieto nároky nemôže splňať uchádzač, ktorý sa do svojho zvolenia za kandidáta na sudcu ústavného súdu žiadnym spôsobom neprejavil ako významná a všeobecne uznávaná osobnosť právnickej obce, a nikdy neprejavil objektívne poznateľný záujem o ochranu ústavnosti a základných práv a slobôd...

Na základe preskúmania Vašej predchádzajúcej praxe v právnickom povolání, nedostatku publikačnej a inej verejne známej činnosti pri ochrane ústavnosti a ochrane základných práv a slobôd, žiadnej potvrdenej znalosti cudzích jazykov a žiadnej prípravy na funkciu sudcu ústavného súdu som dospel k jednoznačnému záveru, že závažné dôvody a skutočnosti uvedené v tomto odôvodnení významne spochybňujú vašu schopnosť vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu spôsobom, ktorý nebude v rozpore s poslaním ústavného súdu, a preto som rozhodol tak, ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.“

Rozhodnutie o nevyzmenovaní JUDr. Jany Laššákovej prezident nad rámec uvedeného odôvodnil takto:

„Z Vášho profesijného životopisu potvrdeného pri osobnom vypočutí v národnej rade, ako aj pri pohovore s prezidentom vyplýva, že ste sa v doterajšej právnickej kariére nikdy nevenovali otázkam ochrany ústavnosti, základných práv a slobôd, konaniu pred ústavným súdom, alebo medzinárodným a európskym systémom ochrany ľudských práv. Takúto prax nenahrádza samotné členstvo v ústavnoprávnom výbore národnej rady bez toho, aby existoval Váš konkrétny príspevok k činnosti tohto výboru vo vzťahu k ochrane ústavnosti pred ústavným súdom. Taký príspevok predložený nebol.

Počas právnickej praxe ste neboli v žiadnom profesionálnom kontakte s ústavným súdom. V konaní pred ústavným súdom ste nezastupovali žiadnu právnickú osobu, alebo fyzickú osobu, nenapísali ste žiaden návrh alebo sťažnosť, prípadne iné podanie...

Pri pohovore ste potvrdili, že ste nikdy nepublikovali v odbore ústavné právo, ani ste sa mu teoreticky nevenovali.

Z prehľadu vašich hlasovaní v národnej rade o návrhoch zákonov bolo zistené, že ste vo viacerých prípadoch hlasovali za prijatie zákona aj v takých situáciách, v ktorých bolo z judikatúry ústavného súdu a množstva námietok širokej aj odbornej verejnosti zjavné, že navrhovaná zákonná úprava nie je v súlade s ústavou alebo medzinárodnými záväzkami. Vysvetlili ste to tak, že vláda bola zodpovedná za posúdenie súladu zákonov s ústavou

a pri takom hlasovaní ste vždy považovali navrhnutý zákon za potrebný a v súlade s ústavou; preto ste zaň v dobrej viere hlasovali.

Tento postoj nemôže v žiadnom prípade obstať pri skúmaní odborného profilu kandidátky na sudkyňu ústavného súdu... Takýto spôsob hlasovania v národnej rade preto nedáva záruku nezávislého a nestranného pôsobenia na ústavnom súde, najmä hlasovania podľa najlepšieho svedomia a presvedčenia.

Nároky na vynikajúcu odbornú úroveň, presvedčivosť a spoločenskú akceptovateľnosť vysoko prevyšujú bežné nároky na rozhodovanie všeobecných súdov a iných orgánov ochrany práva. Tieto nároky nespĺňa uchádzačka, ktorá do svojho zvolenia za kandidátku na sudkyňu ústavného súdu nepreukázala, že by tieto výsledky mali výsledky mali aspoň nepriamu spojitosť s ambíciou stať sa sudkyňou ústavného súdu a postačovali by na výkon takej funkcie.

Na základe preskúmania predchádzajúcej činnosti v právnickom povolani, nedostatku publikačnej a inej verejne známej a uznávanej činnosti pri ochrane ústavnosti a ochrane základných práv a slobôd, žiadnej príprave na funkciu sudkyňu ústavného súdu a spôsobov, akými ste hlasovali v národnej rade za zákony, ktoré boli ústavným súdom vyhlásené za nesúladne s ústavou a medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky, som dospel k jednoznačnému záveru, že závažné dôvody a skutočnosti uvedené pod bodmi 5. a 6. tohto rozhodnutia významne spochybňujú vašu schopnosť vykonávať funkciu sudkyne ústavného súdu podľa najlepšieho presvedčenia, nezávisle a spôsobom, ktorý nebude v rozpore s poslaním ústavného súdu. Preto som rozhodol tak, ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.“

IX.

Návrh prezidenta na zjednotenie právnych názorov

26. Prezident ďalším podaním z 22. marca 2017 predložil ústavnému súdu návrh na zjednotenie právnych názorov senátov ústavného súdu, ktorý odôvodnil bodom 71 treťou vetou stanoviska Benátskej komisie z 13. marca 2017, v zmysle ktorého ak sa senát I. ÚS bude chcieť odchyliť od rozhodnutí iných senátov ústavného súdu, musí predložiť vec

podľa § 6 zákona o ústavnom súde plénu ústavného súdu na zjednotenie odchylných právnych názorov. Ďalej na odôvodnenie tohto návrhu prezident uviedol:

- sťažovatelia namietajú, že výklad ústavy vo veci sp. zn. PL. ÚS 4/2012 nie je aplikovateľný na kandidátov na sudcov ústavného súdu a z „mlčania“ senátu v uzneseniach o prijatí ich sťažností na ďalšie konanie sa dá vyvodiť, že senát I. ÚS mieni vo veci sp. zn. I. ÚS 575/2016 vylúčiť použitie tohto výkladu;

- takýto názor by sa podľa prezidenta odchýlil od názorov vyjadrených v uzneseniach sp. zn. II. ÚS 718/2014 a sp. zn. II. ÚS 719/2014 o prijatí sťažností Jána Bernáta a Imricha Volkaia na ďalšie konanie, kde podľa prezidenta senát II. ÚS konštatoval, že „sťažnosti v časti, v ktorej vylučujú použitie výkladu ústavy vo veci PL. ÚS 4/2012, sú zjavne neopodstatnené“;

- ak senát I. ÚS bude v ďalšom konaní chcieť vylúčiť výklad vo veci sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z právneho základu rozhodnutia o sťažnostiach sťažovateľov, prezident navrhuje, aby predložil taký svoj právny názor na postup podľa § 6 zákona o ústavnom súde vo vzťahu k právnemu názoru už vyjadrenému v uzneseniach sp. zn. II. ÚS 718/2014 a sp. zn. II. ÚS 719/2014 z 23. októbra 2014.

27. K návrhu prezidenta na zjednotenie právnych názorov senátov ústavného súdu zaujali všetci sťažovatelia stanoviská, v ktorých konštatovali, že na takýto postup nie je dôvod.

28. Podaním z 18. septembra 2017 doručeným ústavnému súdu 21. septembra 2017 prezident navrhol, aby ústavný súd požiadal Benátsku komisiu o autentický výklad bodu 71 tretej vety a bodu 76 jej stanoviska, keďže na takýto výklad podľa jeho názoru nie je oprávnený žiaden z účastníkov konania. Prezident žiadal, aby sa ústavný súd obrátil na Benátsku komisiu s otázkami:

«Je bod 71 tretia veta stanoviska Benátskej komisie v spojení s bodom 76 tohto stanoviska neoddeliteľnou súčasťou odporúčaní a záverov, ktoré je konajúci senát povinný vziať do úvahy?»

Veta v bode 71 stanoviska Benátskej komisie: „Ak senát I. ÚS sa bude chcieť odchýliť od rozhodnutí od iných senátov...“ ustanovuje o rozhodnutiach všetkých senátov,

ktoré rozhodovali o sťažnostiach nevymenovaných kandidátov na sudcov ústavného súdu alebo sa vzťahuje len na rozhodnutie III. senátu vo veci III. ÚS 571/2014?»

29. Ďalším podaním z 3. októbra 2017 doručeným ústavnému súdu 5. októbra 2017 prezident doplnil svoj návrh na zjednotenie právnych názorov odkazom na závery vyslovené ústavným súdom v náleze sp. zn. I. ÚS 397/2014, kde ústavný súd rozhodoval o porušení práv kandidáta na funkciu generálneho prokurátora rozhodnutím prezidenta o jeho nevymenovaní. Podľa názoru prezidenta ústavný súd v ústnom vyhlásení nálezu sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17. marca 2015 tento právny názor rešpektoval, avšak v písomnom vyhotovení nálezu sp. zn. III. ÚS 571/2014 sa od tohto právneho názoru odchýlil. Pre toto pochybenie senátu III. ÚS, ako aj z dôvodu odporúčaní Benátskej komisie je podľa prezidenta o to naliehavejšie, aby konajúci senát v tejto veci predložil vec na zjednotenie právnych názorov. Doplnenie svojho procesného návrhu prezident uzavrel tým, že *„Ak senát I. ÚS v ďalšom konaní chce vylúčiť výklad sp. zn. PL. ÚS 4/2012 z právneho základu rozhodnutia o sťažnostiach sťažovateľov, potom prezident navrhuje, aby senát I. ÚS v súlade s bodom 71 tretia veta v spojení s bodom 76 Stanoviska Benátskej komisie najprv predložil taký svoj právny názor na postup podľa § 6 zákona o ústavnom súde vo vzťahu k právnym názorom už vyjadreným v rovnakej veci v náleze sp. zn. I. ÚS 397/2014 zo 4. decembra 2014 a v ústne vyhlásenom náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17. marca 2015.“*

30. Podľa § 6 zákona o ústavnom súde senát, ktorý v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou dospeje k právnemu názoru odchylnému od právneho názoru vyjadreného už v rozhodnutí niektorého zo senátov, predloží plénu ústavného súdu návrh na zjednotenie odchylných právnych názorov. Plénum ústavného súdu rozhodne o zjednotení odchylných právnych názorov uznesením. Senát je v ďalšom konaní viazaný uznesením pléna ústavného súdu. Konajúci senát I. ÚS v tejto súvislosti konštatuje, že účastník konania (prezident) nedisponuje návrhovým oprávnením vo vzťahu k zjednoteniu odchylných právnych názorov senátu ústavného súdu, a je to výlučne príslušný senát, ktorý môže iniciovať takéto zjednotenie. Konajúci senát I. ÚS však na takýto postup nevzhliadol žiaden relevantný dôvod, a to preto, že:

- ústavný súd k aplikovateľnosti výkladu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 vo veci kandidátov na sudcov ústavného súdu vyjadril právny názor v náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17. marca 2015, ako aj v uznesení sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015. Senát I. ÚS považuje argumentáciu uvedenú v týchto rozhodnutiach za racionálnu, presvedčivú a ústavne udržateľnú a od tam vyslovených právnych názorov sa názor senátu I. ÚS nemieni odchyliť;

- senát II. ÚS v uzneseniach sp. zn. II. ÚS 718/2014 a sp. zn. II. ÚS 719/2014 z 23. októbra 2014 nekonštatoval aplikovateľnosť výkladu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 vo veci kandidátov na sudcov ústavného súdu, ale uviedol, že *„Ústavný súd zastáva názor, že právne názory vyjadrené v označenom uznesení sú z hľadiska aplikácie relevantné na vec sťažovateľa, pričom práve táto skutočnosť môže mať zásadný význam na meritórne rozhodnutie o sťažnosti.“*. Konajúci druhý senát ústavného súdu teda v žiadnom prípade nekonštatoval že *„sťažnosti v časti, v ktorej vylučujú použitie výkladu ústavy vo veci sp. zn. PL. ÚS 4/2012, sú zjavne neopodstatnené“*, konštatoval len, že tieto právne názory sú relevantné a mohli mať zásadný význam pre meritórne rozhodnutie. Meritórne rozhodnutie (nález) však vo veciach vedených pod sp. zn. II. ÚS 718/2014 a sp. zn. II. ÚS 719/2014 prijaté nebolo a v neskorších rozhodnutiach (nález sp. zn. III. ÚS 571/2014 zo 17. marca 2015, uznesenie sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015) bol vyjadrený jasný právny záver k tejto otázke. Zjavnú neopodstatnenosť sťažností konštatoval senát II. ÚS v týchto rozhodnutiach, len pokiaľ ide o námietky týkajúce sa zriadenia poradného výboru a jeho vplyvu na rozhodnutia prezidenta. V tomto smere je teda návrh prezidenta z 22. marca 2017 založený na realite nezodpovedajúcom interpretačnom posune. Navyše, konanie o prijateľnosti návrhu na ďalšie konanie (§ 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde) je špecifickým konaním, ktoré nemá kontradiktórny charakter, takže ústavný súd rozhoduje bez ďalšieho len na základe obsahu napadnutého rozhodnutia orgánu verejnej moci a údajov obsiahnutých v samotnej ústavnej sťažnosti, preto v ňom vyjadrené názory nemajú žiaden judikatórny význam. Inými slovami, nemôže ísť o rozhodnutie precedenčného charakteru, pretože argumentácia obsiahnutá v týchto uzneseniach nie je meritórna, resp. ani kvázi meritórna k podstate veci.

31. K podaniam prezidenta z 18. septembra 2017 a 3. októbra 2017 ústavný súd uvádza, že je si vedomý toho, že aj procesné uznesenie o odmietnutí môže mať precedenčné účinky, ktoré sú pre ústavný súd ďalej záväzné, ale len za predpokladu, že obsahujú meritórnú argumentáciu. Uznesenia sp. zn. II. ÚS 718/2014 a sp. zn. II. ÚS 719/2014 z 23. októbra 2014 do tejto kategórie nepatria. Ústavný súd už niekoľko rokov používa vo svojej judikatúre aj tzv. kvázi meritórne rozhodnutia, ktoré sú záväzné pre neho samotného (porovnaj sp. zn. PLz. ÚS 4/2014 či sp. zn. I. ÚS 454/2012) a aj pre účastníkov konania. Záväznosť kvázi meritórnych uznesení spočíva v tom, že argumenty v nich obsiahnuté sú záväzné aj napriek tomu, že vec bola odmietnutá na predbežnom prerokovaní a bez ohľadu na formu tohto rozhodnutia (uznesenie). Podobne treba pristúpiť aj k uzneseniu sp. zn. PL. ÚS 45/2015. Aj keď formálne nejde o meritórne rozhodnutie, ústavný súd ho považuje za kvázi meritórne a ako také záväzné pre prezidenta, ako aj pre samotný ústavný súd. Napokon aj v slovenskej dogmatike ústavného práva sa považuje za samozrejmé, že záväzné sú aj nosné dôvody (odôvodnenie) rozhodnutia (DRGONEC, J. Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. Druhé vydanie. Šamorín : Heuréka, 2012. s. 34 – 36). V neposlednom rade je nutné sa pridržať aj stanoviska Benátskej komisie, ktorá v bode 74 uviedla: *„Od prijatia uznesenia sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015 však nemožno mať viac pochybnosti o tom, že prezident nie je oprávnený vymenovať menej ako polovicu kandidátov navrhnutých národnou radou, a to ani vtedy, ak je presvedčený, že existujú závažné pochybnosti o ich schopnosti vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu. Hoci nejde o plnohodnotný výklad podľa čl. 128 ústavy, odráža sa v ňom právny názor na túto otázku väčšiny sudcov ústavného súdu, ktorý je konečným arbitrom v ústavných veciach.“*

32. Aj v tejto súvislosti je potrebné pripomenúť vyjadrenie samotného prezidenta k ústavnej sťažnosti o odvolaní členky Súdnej rady Slovenskej republiky (sp. zn. I. ÚS 215/2015), keď sám argumentoval negatívnym rozhodnutím, pretože precedens vo veci odvolávania členov Súdnej rady Slovenskej republiky bez udania dôvodu je „len“ uznesením, ktorým sa sťažnosť odmietla (IV. ÚS 46/2011); teda presne rovnakej povahy ako uznesenie sp. zn. PL. ÚS 45/2015. Ak teda prezident v jednej veci uznáva záväznosť aj negatívnych a procesných uznesení ústavného súdu, je povinný tak robiť v rámci

konzistentnosti svojho názoru vo všetkých iných veciach. Aj v prípade nejasností o záväznosti uznesenia sp. zn. PL. ÚS 45/2015 je stále kontrolujúcim precedensom vo veci menovania sudcov ústavného súdu meritórne rozhodnutie sp. zn. III. ÚS 571/2014. Kontrolujúcim precedensom bude tento nález dotedy, pokiaľ sa neuplatní postup podľa § 6 zákona o ústavnom súde alebo sa nezmení právna úprava. Procesný návrh prezidenta z 18. septembra 2017 – odhliadnuc od skutočnosti, že by opätovne predĺžil stav právnej neistoty sťažovateľov aj samotného prezidenta – preto ústavný súd nemohol akceptovať. So závermi vyplývajúcimi zo stanoviska Benátskej komisie sa pritom ústavný súd vyrovnal v meritórnej časti odôvodnenia tohto nálezu.

33. Pokiaľ prezident návrh na zjednotenie právnych názorov doplnujúcim podaním z 3. októbra 2017 odôvodňuje aj nálezom sp. zn. I. ÚS 397/2014 a ústne vyhlásenými dôvodmi nálezu sp. zn. III. ÚS 571/2014, senát I. ÚS konštatuje, že po prijatí uznesenia sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015 nemožno mať viac pochybností o tom, že uznesenie sp. zn. PL. ÚS 4/2012, na ktorého záveroch bolo v podstatnom založené odôvodnenie nálezu sp. zn. I. ÚS 397/2014, sa na sťažovateľov ako kandidátov na sudcov ústavného súdu nevzťahuje. Preto ani tento prezidentov návrh nebolo možné v ďalšom konaní zohľadniť.

X.

Prednesy na verejnom zasadnutí 16. novembra 2017

34. Verejné zasadnutie ústavného súdu konané 9. októbra 2017 bolo odročené bez prejednávania veci na 16. november 2017. Dôvodom bolo neúplné označenie predmetu konania a okruhu sťažovateľov pri oznámení termínu verejného zasadnutia. Na verejnom zasadnutí 16. novembra 2017 sudca spravodajca zreferoval doterajší priebeh konania, ústavný proces navrhovania a menovania sudcov ústavného súdu od roku 2014, relevantné rozhodnutia ústavného súdu, ako aj stanovisko Benátskej komisie.

JUDr. Milan Fulec ako zástupca JUDr. Jána Bernáta, JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Miroslava Duriša, PhD., v prednese v podstatnom uviedol:

„Napriek citovaným rozhodnutiam III. senátu a pléna ústavného súdu, z ktorých vyplýva jednoznačná ústavná povinnosť prezidenta vymenovať zo zostávajúcich 5 kandidátov na sudcov ústavného súdu 2 sudcov ústavného súdu (vid'. PL. ÚS 45/2015), ako aj na konkrétny spôsob, akým tak mal prezident urobiť, nevymenoval ani jedného zo sťažovateľov za sudcu ústavného súdu, čím opätovne porušil základné právo sťažovateľov na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok, ktoré im garantuje čl. 30 ods. 4 ústavy, a zároveň tým porušil svoju ústavnú povinnosť zaistiť riadny chod ústavných orgánov, ktorá mu vyplýva z čl. 101 ods. 1 ústavy, čím dlhodobo znemožňuje riadny chod ústavného súdu. V tejto súvislosti si dovoľujem poukázať práve na to stanovisko Európskej komisie pre demokraciu prostredníctvom práva, tzv. Benátsku komisiu č. 877, ktoré tu bolo podrobne oboznámené aspoň v tom závere, kde Benátska komisia jednoznačne vyslovila, že od prijatia uznesenia PL. ÚS 45/2015 z 28. 10. 2015 však nemožno mať viac pochybnosti o tom, že prezident nie je oprávnený vymenovať menej ako polovicu kandidátov navrhnutých národnou radou, a to ani vtedy, ak je presvedčený, že existujú závažné pochybnosti o ich schopnosti vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu, hoci nejde o plnohodnotný výklad podľa čl. 128 ústavy, odráža sa v ňom právny názor na túto otázku väčšiny sudcov ústavného súdu, ktoré je konečným arbitrom v ústavných veciach. Vzhľadom na uvedené preto navrhujem, aby ústavný súd rozhodol nálezom v zmysle petitu našej ústavnej sťažnosti.“

JUDr. Tibor Sásfai ako zástupca JUDr. Juraja Sopoligu v prednese v podstatnom uviedol:

„Vzhľadom na uvedenú argumentáciu sťažovateľa bez jej opakovania považujeme za potrebné zvýrazniť len skutočnosť, že sú naplnené ústavné dôvody o porušení základného ľudského práva na prístup k inej verejnej funkcii podľa čl. 30 ods. 4 ústavy, ktoré sú záväzne vyriešené v náleze III. ÚS 571/2014 z 17. 3. 2015, s ktorým sa stotožnilo plénum ústavného súdu v konaní PL. ÚS 45/2015 v uznesení zo dňa 28. 10. 2015 rozhodnutím ústavou požadovanej väčšiny pléna, t. j. siedmimi hlasmi. Týmito rozhodnutiami sa

zabezpečilo aj zachovanie princípu právnej istoty v súlade s predchádzajúcou konštantnou judikatúrou.

Vecná správnosť týchto rozhodnutí bola v celom rozsahu akceptovaná v stanovisku Benátskej komisie z 13. 3. 2017 číslo: 877/2017, v ktorom v časti VIII - záver bod 74 je jednoznačne konštatované, že od prijatia uznesenia sp. zn. PL. ÚS 45/2015 z 28. októbra 2015 však nemožno mať viac pochybnosti o tom, že prezident nie je oprávnený vymenovať menej ako polovicu kandidátov navrhnutých národnou radou, a to ani vtedy, ak je presvedčený, že existujú závažné pochybnosti o ich schopnosti vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu. Hoci nejde o plnohodnotný výklad podľa čl. 128 ústavy, odráža sa v ňom právny názor na túto otázku väčšiny sudcov ústavného súdu, ktorý je konečným arbitrom v ústavných veciach.

Žiadame vyhovieť ústavnej sťažnosti JUDr. Juraja Sopoligu v celom rozsahu vychádzajúc z predchádzajúcich rozhodnutí ústavného súdu o tomto spore, keďže výlučne ústavný súd je kompetentný rozhodnúť ústavnoprávne spory s konečnou platnosťou spôsobom, ktorý zaväzuje všetky strany. “

JUDr. Peter Filip ako zástupca JUDr. Jany Laššákovej v prednese v podstatnom uviedol:

„Pán sudca spravodajca predniesol všetko podstatné, čo som aj ja považoval za podstatné a poukazujem na ústavnú sťažnosť mojej klientky Jany Laššákovej, ktorá bola doručená ústavnému súdu a na vyjadrenie mojej klientky. Na týchto písomnostiach v celom rozsahu trvá a v rámci toho, čo bolo dnes v tejto pojednávacej miestnosti povedané, nemám čo doplniť.“

JUDr. Juraj Sopoliga v prednese uviedol:

«V tomto konaní ide o netypickú situáciu rozhodovania o opätovnej ústavnej sťažnosti pre porušenie základného práva občana na prístup k inej verejnej funkcii prezidentom republiky. Považujem preto za potrebné zdôrazniť niektoré základné skutočnosti...

Nerešpektujú sa najmä nasledovné názory, ktoré vyplývajú z judikatúry.

1. Pri výklade ústavy sa prihliada aj na ústavnú prax. Text ústavy o vymenovaní sudcov ústavného súdu sa od prijatia ústavy nezmenil a všetci predchádzajúci prezidenti vymenovali presne polovicu z kandidátov za sudcov ústavného súdu, ktorí spĺňali zhodné ústavné kritériá ako súčasní kandidáti.

2. Bolo záväzne rozhodnuté o rozdielnom výklade obsahu pojmov „vymenúva“ (znamená možnosť úvahy prezidenta) a „vymenuje“ (znamená povinnosť prezidenta vymenovať) plénom súdu v konaniach o výklad ústavy podľa čl. 128 ústavy, ktorý je zmeniteľný výlučne po zmene ústavy. Pri generálnom prokurátorovi je v texte uvedené „vymenúva“ a pri sudcoch ústavného súdu „vymenuje“, resp. „má vymenovať“. Zhodný text „vymenuje“ je aj v čl. 111 ústavy o vymenovaní členov vlády prezidentom na návrh predsedu vlády, kde ústavný súd konštatoval, citujem: „Keď priamo obmedzili jeho uváženie stanovením povinnosti vyhovieť návrhu predsedu vlády na vymenovanie člena vlády“.

3. Ústavný súd sa stotožnil s názorom ústavno-právneho výboru a pléna národnej rady pri výklade pojmov „vysokoškolské právnické vzdelanie a najmenej 15 rokov činný v právnickom povolani“ (ústavné kritériá pre kandidátov na sudcov ústavného súdu) a uviedol, že ide o vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, pričom sa musí vykonávať činnosť, kde právny predpis vyžaduje právnické vzdelanie. Inak povedané, každý vysokoškolsky vzdelaný právnik, ktorý spĺňa tieto kritériá bez ohľadu na oblasť svojej právnickej činnosti, má právo byť kandidátom i sudcom ústavného súdu, ako sa to doposiaľ jednoznačne rešpektovalo.

4. Vo vzťahu k sudcom všeobecných súdov zároveň platí, že nie sú len ochrancami zákonnosti, ale majú právomoc rozhodovať o otázkach ochrany ústavnosti, t. j. ako je to v kompetencii ústavného súdu. Je totiž nepochybné, že pri výklade hmotno-právneho alebo procesného predpisu pri súdení vždy ich musia vykladať v súlade s ústavou. Z uvedeného vyplýva, že vyhlásenie prezidenta, že kandidáti neprejavili záujem o ústavné právo, je hrubým nerešpektovaním záväznej judikatúry. Zároveň tvrdenie, že ak sa sťažovatelia, ktorí neprejavili objektívne spoznatelný záujem o ochranu ústavnosti, vôbec uchádzajú o post sudcu ústavného súdu, čo signalizuje nedostatok ich zodpovednosti, je nielen svojvoľným protiústavným názorom, ale aj nepripustnou aroganciou hlavy štátu vo vzťahu ku všetkým kandidátom, ktorí spĺňajú všetky platné ústavné kritériá.

5. Zarádzajúce je aj stanovisko prezidenta o jeho oprávnení nebyť viazaný rozhodnutím ústavného súdu. Ide o vzorový svojvoľný názor. Obmedzenia právomocí prezidenta sú totiž uvedené priamo v ústave a sú vymedzené aj judikatúrou ústavného súdu. V konaní o porušenie základného práva občana pritom bezvýnimočne platí, že štátny orgán, ktorý porušil uvedené právo občana, je vždy povinný rozhodnúť v súlade s právnym názorom ústavného súdu uvedeným v odôvodnení rozhodnutia, keďže ide o záväzný príkaz.»

JUDr. Ján Mazák ako zástupca prezidenta v prednese v podstatnom uviedol:

«Prezident republiky považuje za potrebné, aby sa na verejnom ústnom pojednávaní ozrejmili niektoré právne významné skutočnosti a zasadili do kontextu teraz aj veľmi vhodne uvedeného sudcom spravodajcom, aj vystúpeniami zástupcov sťažovateľov...

Vec sťažovateľa Jána Bernáta.

Sťažovateľ tvrdí, že prezident republiky porušil jeho základné právo, lebo o ňom nerozhodol ako o kandidátovi na sudcu ústavného súdu. To je v príkrom rozpore s objektívnou realitou. Prezident republiky právoplatne, nezmeniteľne a nenapadnuteľne rozhodol o tomto sťažovateľovi 2. júla 2014. Tu je rozhodnutie, ktorým sťažovateľ Ján Bernát nebol vymenovaný za sudcu ústavného súdu. Preto tento účastník už nie je kandidátom na sudcu ústavného súdu a jeho právne postavenie úplne prirodzene zaniklo. Na to netreba ústavnú alebo zákonnú úpravu a zaniklo najneskôr v spojitosti so zastavením konania pred ústavným súdom vo veci II. ÚS 719/2014...

Vážený senát ústavného súdu, prezident republiky pripomína, že podľa ústavy vykonáva svoj úrad podľa svojho vedomia a presvedčenia a nie je viazaný príkazmi. Preto takáto časť odôvodnenia procesného uznesenia ústavného súdu je síce na úrovni „obiter dictum“, ale súčasne je to „obiter dictum“, ktoré sa blíži rozhodnutiu „ultra vires“. Z takého textu nemožno vyvodzovať žiadne povinnosti pre hlavu štátu. Ale znovu sa dostanem k tomu, čo je dôležité v tomto kontexte. Prezident republiky rozhodnutie z 2. júla 2014 nikdy nezrušil. V konkrétnostiach musím povedať, že v uznesení PL. ÚS 45/2015 vyzýva ústavný súd k použitiu autoremedúry. Autoremedúra však predpokladá, že by proti rozhodnutiu prezidenta republiky bol prípustný opravný prostriedok, ktorý by mal suspenzívny účinok. Pochopiteľne, takýto opravný prostriedok neexistuje, a preto aj možnosť autoremedúry neexistuje. Pochybením je v tomto citovanom uznesení aj to, že

prezident mal vymenovať dvoch sudcov z piatich kandidátov vrátane Imricha Volkaia a Jána Bernáta, lebo vtedy ešte v tomto uznesení bol spomínaný aj kandidát Imrich Volka. No, dvoch sudcov môže prezident vymenovať len zo štyroch kandidátov, nie z piatich. Piaty kandidát bol totiž „konzumovaný“, ak dovolíte takýto výraz, vymenovaním sudkyne Jany Baricovej... A kto to bol – závisí úplne od úvahy prezidenta republiky, a nedá sa preto vylúčiť, že tou dvojčkou bol bývalý kandidát Ján Bernát...

Z toho dôvodu sa nazdáva prezident republiky, že akékoľvek rozhodnutie o tomto sťažovateľovi, teda Jánovi Bernátovi, bude trpieť nedostatkom legitimacy. Dôvod je veľmi jednoduchý. Prezident republiky rozhodol o tomto kandidátovi právoplatne, nezmeniteľne a ku dnešnému dňu toto rozhodnutie nie je ani nijakým ústavne dovoleným spôsobom napadnuteľné. Domnievame sa, že ani Ústavný súd Slovenskej republiky nie je oprávnený ignorovať takéto právoplatné a nezmeniteľné rozhodnutie prezidenta republiky.

Vo veci sťažovateľky Jany Laššákovéj.

Prezident republiky konštatoval v rozhodnutí o nevyemenovaní, že vlastne splňa všetky predpoklady, ktoré sú uvedené v ústave vrátane „byť činná v právnickom povolání po dobu najmenej 15 rokov“. Po tomto rozhodnutí však sme sa dostali k uzneseniu Ústavnoprávneho výboru národnej rady č. 1031 z 19. apríla 2006, ktoré národná rada vzala na vedomie pod č. 2191 z 19. apríla 2006 a takto sa vlastne vytvoril autentický názor národnej rady na predpoklad „byť činný v právnickom povolání po dobu najmenej 15 rokov... No, pri prehodnotení tohto alebo pri príprave na toto verejné ústne pojednávanie sme prišli k tomu, že pani poslankyňa Jana Laššáková je poslankyňou od roku 2002 doposiaľ. To znamená, že posledných 15 rokov pred tým, než sa stala uchádzačkou alebo kandidátkou podľa toho autentického výkladu, ktorý som citoval, nevykonávala právnické povolanie, pretože byť poslancom Národnej rady Slovenskej republiky nevyžaduje úplné vysokoškolské právnické vzdelanie dosiahnuté na právnickej fakulte...

Teraz prejdem k najpodstatnejším otázkam, ktoré vlastne hýbu týmto ústavným sporom.

Základnou otázkou v tomto ústavnom spore medzi prezidentom republiky a štyrmi sťažovateľmi je to – patria do osobnej pôsobnosti výkladu ústavy PL. ÚS 4/2012 – ako pán spravodajca povedal – výklad Čentěš, aby to bolo také zřejmé každému – aj kandidáti na sudcu ústavného súdu alebo nie...

Začnem stanoviskom predsedníčky pléna ústavného súdu sudkyne Ivetty Macejkovej, ktorá v októbri 2012 ku výkladu kauze Čentěš – ak dovoľí pán sudca spravodajca, budem to používať aj ja – pripojila doplňujúce stanovisko. V tomto stanovisku bez toho, že by som ho citoval, jednoznačne uviedla, pripomínam, že ide o október 2012, že prezident republiky ako priamo volený funkcionár, najvyšší ústavný činiteľ „môže odmietnuť každý personálny návrh národnej rady, ktorý je mu predkladaný so zreteľom na jeho všetky kreačné právomoci“.

Vo veciach sťažovateľov Jána Bernáta a Imricha Volkaia bolo rozhodnuté 23. októbra 2014 uzneseniami II. ÚS 718 a 719/2014. Tu musím citovať, pretože senát v týchto uzneseniach o prijatí sťažností na ďalšie konanie povedal „sťažnosti v častiach, v ktorých vylučujú použitie výkladu ústavy vo veci Čentěš, sú zjavne neopodstatnené“. Toto konanie nepokračovalo, ale toho 23. októbra 2014 bol vyjadrený prvý záväzný právny názor na použitie výkladu v kauze Čentěš, a tu pripomínam, že kým sa sťažovatelia odvolávajú na výklad PL. ÚS 45/2015 a tvrdia, že by sa mal uplatniť, to je tak isto len procesné rozhodnutie. Dokonca také, ktoré bolo označené Benátskou komisiou ako neplnohodnotné. Ďalší postup v týchto veciach je už ale nálezh Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 397/2014 zo 4. decembra 2014. Týmto nálezhom v kauze Čentěš nielen, že bolo zrušené rozhodnutie prezidenta Ivana Gašparoviča o jeho nevyzmenovaní, ale v tomto náleže senát ústavného súdu I. ÚS, aj keď to bolo iné zloženie, uviedol, že „ústavné limity diskrecie prezidenta vyvoditeľné z výkladu kauze Čentěš sú, môžu byť primerane aplikovateľné aj na výkon iných kreačných právomocí prezidenta republiky. Čiže tu máme druhý, v podstate tretí právny názor, ktorý jednoznačne pripúšťa aplikáciu výkladu Čentěš aj na kandidátov na sudcov ústavného súdu.

Dňa 15. marca 2015 v ústne vyhlásenom náleže III. ÚS 571/2014 senát – teda III. senát ústavného súdu - uviedol: „prezident je oprávnený na prekročenie rozsahu úvahy, ktorú mu poskytuje čl. 134 ods. 2, t. j. nevyzmenovať viac ako polovicu z celkového dvojnásobného počtu kandidátov navrhnutých národnou radou, len v prípade, ak bola preukázaná existencia závažných skutočností vzťahujúca sa na osoby kandidátov, ktoré by dôvodne spochybnili ich schopnosť vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu.“ Pripomínam, že ústavný súd do dnešného dňa nevyzvetlil, prečo tieto ústne vyhlásené dôvody, ktoré ho zaväzovali od okamihu jeho vyhlásenia, prečo sa nestali súčasťou písomných dôvodov?

Nevysvetlil to a bolo oznámené, že v podstate sa ústne vyhlásené dôvody zhodujú s písomnými, ktoré sa však, ako o chvíľočku budem citovať, diametrálne odlišujú. Pretože v písomnom odôvodnení nálezu III. ÚS 571/2014 už zmienka o tom, že prezident je oprávnený na prekročenie rozsahu úvahy, ktorú mu poskytuje čl. 134 ods. 2, chýba a už je len to, čo tu odznelo – výklad v kauze Čentěš sa podľa písomných dôvodov tohto nálezu nevzťahuje na kandidátov na sudcov ústavného súdu. Tento právny názor bol prevzatý uznesením PL. ÚS 45/2015 bezo zmeny – ústavný súd tu nepodal žiadny výklad, len sa stotožnil s právnym názorom III. senátu ústavného súdu a odmietol návrh prezidenta na výklad ústavy.

Legitimitu takého rozhodnutia však podlamuje viacero právne významných skutočností a dovoľte mi, aby som ich v stručnosti uviedol.

Po prvé – za tento názor – že je vylúčená osobná pôsobnosť výkladu Čentěš aj na kandidátov na sudcov ústavného súdu, hlasovala aj predsedníčka pléna, ktorá však tri roky pred tým vyjadrila právny názor, podľa ktorého každý personálny návrh národnej rady, týkajúci sa kreačných právomocí prezidenta, hlava štátu môže odmietnuť.

Po druhé – medzi tými siedmimi sudcami hlasoval za záver o nepoužitelnosti výkladu Čentěš aj sudca Sergej Kohut. Pán sudca Sergej Kohut hlasoval ale opačne pri prijímaní uznesenia II. ÚS 718/2014 a II. ÚS 719/2014, ktoré som citoval a kde bolo uvedené, že sťažnosti sťažovateľov, pokiaľ ide o nemožnosť aplikovať výklad Čentěš na nich, sú zjavne neopodstatnené.

Po tretie – jeden z disentujúcich štyroch sudcov uviedol do svojho disentu „považujem aj v záujme svojej profesionálnej cti za potrebné dištancovať sa od rozhodnutia, ku ktorému mám zásadné výhrady, keďže sa v ňom nachádza príliš málo presvedčivej ústavno-právnej argumentácie a, naopak, neprimerane veľa politiky“. Táto časť disentu člena pléna ústavného súdu poukazuje, že vo vnútri ústavného súdu existuje dôrazná opozícia voči tomuto neplnohodnotnému rozhodnutiu, a najmä voči tomu, že plénum rezignovalo na svoju povinnosť a oprávnenie vykladať ústavu a prenechalo túto kompetenciu senátu.

Po štvrté – a to je veľmi vážna okolnosť. Celý tento názor ojedinelý, ktorý vlastne tvrdí, že nie je výklad Čentěš použiteľný na kandidátov na sudcov ústavného súdu, vznikol v III. senáte väčšinou dvoch hlasov. A tu musím otvorene znovu povedať, a veľmi kriticky,

že jeden z tých dvoch hlasov patril sudkyňi Jane Baricovej, ktorá vlastne rozhodovala vo vlastnej veci. Jedna zo sťažností výslovne povedala, že prezident republiky s ňou nakladal výhodnejšie ako s inými. Áno, môže zaznieť námietka, že pani sudkyňa Jana Baricová nebola vylúčená z tohto konania rozhodovania. Ale tu si dovoľím pripomenúť ústavnému súdu, že tak isto vo veci disciplinárneho postihu Štefana Harabina neboli viacerí členovia pléna vylúčení z konania rozhodovania. Napriek tomu Európsky súd pre ľudské práva povedal, že bol porušený princíp neustrannosti. Čiže to, že pani sudkyňa Jana Baricová nebola vylúčená, neznamená, že tento senát by sa nemohol tejto otázke znovu venovať. Pretože skutočne rozhodovala vo vlastnej veci. To ja si ani nepamätám takúto kauzu.

Po piate – jediný právny argument, jediný ústavný argument, ktorý používajú sťažovatelia, je to, že výklad Čentěš nie je použiteľný, lebo na funkciu generálneho prokurátora je volený jeden kandidát, kým na funkciu sudcu ústavného súdu sú volení dvaja kandidáti. No tento argument je vecne chybným výkladom ústavy, pretože čl. 134 ods. 2 druhá veta a 139 ústavy v podstate sú len organizačné normy ústavy. Oni len organizujú proces, z ktorého má vyjsť kandidát/ti na určitú ústavnú funkciu. Iný účel tieto články nemajú a čo je dôležité, v týchto článkoch, vážený senát, nie je ani zmienka o tom, že by sa obmedzovala úvaha prezidenta republiky, pokiaľ ide o skúmanie, či kandidát splnil alebo nesplnil ústavné kritériá, prípadne požiadavky týkajúce sa jeho vhodnosti a spôsobilosti. Prijat' takýto výklad, aký tu bol predložený, že je to rozdielna situácia oproti kandidátovi na generálneho prokurátora, je nielen formalistický výklad, ale dokonca obchádza jednu základnú skutočnosť. Prezident by si vlastne mohol len z dvoch si vybrať lepšieho. Prezident je ale povinný podľa ústavy dbať na riadny chod ústavných orgánov, a preto má vybrať dobrého kandidáta. Nie lepšieho z dvoch! A tu môžem uviesť príklad, ktorý je úplne elementárny. Vieme si predstaviť a stalo sa to dokonca aj v histórii ústavného súdu – jeden z kandidátov ku dňu voľby ešte nemal 40 rokov a dajme tomu druhý by mal dosiahnuté vzdelanie na fakulte verejnej správy. Podľa tohto argumentu by prišli takého dva návrhy prezidentovi a prezident by musel vymenovať jedného z tých dvoch, hoci jeden by nemal 40 rokov a druhý by nemal právnické vzdelanie...

Dostávam sa k odporúčaniu Benátskej komisie.

Benátska komisia nevyjadrila žiaden názor na otázky, ktoré predložil prezident republiky, ale povedala, že v živom spore nemôže rozhodovať namiesto ústavného súdu a presne, čo pán sudca spravodajca prečítal, presne tak to je. Až na jednu maličkosť. Pán sudca spravodajca prečítal bod 71, tak ako je uverejnené na webovom sídle ústavného súdu, to znamená, že ak tento senát, lebo to je dôležité... Ono Benátska komisia si všimla tie dve skupiny právnych názorov, všimla si mnohé veci a to vidno z jej odporúčaní, a všimla si, že sa vyvíja veľmi neštandardná situácia, ale to ja som bol štyri roky členom Benátskej komisie, a preto mi pripadá trošku divné, ak sa vytrhávajú z kontextu jej odporúčania a stanoviská. Tak Benátska komisia v bode 71 povedala takto: „ak konajúci senát sa bude chcieť odchýliť od rozhodnutí iných senátov, to znamená iných senátov celého ústavného súdu, bude povinný predložiť vec na zjednocovanie. A ono je tam napísané, že „mal by predložiť“, lebo Benátska komisia použila v anglickom origináli modálne sloveso „should“. Toto „should“ znamená povinnosť...

Záverom by som chcel vážený senát povedať skutočne len niekoľko významných okolností, ktoré rámcujú tento zložitý ústavný spor a ovplyvňujú jeho výsledok nielen v konaní pred ústavným súdom, ale aj pred prezidentom republiky. Po prvé treba uviesť, že konanie pred Vami je jednoinštančné. Po druhé – ústava proti Vášmu rozhodnutiu nepripúšťa žiaden opravný prostriedok, ktorým by hlava štátu mohla žiadať preskúmanie prípadného pochybenia, podľa jeho názoru, pochopiteľne. Po tretie – prezident sa nemôže obrátiť na nijaký vnútorný orgán verejnej moci, aby preskúmal ústavnosť a zákonnosť postupov jednotlivých rozhodovacích formácií tohto súdu. No a napokon, prezident republiky, ako hlava štátu nemôže sa obrátiť na Európsky súd pre ľudské práva, čo sme osobitne ľutovali v prípade námietky zaujatosti voči pani sudkyňi Jany Baricovej. Keďže to je taká situácia, je úplne jasné, že postupy a rozhodovania ústavného súdu v týchto zložitých ústavných sporoch, teda nároky na ústavnosť a zákonnosť týchto postupov a rozhodovaní je oveľa vyššia ako v iných prípadoch. Prezident zastáva názor, že je povinný, a to aj napísal do svojho vyjadrenia, povinný rešpektovať a považovať za legitímne len také rozhodnutia ústavných orgánov, ktoré sa týkajú jeho menovacích právomocí, ktoré boli prijaté tak, že kompetentné orgány, teda ústavný súd, hlavne konali v súlade s ústavnými a zákonnými podmienkami upravujúcimi takéto konanie. Prezident si je pochopiteľne vedomý, že nie je oprávnený preskúmať ústavnosť a zákonnosť postupov ústavného súdu a vyvodzovať

z nich nejaké právne dôsledky a domnieva sa prezident, že má nárok, ako napokon ten, kto kreuje ústavný súd ako celok, má nárok, aby na jeho námietky, návrhy a rozhodnutia boli dané primerané, podrobné, relevantné odpovede a neprechádzalo sa cez ne mlčaním, prípadne jednovetovými odôvodneniami, ktoré nedávajú zatiaľ pre neho veľa podkladov pre budúce konanie a rozhodnutie.

Ak tieto otázky zostanú nezodpovedané alebo zostanú otvorené bez toho, aby ústavný súd využil všetky prostriedky na to, aby sa vyčistil priestor na rozhodovanie o týchto zložitých ústavných sporov, potom vznikne otázka, či také rozhodnutie bez ohľadu, aké už bude, je materiálne a autoritatívne legitímne. Ak by teda dospel prezident k tomu, že takého rozhodnutie trpí nedostatkom materiálnej legitimacy, potom bez ohľadu na to, že niekto tu cituje, že v každom prípade je povinný účastník konania rešpektovať právny názor ústavného súdu, čo ja zastávam tak isto tento názor, v zásade, v každom prípade povinný, ale ak vznikne otázka o nedostatočnej legitimitate, potom, aby prezident dôsledne plnil svoju ústavnú povinnosť – dbať na riadny chod ústavných orgánov, bude musieť uvážiť, aké budú jeho ďalšie postupy a rozhodnutia.»

JUDr. Juraj Sopoliga v následnej reakcii uviedol:

«Potrebujem reagovať iba na tri okolnosti, ktoré predniesol pán profesor.

Po prvé – uviedol jeden príklad, ktorý je v praxi vylúčený – že by národná rada vzhľadom na to, čo povedal o kritériách ústavno-právny výbor, parlament a následne aj ústavný súd si dovoľil zvoliť za kandidáta osobu, ktorá nedosiahla vek alebo má neúplné právnické vzdelanie. Tam, samozrejme, ak by k tomu aj náhodou došlo, tak má prezident právo nevyhovieť, lebo nespĺňa ústavné kritériá, a nie kritériá to dodatočne nad ústavné, ktoré si prezident dopĺňa svojvoľne.

Po druhé – stotožňujem sa s pánom profesorom, že naozaj čl. 128 ústavy, ak sa v tomto konaní vydá rozhodnutie pléna, je záväzná. Chcem poukázať na rozhodnutie pléna ústavného súdu, ktoré hovorí o kreačnej právomoci prezidenta. Je to nález PL. ÚS 14/06, bod 30: „Zmena ústavy sa najprv dotkla čl. 111 ústavy, v ktorom ústavodarca nahradil pôvodné znenie, podľa ktorého prezident na návrh predsedu vlády vymenúva a odvoláva členov vlády a poverí ich vedením ministerstva“. Podľa nového znenia tak „prezident vymenúje a odvoláva členov vlády“. Zmyslom tejto zmeny bolo práve obmedzenie voľného

uváženia prezidenta pri rozhodovaní, či vyhovie návrhom predsedu vlády. A potom je tu to PL. ÚS 4/2012 – Čentěš. Z neho citujem bod 43 „novelizáciou ústavy, ústavnými zákonmi č. 9/1999 Z. z. a č. 90/2001 Z. z., ktoré sa významným spôsobom dotkli i ústavnej úpravy niektorých právomocí prezidenta, keď priamo obmedzili jeho uváženie stanovením povinnosti vyhovieť návrhu predsedu vlády na vymenovanie členov vlády. Z toho vyplýva názor pléna ústavného súdu, týkajúci sa veci Čentěš je aplikovateľný vždy, kde ústavný text obsahuje pojem „vymenúva“, ale nie keď používa pojem „vymenuje“.

Po tretie – bol som prekvapený, keď povedal pán profesor, že Benátska komisia nepovedala žiaden názor a neodpovedala na tri otázky prezidenta. Citujem bod 74 zo záverov, ktoré obsahuje právny záver ako odporúčanie. Prvá veta bodu 74 „Na prvé dve prezidentove otázky už právoplatne odpovedal ústavný súd...“. V bode 75 v dôsledku tejto odpovede na prvé dve otázky nie je potrebné odpovedať na tretiu otázku prezidenta republiky.»

JUDr. Peter Filip v reakcii uviedol:

„Pán profesor vo svojom prejave spochybnil naplnenie čl. 134 ods. 3 ústavy vo vzťahu k mojej klientke, keď vzniesol pochybnosť o najmenej 15 rokov činných v právnickom povolání. Myslím si, že nie je na mieste, aby som vysvetľoval, čo je, odkedy sa to počíta, ako sa to počíta... Rád by som len upozornil, že moja klientka ukončila právnické vzdelanie v roku 1976. Od roku 1976 do roku 2002 bola činná v právnických povolaniach. A myslím si, že aj ľahkými počtami dospejeme k záveru, že tento čas je dlhší ako 15 rokov a, samozrejme, skutočnosti, ktoré uvádzam, boli verifikované aj ústavno-právnym výborom národnej rady pri posudzovaní splnenia kritérií v prípade pani doktorky Laššákovej ako kandidáta na sudcu ústavného súdu.“

JUDr. Ján Mazák v reakcii uviedol:

„PL. ÚS 14/06... táto vec vôbec sa nevzťahuje na tento ústavný spor. V tejto veci po prvé – nejde o vymenovanie ústavného orgánu a ústavného činiteľa – viceguvernér nie je ústavný činiteľ, a po druhé – kandidáta navrhuje vláda, a nie národná rada.“

Druhá vec sa týka pani poslankyne Laššákovej. Prišli sme na to, na ten autentický výklad, sme ho predložili... ako dodatočný argument, ale len preto, že sme prišli na to uznesenie ústavno-právneho výboru.“

XI.

Vlastný prieskum ústavného súdu a závery vo vzťahu k sťažovateľom JUDr. Miroslavovi Durišovi, PhD., JUDr. Eve Fulcovej, JUDr. Jurajovi Sopoligovi a JUDr. Jane Laššákovej

35. Obsahom základného práva podľa čl. 30 ods. 4 ústavy je prístup k volenej a inej verejnej funkcii a možnosť nediskriminačného uchádzania sa o takúto funkciu. Článok 30 ods. 4 ústavy nezaručuje právo verejnú funkciu dostať, ale iba právo na prístup k nej, t. j. právo uchádzať sa o verejnú funkciu za rovnakých podmienok, aké majú vytvorené iní uchádzači (pozri napr. IV. ÚS 299/2011, I. ÚS 397/2014). Vo vzťahu k orgánom, ktoré svojimi rozhodnutiami alebo postupom môžu porušiť základné právo podľa čl. 30 ods. 4 ústavy, ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre okrem iného uviedol, že orgány zabezpečujúce prístup k voleným a iným verejným funkciám môžu porušiť čl. 30 ods. 4 ústavy aj tým, že sťažia, uľahčia alebo znemožnia uchádzanie sa o funkciu (m. m. III. ÚS 75/01), resp. vtedy, ak nezabezpečia objektivitu konania (m. m. II. ÚS 9/00). Uvedené východiská treba vnímať v priamej príčinnej súvislosti s požiadavkou, aby každý orgán verejnej moci postupoval pri výkone svojej právomoci tak, že zabezpečí objektivitu svojho postupu smerujúceho k ochrane alebo uplatňovaniu základného práva alebo základnej slobody, ako aj objektivitu samotného rozhodovania o ochrane a uplatňovaní základného práva alebo základnej slobody, a to bez ohľadu na to, či tento postup prebieha v právne formalizovanom rámci alebo iba v rámci faktickej činnosti príslušného orgánu. Uplatňovanie a ochrana každého základného práva alebo slobody musí byť v činnosti každého orgánu verejnej moci zabezpečená reálne a musí prebiehať na nediskriminačnom základe. Táto požiadavka sa dotýka každého úkonu orgánu verejnej moci, ktorý priamo

alebo aspoň sprostredkované súvisí s ochranou alebo uplatňovaním základného práva alebo slobody (II. ÚS 5/03).

36. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane zdôrazňuje diskriminačný aspekt základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám podľa čl. 30 ods. 4 ústavy, keď uvádza, že sa ho možno účinne domáhať vtedy, ak dôjde v súvislosti s ním aj k porušeniu ústavnej zásady rovnakého zaobchádzania (nediskriminácie), ktorá je v čl. 30 ods. 4 ústavy vyjadrená dikciou „... za rovnakých podmienok“ (I. ÚS 397/2014). V nadväznosti na túto požiadavku sa žiada poukázať aj na právny názor vyslovený vo veci sp. zn. II. ÚS 161/03, podľa ktorého k možnému porušeniu ústavnej zásady rovnakého zaobchádzania (nediskriminácie) môže dôjsť iba v okruhu osôb nachádzajúcich sa v rovnakej právnej a/alebo faktickej situácii, pričom s niektorými z nich sa zaobchádza odlišne bez rozumného a racionálneho dôvodu. Podobne ústavný súd vo veci sp. zn. II. ÚS 5/03 uviedol, že tento základný princíp (rovnosti, pozn.) je porušený vždy vtedy, ak sa s jednou skupinou adresátov noriem v porovnaní s inou skupinou zaobchádza inak, hoci medzi oboma skupinami nie sú rozdiely takého druhu a takej závažnosti, že odôvodňujú takéto nerovnaké zaobchádzanie (porovnaj aj I. ÚS 76/2011).

37.1 Konfrontácia napadnutých rozhodnutí prezidenta vo väzbe na závery ústavného súdu vyslovené v náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014 a uznesení sp. zn. PL. ÚS 45/2015 vedú *prima facie* k záveru o porušení základného práva sťažovateľov podľa čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s porušením ústavného príkazu pre prezidenta konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon podľa čl. 2 ods. 2 ústavy. Primárne teda ústavný súd aj v tomto náleze odkazuje na plne aplikovateľné závery vyslovené v predmetných skorších rozhodnutiach, ktoré sú pre prezidenta ako účastníka týchto konaní záväzné. Napokon tieto závery založené na konštatovaní konečnej právomoci ústavného súdu boli aprobované aj v záveroch stanoviska Benátskej komisie (body 72, 74 a 76).

37.2 Reálnemu fungovaniu slovenského právneho poriadku už nezodpovedá tvrdenie, že naše právo (aj ústavné) neuznáva precedenčné účinky či určitý druh normatívneho pôsobenia rozhodnutí ústavného súdu. Aj doterajšia judikatúra Európskeho súdu pre ľudské

práva a ústavného súdu považuje za zákon v materiálnom zmysle práve judikatúru súdov (porovnaj rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Kruslin v. Francúzsko z 24. 4. 1990, PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04).

37.3 Pravidlo, že proti nálezu ústavného súdu sa nemožno odvolať, má za následok, že nález ústavného súdu predstavuje definitívne riešenie ústavnoprávných otázok v konkrétnej veci, a preto musí byť dotýčným orgánom verejnej moci verne vykonaný a ústavnoprávny výklad podaný v náleze ústavného súdu musí byť ním rešpektovaný bez ohľadu na eventuálne pochybnosti, či je správny, úplný či fundovaný. Ústavný súd ani v tejto veci netvrdí, že je neomylný, ale trvá na tom, že v jednotlivých prípadoch je konečnosť sporu dôležitým znakom odlivého procesu, a preto jeho právny názor – ako orgánu s posledným slovom – musí byť v konkrétnej veci nepodmienene rešpektovaný. Opačný názor by odporoval samotnému princípu kasačného rozhodovania, a tým aj princípom právneho štátu.

37.4 Právny názor ústavného súdu uvedený v odôvodnení jeho rozhodnutia tiež nie je bez akéhokoľvek právneho významu, pretože je výrazom či obrazom aplikácie celého ústavného poriadku. Preto nielen výrok, ale aj právny názor obsiahnutý v rozhodnutí ústavného súdu je (bol) všeobecne záväzný (*erga omnes*, a nie len *inter partes*) pri riešení typovo zhodných prípadov u všetkých kandidátov predložených národnou radou prezidentovi.

38. Rozmer posudzovaného ústavného sporu súvisiaceho nielen s trvajúcim zásahom do označeného verejného subjektívneho práva sťažovateľov, ale aj s trvajúcim stavom nevymenovania ústavou predpokladaného počtu sudcov ústavného súdu však nepochybne vyžaduje, aby ústavný súd formuloval jeho príčiny, ústavné východiská riešenia a napokon aj meritórne závery.

39. Prvotnou príčinou zásahu do označených práv sťažovateľov bol spor vzniknutý medzi národnou radou a prezidentom, ktorého podstata spočívala v rozdielnych názoroch týchto ústavných orgánov na otázku výkonu menovacích právomocí prezidenta vo vzťahu

ku kandidátom na sudcov ústavného súdu, ktorých prezidentovi predložila národná rada. Sťažovatelia mali (a majú) v tomto spore status národnou radou zvolených a predložených kandidátov na sudcov ústavného súdu, ktorých prezident nevymenoval za sudcov ústavného súdu, keď podľa jeho záverov závažné dôvody a skutočnosti, generalizované, ale aj čiastočne individualizované v odôvodnení jeho rozhodnutí, významne spochybňujú ich schopnosť vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu spôsobom, ktorý nebude v rozpore s poslaním ústavného súdu.

40. Existencia napätia a rôznych druhov sporov medzi viacerými zložkami štátnej moci sú prirodzené a pramenia z rozdielnych úloh a právomocí týchto zložiek. Napätie často dosahuje vrchol vtedy, ak sa jedna zložka moci usiluje použiť svoju moc na zmenu zloženia alebo právomoci súdu (porovnaj Leuchtenburg, W.E. „The Origins of Franklin D. Roosevelt's, Court-Packing' Plan“, 1966, S. Ct. Rev. 347, citované podľa BARAK, A. Sudca v demokracii. Bratislava : KALLIGRAM, 2016. s. 293). Úlohou ústavného súdu je aj v týchto situáciách nestranné, nezávislé a objektívne posúdiť uplatnenie a výkon právomoci prezidenta, rešpektujúc ústavné postavenie ústavného súdu ako ochrancu ústavnosti, kam patrí ochrana hodnôt ústavy, demokracie a právneho štátu.

41. Prezident ako hlava štátu s ústavnou povinnosťou svojím rozhodovaním zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov (čl. 101 ods. 1 ústavy) je pri tomto rozhodovaní plne limitovaný ústavným imperatívom vyjadreným v čl. 2 ods. 2 ústavy, teda konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Inak povedané, výkon všetkých mocenských – teda aj menovacích – právomocí prezidenta musí byť v súlade s tými ústavnými normami, ktoré sú pre ich uplatnenie určujúce. V prípade menovania sudcov ústavného súdu ide o požiadavky vyplývajúce z čl. 134 ods. 2 a 3 ústavy v spojení aj s čl. 139 ústavy, podľa ktorých za sudcu ústavného súdu môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý je voliteľný do národnej rady, dosiahol vek 40 rokov, má vysokoškolské právnické vzdelanie a je najmenej 15 rokov činný v právnickom povolání. Tá istá osoba pritom nemôže byť opakovane vymenovaná za sudcu ústavného súdu.

42.1 Prezident sa pri výkone svojich menovacích právomocí nemôže stavať do pozície nadústavného orgánu. Prezident je predstaviteľom jednej z ustanovených mocí a musí sa ako štátny orgán vždy riadiť ústavou a princípmi v nej vyjadrenými, tak ako sú vykladané ústavným súdom. Teda aj povinnosť prezidenta zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov je potrebné chápať v tejto súvislosti. Osobitne je nutné túto právomoc prezidenta vykladať s inými ústavnými normami, princípmi a základnými právami a slobodami dotknutých osôb, a činiť tak v interpretačnej metóde, ku ktorej sa ústavný súd už viackrát prihlásil, a to, že ústavu je nutné vykladať ako jeden celok (napr. nález sp. zn. PL. ÚS 12/01). Okrem toho autonómny výklad prezidenta je vždy preskúmateľný ústavným súdom. Inak povedané, aj keď si prezident môže vyložiť obsah svojej pôsobnosti autonómne, tento výklad a jeho aplikácia sú vždy následne preskúmateľné ústavným súdom, či je v súlade s inými ústavnými hodnotami. Žiadna právomoc či kompetencia prezidenta nemôžu byť neobmedzené, resp. také, ktoré by mohli uniknúť ústavnému prieskumu. Otázka, ktorý orgán verejnej moci vyvodzuje obmedzenia pre výkon právomocí iných orgánov verejnej moci, je vyriešená v slovenskom ústavnom poriadku veľmi jednoznačne tak, že je to ústavný súd. V tejto súvislosti možno poukázať aj na nález sp. zn. PL. ÚS 7/2017, kde ústavný súd uviedol, že sám je povolaný vyvodzovať z ústavného textu ústavné princípy, ktoré sú v ňom implicitne obsiahnuté, a zároveň tiež autoritatívnym spôsobom interpretovať a vymedzovať obsah tých ústavných princíпов, ktoré sú v ústave vyjadrené explicitne.

42.2 Argument prezidenta, že prezident vykonáva svoj úrad bez príkazov (čl. 101 ods. 1 *in fine* ústavy), zmiešava dve skutočnosti – absencia príkazu je zamieňaná za absenciu akejkoľvek kontroly jeho činnosti či preskúmateľnosti jeho rozhodnutí. Podobné vnímanie funkcie hlavy štátu je v demokratickom a právnom štáte, za ktorý sa Slovenská republika považuje (čl. 1 ods. 1 ústavy), neprijateľné. Prezident nie je nad ústavou (zákonom) a ani mimo jej (jeho) kontrolu. Preto nie sú vylúčené z prieskumu (inštitucionálneho a faktického) tie rozhodnutia prezidenta, ktoré sú spôsobilé zasiahnuť do verejných subjektívnych práv fyzických či právnických osôb.

43. Z odôvodnení napadnutých rozhodnutí o nevymenovaní JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej, JUDr. Juraja Sopoligu a JUDr. Jany Laššákovéj za sudcov ústavného súdu pritom nevyplýva, že by prezident spochybnil splnenie ústavodarcom exaktne formulovaných predpokladov na vymenovanie za sudcu ústavného súdu. Prezident u týchto kandidátov založil svoje rozhodnutia o ich nevymenovaní na pochybnostiach o ich schopnosti vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu spôsobom, ktorý nebude v rozpore s poslaním ústavného súdu, teda na požiadavke, ktorá z ústavného textu nevyplýva. Z odôvodnení napadnutých rozhodnutí prezidenta je zrejmé, že pri rozhodovaní o nevymenovaní sťažovateľov za sudcov ústavného súdu vychádzal zo záverov vyslovených v rozhodnutí ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 týkajúcich sa výkladu menovacích právomocí prezidenta vo vzťahu ku generálnemu prokurátorovi, ale nie už z čl. 134 ods. 2 ústavy.

44.1 V tomto smere však už ústavný súd v senátnom i plenárnom rozhodnutí zaujal aj v tejto veci aplikovateľný záver o potrebe rozlišovať medzi výkonom menovacích právomocí vo vzťahu ku generálnemu prokurátorovi a vo vzťahu k sudcom ústavného súdu, kde jasne formuloval záver o nutnosti rozdielneho výkladu a aplikácie ústavy (III. ÚS 571/2014, PL. ÚS 45/2015), čo vyplýva z rozdielnej ústavnej úpravy týchto menovacích právomocí prezidenta. S týmito závermi sa stotožňuje aj konajúci senát I. ÚS, podľa ktorého sú limity výkonu menovacích právomocí prezidenta vo vzťahu ku kandidátom predloženým národnou radou rovnako dané len možnosťou a zároveň povinnosťou výberu z dvojnásobného počtu kandidátov, z ktorých prezident musí vymenovať presnú polovicu za sudcov ústavného súdu. Samozrejme, to platí za splnenia predpokladu, že ide o kandidátov, ktorí spĺňajú ústavné predpoklady uvedené v čl. 134 ods. 3 ústavy. Výber kandidátov je tak ponechaný moci zákonodarnej a ich potvrdzovanie s konštitutívnymi účinkami patrí moci výkonnej. Sudcov ústavného súdu podľa čl. 134 ods. 2 ústavy menuje (v zmysle povinnosti) prezident na návrh národnej rady, ktorá navrhuje dvojnásobný počet kandidátov na sudcov, ktorí majú byť menovaní. Podľa dikcie ústavy je prezident týmto návrhom viazaný a voľnú ruku má len vo výbere v rámci navrhutej skupiny kandidátov. Prezident pritom môže spolupracovať s národnou radou a ovplyvniť tak výber tých kandidátov, ktorí sú mu daní na výber. Môže tak robiť oficiálnou

či neoficiálnou cestou. Ak však už národná rada svoj výber uskutoční a predloží prezidentovi dvojnásobný počet kandidátov, prezident je povinný vybrať z týchto kandidátov. Prezident je v tomto výbere slobodný (autonómny). Možnosť, že navrhnutí kandidáti sú rovnako zlí (nekvalitní), ako to zaznelo vo verejnom diskurze, je ilúziou, ktorá by znamenala, že existujú dve rovnaké ľudské bytosti-kandidáti na sudcu ústavného súdu po odbornej, ako aj po ľudskej stránke. Už na prvý pohľad je táto úvaha nesprávna. Prezident môže zvažovať, kto sa podľa neho hodí na sudcu ústavného súdu nielen z odborného, ale najmä aj z osobnostného hľadiska – či skôr žena alebo muž, či skôr bývalý politik, sudca alebo osoba z inej právnickej profesie (akademik), či osoba mladšia alebo staršia atď. Možnosť výberu teda existuje vždy a je prezidentovi zachovaná práve buď v spolupráci s národnou radou, alebo následným mechanizmom, ktorý predvída samotný ústavodarca.

44.2 Jediná právomoc prezidenta pri ustanovovaní sudcov ústavného súdu spočíva v možnosti výberu jedného sudcu z dvoch kandidátov zvolených národnou radou, preto do procesu výberu kandidátov na sudcov ústavného súdu formou ich zvolenia v národnej rade zasahovať nesmie, lebo by tým došlo k zásahu moci výkonnej do moci zákonodarnej.

45. Aj keď sa to vo väzbe na už vyslovené závery ústavného súdu môže javiť ako nadbytočné (III. ÚS 571/2014, PL. ÚS 45/2015), nemožno neuviesť, že rozdiel vo výklade menovacích právomocí prezidenta vo vzťahu ku generálnemu prokurátorovi a sudcom ústavného súdu je výrazne limitovaný aj rozdielnym ústavným postavením a právomocami prokuratúry a ústavného súdu. Na uvedené je potrebné poukázať zvlášť vo väzbe na ústavnú zodpovednosť prezidenta svojim rozhodovaním zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov (čl. 101 ods. 1 ústavy). Ústava vymedzuje prokuratúru ako orgán, ktorý chráni práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu a na čele ktorého je generálny prokurátor, menovaný prezidentom na návrh národnej rady (čl. 149 a čl. 150 ústavy). Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) sa skladá z trinástich sudcov. Rozhodovacie formácie ústavného súdu upravuje čl. 131 ods. 1 a 2 ústavy, podľa ktorých rozhoduje v pléne, ktoré sa uznáva nadpolovičnou väčšinou všetkých sudcov (ak sa táto väčšina nedosiahne, návrh sa zamietne, resp. konanie sa zastaví), a v senátoch.

46. V prípade generálneho prokurátora podústavná právna úprava obsiahnutá v zákone č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov explicitne upravuje zastupovanie generálneho prokurátora v zákonom ustanovených prípadoch, z čoho možno vyvodíť, že riadny chod prokuratúry nemusí byť ohrozený ani v prípade dočasného neobsadenia funkcie generálneho prokurátora. V prípade sudcov ústavného súdu, ktorí (všetci) tvoria plénum ústavného súdu a sú členmi jeho senátov, je však akékoľvek zastúpenie vylúčené. Sudca ústavného súdu participuje na rozhodovaní ústavného súdu (v pléne a senátoch) len osobnou účasťou na hlasovaní, čím prispieva k naplneniu ústavného postavenia ústavného súdu ako ochrancu ústavnosti.

47. Ústavný súd väčšinu času pracuje v trojčlenných senátoch prejednáváním a rozhodovaním ústavných sťažností v konaní podľa čl. 127 ústavy. Ich počet každý rok pribúda a v posledných rokoch množstvo podaných sťažností presahuje 15 000 ročne (Ochrana ústavnosti a Ústavy Slovenskej republiky za rok 2016; dostupné na webovom sídle ústavného súdu). Ide o obrovský počet ústavných sťažností, ktorý nemá v komparatívnom ústavnom práve štátov susediacich so Slovenskou republikou obdobu. Z tohto počtu ústavných sťažností podaných ústavnému súdu vyplýva, že účastníci konania pred všeobecnými súdmi pocítili ujmu na svojich ústavných právach a slobodách, ktorú všeobecné súdy neboli v stave remedovať. Z vysokého počtu nápadu ústavných sťažností možno vydedukovať, že ústavný súd a jeho senáty musia vynaložiť najviac času, energie a pracovného nasadenia na prejednanie týchto sťažností. Zo štatistických údajov teda jednoznačne vyplýva, že dôraz v rámci ochrany ústavnosti z hľadiska praktickej roviny realizácie ústavných hodnôt leží v konkrétnej kontrole ústavnosti v konaní o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ústavy.

48. Úloha ústavného súdu z hľadiska kvantity sa teda nachádza v poskytovaní individuálnej ochrany ústavnosti pred orgánmi verejnej moci. Ide o podstatu a jadro činnosti ústavného súdu. Uvedená činnosť má aj najvyšší praktický efekt, pretože tzv. superkasácia ústavného súdu a kasačná záväznosť rozhodnutia následne núti orgány verejnej moci (najmä všeobecné súdy), aby ústavnú rovinu sporu zobrali vážne. Preto je nevyhnutné, aby ústavný

súd bol plne funkčný, to znamená, aby jeho všetky štyri senáty fungovali v plnom zložení. V tomto smere ak jeden senát ústavného súdu chýba (ako to bolo z časti od júla 2014 a úplne od marca 2016), ústavný súd nemôže plniť svoju hlavnú úlohu chrániť individuálne práva a slobody efektívne; je spôsobilý prejednať o ¼ prípadov menej za rovnaký čas, resp. čas na prejednanie a rozhodnutie ústavnej sťažnosti sa musí predĺžiť približne o ¼ v porovnaní so štyrmi senátmi. Uvedenému dáva za pravdu aj informácia predsedníčky ústavného súdu, kde sa uvádza, že čas na prejednanie a rozhodnutie vecí sa na ústavnom súde od roku 2015 do roku 2016 predĺžil z 9,02 mesiaca v roku 2015 na 11,87 mesiaca v roku 2016 (Ochrana ústavnosti a Ústavy Slovenskej republiky za rok 2016; dostupné na webovom sídle ústavného súdu). Aby ústavný súd mohol plniť svoju hlavnú úlohu správne, na ústavnom súde môže chýbať maximálne jeden sudca, pretože v tom prípade by počet sudcov bol dvanásť a umožňoval by vytvorenie všetkých štyroch predvídaných senátov. Inak povedané, práve existencia štyroch senátov a trvale vysoký nápad ústavných sťažností primárne vyžadujú, aby činnosť všetkých štyroch senátov ústavného súdu bola plne funkčná.

49. Ako v obdobnej situácii svojho neobsadenia uviedol poľský ústavný súd, ústavný súd síce môže dočasne fungovať aj v menšom počte sudcov, avšak vždy je nutné takýto stav hodnotiť ako výnimku a prejav zhody okolností mimoriadnej povahy, ktoré boli vyvolané objektívnymi okolnosťami. V žiadnom prípade však menší počet sudcov nemôže byť výsledkom praxe orgánov štátu, ktoré sú zodpovedné za obsadenie miesta sudcu ústavného súdu. Akceptovaný je rovnako dočasný stav neobsadenia miesta sudcu v zložení súdu pod podmienkou, že ten je výsledkom zhody objektívnych skutočností, a nie strategickou obranou štátneho orgánu alebo prostriedkom jeho fungovania (rozhodnutie poľského ústavného tribunálu sp. zn. K 34/15 z 3. decembra 2015, čl. 6.12). Poľský ústavný súd pripúšťa aj predĺženie času na akt zloženia sľubu už zvoleného sudcu, ale len z titulu mimoriadnych okolností: napr. sejm neprijal rozhodnutie nadpolovičnou väčšinou poslancov podľa čl. 120 *in fine* poľskej ústavy; osoba nie je právne spôsobilá stať sa sudcom ústavného súdu; po uskutočnenej voľbe sa ukázali trvalé a nemenné prekážky spojené s personálnou situáciou sudcu, ktoré predtým neboli známe. Skutočnosť predĺženia času na zloženie sľubu sudcu však nemôže viesť k následkom, ktoré sú ešte menej ústavne

akceptovateľné, napr. paralýza ústavného súdu (citované rozhodnutie poľského ústavného tribunálu, čl. 8.5.2).

50. Nie je pritom potrebné zvlášť pripomínať, že požiadavka súhlasu nadpolovičnej väčšiny všetkých sudcov ako ústavný predpoklad meritórneho rozhodnutia pléna ústavného súdu sa reálne dosahuje inak v prípade úplného obsadenia ústavného súdu trinástimi sudcami a inak v prípade jeho neúplného zloženia. Aplikácia výkladu sp. zn. PL. ÚS 4/2012 aj vo vzťahu ku kandidátom na sudcov ústavného súdu by takto ad absurdum mohla viesť až k úplnému znefunkčneniu ústavného súdu, čím by zaiste nebola naplnená ústavná zodpovednosť prezidenta svojím rozhodovaním zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov, pretože výber kandidátov, ktorí sú predložený prezidentovi, je vo výlučnej kompetencii národnej rady a patrí (zatiaľ) do jej autonómnej kompetencie.

51. Rozhodnutia prezidenta o nevyzmenovaní sťažovateľov ako kandidátov na sudcov ústavného súdu sú zjavne založené na neprípustnom a svojvoľnom stanovení požiadaviek na sudcov ústavného súdu v porovnaní s explicitnou úpravou v čl. 134 ods. 3 ústavy. Z odôvodnení napadnutých rozhodnutí prezidenta vyplýva, že u sťažovateľov prihliadal na ich jazykové schopnosti, pedagogické či vedecké pôsobenie, publikačnú činnosť, ďalšie vzdelávanie, dosahovanie výsledkov v ich rozdielnych právnických profesiách či pôsobenie v oblasti ústavného práva. U JUDr. Jany Laššákovej taktiež zohľadnil výkon poslaneckého mandátu, ktorý každý poslanec vykonáva *ex constitutione* osobne podľa svojho svedomia a presvedčenia (čl. 73 ods. 2 ústavy). Všetky tieto kritériá sú však mimo rámca ústavných predpokladov na výkon funkcie sudcu ústavného súdu (čl. 134 ods. 3 ústavy). V tomto smere je pritom namieste poukázať aj na stanovisko Benátskej komisie, ktorá konštatovala, že ústava v prípade kandidátov na sudcov ústavného súdu nevyžaduje špecifickú súdnu prax a ani špecifickú prax v ústavnom práve (bod 54), dokonca poukázala na selektívne uplatňovanie tohto kritéria prezidentom, keď za sudkyňu ústavného súdu vymenoval JUDr. Janu Baricovú, expertku na občianske právo.

52. Svojvoľnosť postupu prezidenta takto spočívala najmä v tom, že si široko vyložil svoju ústavnú povinnosť zabezpečovať riadny chod ústavného orgánu, a to v rozpore

s princípom legality a právnou istotou kandidátov na sudcov ústavného súdu. Právny poriadok *de lege lata* neobsahuje žiadne ďalšie požiadavky na výkon tejto funkcie okrem tých, ktoré sú stanovené v ústave (čl. 134 ods. 3 ústavy). Prezident teda nie je *ex constitutione* oprávnený vyžadovať ďalšie požiadavky (napr. publikačnú či prednáškovú činnosť, získanie prestíže či úspechu v povolání, záujem o ústavné právo atď.). Iné doplnujúce podmienky na funkciu sudcu ústavného súdu je oprávnený urobiť len delegovaný ústavodarca, poprípade ústavný súd (porovnaj PL. ÚS 4/2012); v žiadnom prípade však nie prezident. V opačnom prípade prezident koná *ultra vires* a porušuje tak čl. 2 ods. 2 ústavy, k čomu došlo aj v tomto prípade.

53. Ústavný súd pritom nespochybňuje, že prezidentom uvádzané kritériá môžu zohrávať rolu pri jeho rozhodovaní o vymenovaní, resp. nevymenovaní jednotlivých kandidátov na sudcov ústavného súdu. Miera zohľadnenia týchto kritérií – nemajúcich charakter ústavných predpokladov na výkon funkcie sudcu ústavného súdu – je však limitovaná povinnosťou prezidenta vymenovať za sudcov ústavného súdu presne jednu polovicu z dvojnásobného počtu kandidátov, ktorých mu navrhne národná rada. Pri tomto rozhodovaní je prezident oprávnený konať podľa svojho svedomia a presvedčenia a nie je viazaný príkazmi (čl. 101 ods. 1 ústavy).

54. Prezidentom uvádzané kvalitatívne kritériá pre kandidátov na sudcov ústavného súdu sú tak dnes iba v rovine otázok *de lege ferenda*, momentálne však nie sú súčasťou platnej právnej úpravy.

55. Úvahy prezidenta pri výkone jeho menovacích právomocí vo vzťahu k sťažovateľom preto musia byť vyhodnotené ako ústave odporujúce (*contra constitutionem*), keď nielenže ústavný súd môže, ale dokonca musí efektívne uplatniť právomoc prieskumu, ktorá mu bola zverená ústavou (porovnaj BARAK, A. Sudca v demokracii. Bratislava : KALLIGRAM, 2016. s. 325). Ani ústavné postavenie prezidenta ako hlavy štátu a orgánu výkonnej moci mu totiž neudeluje právomoc konať svojvoľne a vyžadovať od kandidátov na sudcov ústavného súdu naplnenie takých vlastností a kritérií, ktoré z ústavného textu nevyplývajú. Pokiaľ prezident neustále vo svojich odôvodneniach

spomína a hodnotí (ne)záujem kandidátov o ústavné právo, ústavný súd prezidentovi pripomína, že záujem o ústavné právo nie je kritériom pre výkon povolania sudcu ústavného súdu podľa vnútroštátnej platnej právnej úpravy, ale ani v komparatívnom práve. Senátu ústavného súdu nie sú známe také právne úpravy, ktoré by funkciu sudcu ústavného (najvyššieho) súdu spájali iba s odborom ústavné právo. Práve naopak, zloženie najvyšších súdnych inšancií má smerovať k čo najväčšej diverzifikácii právnických povolání (bod 55 a 56 stanoviska Benátskej komisie). Odlišný pohľad na vec, vlastné unikátne ľudské a odborné skúsenosti, majú osobitný význam pri správnom fungovaní ústavného súdu. Práve rôznorodosť profesionálneho a profesijného pozadia sudcov ústavného súdu je ich výhodou. Bolo by nesprávne, ak by všetci sudcovia boli špecialisti iba v ústavnom práve. Naopak, vyváženosť teórie a praxe vrátane rozdielnych profesionálnych (a iných) skúseností personálneho substrátu je pre správne fungovanie ústavného súdu nevyhnutné. Žiadna špecializácia nie je a ani byť nemôže a priori vylúčená ako nevhodná v rámci právnických profesií. V opačnom prípade by súd pracoval s predsudkami, ktoré sú oblasti ústavného práva (teórie či praxe) vlastné. Sudcovia nemôžu mať rovnaké či obdobné zázemie (vzdelanie, skúsenosti, vek, pohlavie, rasu), pretože v tom prípade je pravdepodobnejšie, že chybujú systematickým (predpojatým), a nie náhodným spôsobom (viac VERMEULE, A. Common Law Constitutionalism and the Limits of Reason. Columbia Law Review, ročník 107, 2007. s. 1491 – 1501).

56. Právo na prístup k verejným funkciám podľa čl. 30 ods. 4 ústavy bolo porušené aj neobjektivitou postupu prezidenta. Ako z prezidentových rozhodnutí o nevyzmenovaní kandidátov vyplýva, mnohé kritériá boli posudzované selektívne, fabulovane či jednostranne. Napríklad kariéra sudcu všeobecného súdu, absolvovanie vzdelávania v oblasti práva Európskej únie, pôsobenie na Katedre obchodného práva UPJŠ Právnickej fakulty v Košiciach, publikácia, členstvo v ústavnoprávnom výbore národnej rady sú hodnotené kriticky a negatívne, navyše bez akéhokoľvek relevantného významu pre kandidatúru na funkciu, odhliadnuc od toho, že každý kandidát pôsobiaci v orgáne verejnej moci je svojou každodennou profesijnou činnosťou zapojený do ochrany základných práv a slobôd človeka a občana (čl. 1 ods. 1, čl. 46 a čl. 152 ods. 4 ústavy). Na druhej strane prezident nevyzdvihol ani na jednom mieste pozitívne vlastnosti, kariéru či právne

vedomosti konkrétneho kandidáta, ktoré nepochybne každý kandidát má. Ak už chcel teda prezident postupovať objektívne, mal zvážiť kvality konkrétnych uchádzačov a svoje požiadavky a voliť úplne iný postup. Okruhy otázok na pohovore s prezidentom mali byť dopredu verejne známe, vypočutie malo byť verejné s možnosťou prístupu verejnosti a, prirodzene, aj zaznamenané. V odôvodnení rozhodnutia mal prezident vážiť pozitíva a negatíva jednotlivých kandidátov, a nie sa zamerať výlučne na nedostatky. Postup prezidenta tak nemožno nazvať objektívnym.

57. V prípade sťažovateľky v 5. rade prezident hlasovanie o dubióznych návrhoch zákonov považoval za nedostatočnú garanciu nestranného pôsobenia na ústavnom súde. Takéto hodnotenie je zo strany prezidenta zavádzajúce, berúc do úvahy prezumpciu ústavnosti všetkých právnych predpisov. Argumentom *a fortiori* by sa obdobne dalo uvažovať o právnych poradcoch prezidenta, ktorí neúspešne zastupujú prezidenta v tomto konaní pred ústavným súdom, že sa v budúcnosti nemôžu stať sudcami ústavného súdu. Teda proces ako taký pred prezidentom bol neobjektívny a v rozpore s požiadavkou objektívneho postupu podľa čl. 30 ods. 4 ústavy.

58. Ak by ústavný súd aproboval prezidentom realizovaný výkon menovacích právomocí, žiaden uchádzač o funkciu sudcu ústavného súdu by nevedel a nemohol vopred poznať, aké selektívne a plasticky uplatňované kritériá bude vyžadovať prezident pri menovaní sudcov ústavného súdu, čo určite nekorešponduje ani s požiadavkou právnej istoty týchto uchádzačov – kandidátov, ako imanentného znaku právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy). Princíp právnej istoty kandidátov je dotknutý a porušený postupom prezidenta v tom, že kandidáti nemali odkiaľ poznať (a nie je to všeobecne známe ani teraz), aké kritériá vlastne potrebujú splniť počas pohovoru s prezidentom, aby sa stali sudcami ústavného súdu. Ak by kandidáti vedeli, že prezident môže uplatňovať nejaké špecifické a konkrétne požiadavky, mohli sa na pohovor pripraviť, resp. možno by sa o funkciu sudcu ústavného súdu ani neuchádzali. Postupom prezidenta boli teda sklamaní vo svojej dôvere v platné právo, ktoré si prezident vyložil neústavným spôsobom. Takýto prístup by zároveň mohol viesť k otvorenému a trvajúcemu ohrozeniu, prípadne aj k znefunkčneniu riadneho chodu ústavného súdu ako nezávislého ochrancu ústavnosti, čo by mohlo signalizovať začiatok konca právneho štátu.

59. Prezident preto svojimi rozhodnutiami o nevyemenovaní sťažovateľov porušil ich základné právo na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy. Obsahom tohto základného práva je totiž nepochybne aj právo na rešpektovanie výlučne ústavných predpokladov pre prístup k funkcii sudcu ústavného súdu zo strany prezidenta, ktorý jediný má ústavou zverenú právomoc iba vymenovať sudcu ústavného súdu z kandidátov, ktorých mu predloží národná rada. Podmieňovanie vymenovania za sudcu ústavného súdu požiadavkou na splnenie ďalších podmienok, ktoré nie sú ústavou (ani podústavnou normou) explicitne stanovené, a preto neboli a nemohli byť uchádzačom o túto funkciu vopred známe, nie je ústavne súladné, keďže ide vo vlastnom zmysle o dotváranie ústavy zmenou jej znenia. Na to však prezident ako orgán výkonnej moci nemá právomoc.

60.1 Napokon, k záveru o porušení práva sťažovateľov na prístup k funkcii sudcu ústavného súdu za rovnakých podmienok smeruje aj doterajší výkon menovacích právomocí prezidentov, keď od prijatia ústavy a zriadenia ústavného súdu vo vzťahu k žiadnemu z kandidátov predložených národnou radou neboli prezidentom uplatňované vopred neznáme a selektívne kritériá, idúce nad rámec požiadaviek vyplývajúcich z čl. 134 ods. 3 ústavy. Úvahy prezidenta vo vyjadreniach k sťažnostiam, že rovnako postupoval vo vzťahu ku všetkým kandidátom na sudcov ústavného súdu, ktorí mu boli predložení národnou radou, nemôžu obstáť, keďže z už uvedených dôvodov prezidentom uplatňovaný postup a rozhodnutia o ich nevyemenovaní trpia rovnakou vadou, spočívajúcou v svojvoľnom rozširovaní (dotváraní) ústavných požiadaviek pre prístup k funkcii sudcu ústavného súdu. Odkazy na závery ústavného súdu vyslovené vo veci sp. zn. PL. ÚS 4/2012 tiež neobstoja, keďže tento výklad nemenil znenie ústavy týkajúce sa predpokladov na vymenovanie za sudcu ústavného súdu ani spôsobu kreácie ústavného súdu. Navyše, tento výklad je v prípade kandidátov na sudcov ústavného súdu neaplikovateľný (III. ÚS 571/2014, PL. ÚS 45/2015).

60.2 Je všeobecne známe, že ústavné zvyklosti majú v právnom (ústavnom) štáte veľký význam práve tým, že komponujú ústavu do funkčného celku a zaplňajú priestor

medzi strohým vyjadrením ústavy, princípov a inštitúcií, a variabilitou ústavných situácií. V demokratickom právnom štáte je sotva predstaviteľné, aby interpretácia ústavy a jej zodpovedajúce ústavné zvyklosti, po celú dobu od vzniku ústavy a ústavného súdu rešpektované a nenapadnuté, a s nimi aj celá doterajšia prax troch prezidentov (z toho dvoch už volených priamo občanmi) a ich rozhodnutí (v piatich obdobiach) pri menovaní sudcov ústavného súdu od roku 1993 do roku 2014 boli účelovou dezinterpretáciou ústavy spochybnené.

61. Jediným ústavodarným orgánom Slovenskej republiky je národná rada (čl. 72 ústavy) a túto jej právomoc nemôže na seba vzťahnúť prezident ako orgán výkonnej moci. Prezident preto nemôže pri uplatňovaní jeho menovacích právomocí vo vzťahu k sudcom ústavného súdu postupovať inak ako stanovuje ústavné znenie, a to ani vtedy, ak by ním preferovaný postup považoval za rozumnejší, dôvodnejší či vhodnejší ako postup podľa výslovného znenia ústavy. Tým by vybočil z medzí stanovených pre jeho právomoc ústavou v čl. 134 ods. 2.

62. Ústavnému súdu ako orgánu ochrany ústavnosti prislúcha vykladať ústavu, pričom tak činí nielen v konaní o výklad ústavy, ak je vec sporná (čl. 128 ústavy), ale aj v konaní o sťažnostiach pre namietané porušenie základných práv a slobôd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Úloha ústavného súdu pritom v tomto konaní nespočíva v posúdení, či prezident pri výkone menovacích právomocí postupoval rozumne alebo správne, a ani v tom, aby ústavný súd sám posudzoval vhodnosť ústavného textu v otázke stanovenia primeraných požiadaviek pre uchádzanie sa o funkciu sudcu ústavného súdu. Úloha ústavného súdu spočíva v posúdení, či prezident svojím konaním nezasiahol do základného práva sťažovateľov podľa čl. 30 ods. 4 ústavy. Za súčasného znenia ústavy pritom k tomuto zásahu nesporne došlo, keď prezident zjavne nad rámec ústavných požiadaviek vyplývajúcich z čl. 134 ods. 3 ústavy nevymenoval nikoho zo sťažovateľov za sudcov ústavného súdu, a to len pre vlastné vnútorné pochybnosti o ich schopnosti vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu. Nekonal preto tak, ako mu ukladá ústava, teda vymenovať za sudcov ústavného súdu presne jednu polovicu z dvojnásobného počtu kandidátov, ktorých mu navrhne národná rada. Okrem zásahu do označeného práva sťažovateľov tak

prezident súčasne porušil ústavný imperatív konať iba v medziach ústavy (čl. 2 ods. 2 ústavy).

63. Pokiaľ prezident až vo vyjadreniach k sťažnostiam sťažovateľov (JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej, JUDr. Juraja Sopoligu) navrhuje, aby ústavný súd preveril splnenie podmienky 15 rokov činnosti v právnickom povolání, ústavný súd konštatuje, že predmetom ústavného prieskumu sú napadnuté rozhodnutia prezidenta o nevyzmenovaní sťažovateľov, ktorých dôvody prezident nemôže „dotvárať“ vo vyjadreniach k prijatým sťažnostiam. Z citovaného odôvodnenia rozhodnutí prezidenta o nevyzmenovaní sťažovateľov pritom vyplýva, že prezident napadnuté negatívne rozhodnutia nezaložil na tvrdenom nedostatku splnenia tejto ústavnej podmienky, ale zhodne na závere, že „... závažné dôvody a skutočnosti uvedené v tomto odôvodnení významne spochybňujú vašu schopnosť vykonávať funkciu sudcu ústavného súdu spôsobom, ktorý nebude v rozpore s poslaním ústavného súdu“. Dôvody uvádzané prezidentom v odôvodnení napadnutých rozhodnutí neboli spojené s tvrdeným nesplnením ústavnej podmienky 15 rokov činnosti v právnickom povolání, ale kvalitatívnymi aspektmi výkonu praxe sťažovateľov v právnickom povolání, a to vo väzbe na funkciu sudcu ústavného súdu (orientácia na ústavné právo a ústavné súdnictvo, publikačná činnosť, jazyková pripravenosť a iné). Ako však už bolo uvedené (a napokon vyplýva to aj zo stanoviska Benátskej komisie), ústava vyžaduje 15 rokov praxe v právnickom povolání, a nie špecifickej praxe v ústavnom práve. Z odôvodnení napadnutí rozhodnutí prezidenta spochybnenie splnenia tejto podmienky nevyplýva. Na dodatočnú argumentáciu prezidenta obsiahnutú vo vyjadreniach k sťažnostiam preto ústavný súd pri rozhodovaní neprihliadal, navyše, táto námietka bola už na verejnom pojednávaní vyvrátená u všetkých sťažujúcich sa kandidátov, ktorí podmienku 15-ročnej praxe v právnickom povolení splnili.

64. Ústavný súd nad rámec už uvedeného považuje za vhodné, aby zaujal stanovisko aj k vyjadreniu prezidenta, kde uvádza, že výkon funkcie sudcu ústavného súdu má byť apolitický. Tento argument prezidenta totiž nemožno absolutizovať, naopak, skôr ho možno považovať za prekonaný. Prvým argumentom je, že právne prostredie nie je neutrálne, objektívne či univerzálne. Z hľadiska kritickej sociológie je aj právne prostredie (ako každé

iné prostredie v spoločnosti) miestom, kde medzi sebou súperia rôzne právne subjekty. Právne a právnické prostredie je tiež metaprostredím moci. Právo nie je od tohto súperenia imúnne. Preto aj právny text, ktorý sa javí ako neutrálny a objektívny, takým v skutočnosti nie je, ba práve naopak. Každá právna norma alebo súdne rozhodnutie sú vo svojej podstate arbitrárnym a hodnotovým videním sveta toho, kto právo tvorí, vykladá alebo ho následne aplikuje.

65. V diskurze už dávno nie je sporné, že ústavný súd je právny a zároveň aj politický orgán. Menovací proces sudcov, faktická činnosť súdu, ako aj výkon rozhodnutí majú viac spoločné s politikou ako s právom. Z mnohých názorov napr. svetovo uznávaný Wojciech Sadurski uviedol, že ústavné súdy sú striktne politickými inštitúciami, ktoré vykonávajú široké kompetencie v oblasti zákonodarstva či politiky štátu (SADURSKI, W. *Rights Before Courts. A Study of Constitutional Courts in Postcommunist States of Central and Eastern Europe*. Dordrecht: Springer, 2014, s. xvii., obdobne napr. MÖLLERS, CH. *The Three Branches. A Comparative Model of Separation of Powers*. Oxford : Oxford University Press, 2013. s. 142 – 143.). Najst' akéhosi apolitického, neutrálneho a nepredpojatého kandidáta je nemožné, pretože na veľké množstvo ústavných otázok, ktoré ústavný súd rozhoduje, má každý kandidát názor, ktorý sa mení v lingvistických hraniciach ústavy bez ohľadu na to, či tento názor je v prospech alebo v neprospech navrhovateľa (bez ohľadu na to, kto by ním bol). Kvalita alebo nekvalita kandidáta, jeho profesijné zameranie a odbornosť nie sú v tejto súvislosti vôbec rozhodujúce, rozhodujúcimi sú jeho charakter, schopnosť zvládnuť stres, konflikt a nepodľahnúť tlaku. Samotná ústava je ten najabstraktnejší právno-politický dokument, v ktorom každý nájde to, čo hľadá. Argumenty na jednu či druhú stranu v ústavných sporoch majú prakticky rovnakú právnu silu a vždy sa týkajú abstraktných hodnôt, akými sú dôstojnosť, rovnosť, sloboda, spravodlivosť, solidarita, proporcionalita, demokracia či právny štát. Ich vzájomný pomer kopíruje známe smery z filozofického či politického myslenia (napr. komunitarizmus, liberalizmus, voluntarizmus, libertarianizmus egalitarizmus, utilitarizmus, konsekvencionalizmus atď. a ich rôzne kombinácie). Ktorú hodnotu sudca zdôrazní (napr. zodpovednosť vlády parlamentu na úkor princípu del'by moci pri menovaní alebo odvolávaní člena vlády zo strany prezidenta; slobodu pri rozsahu a obsahu „bezplatnej“ zdravotnej starostlivosti

na úkor rovnosti a solidarity; vlastnícke právo na úkor všeobecného záujmu budovania verejnej infraštruktúry; slobodu prejavu na úkor práva na súkromie atď.), závisí do veľkej miery na ňom samotnom a jeho osobnom presvedčení, a nie na právnom texte, ktorý odpoveď neponúka. Rozhodnutie konkrétneho ústavného sporu týkajúceho sa určitej ústavnej hodnoty, ktorá nie je v texte presne špecifikovaná, a preto neurčitá, nemôže byť objektívne či akési apolitické. Ako v tejto súvislosti Michel Rosenfeld uvádza, ústava chráni mnohé koncepty (ústavné hodnoty), ale neobsahuje konkrétne koncepcie jednotlivých konceptov (ROSENFELD, M. Dworkin and the One Law Principle: A Pluralist Critique. *Revue internationale de philosophie*, č. 3, 2005. s. 380 an.). Interpretácia týchto konceptov nemôže byť v ťažkých prípadoch realizovaná bez odkazu na konkrétnu koncepciu konceptu. Súperiace koncepcie sa v prejednávaných veciach vzájomne vylučujú (napr. formálna a materiálna rovnosť). Ďalší problém týkajúci sa neobjektívnosti a neexistencie neutrality ústavných súdov je v povahe moci, ktorú ústavné súdy vykonávajú ako inštitúcia. Súdna moc je jednou z mocí v štáte. Osobitne ústavný súd, ktorý má z funkčného hľadiska bližšie k zákonodarnej ako súdnej moci, je veľmi dôležitým a silným politickým hráčom, ktorý má reálnu moc, keď vydávaním rozhodnutí vyvoláva účinky v oblasti práva a politiky. M. Shapiro uvádza tieto znaky súdov ako politických inštitúcií: tvorba práva, rozhodovanie konfliktov, sociálna kontrola, podpora legitimacy režimu, vytváranie sociálnych politík (SHAPIRO, M. *Courts: A Comparative and Political Analysis*, University of Chicago Press, 1986. s. 63.).

66. Výsledok rozhodovacej činnosti ústavných súdov je preto politický *sensu stricto*. Ako A. Sulikowski poznamenal, ústavné súdy vo svojej rozhodovacej činnosti prikazujú celú šírku ideologických vízií spoločnosti a práva, avšak tie sú prikazované zdanlivo z neutrálneho miesta, a preto sa javia ako neutrálne a objektívne, pričom ide len o symbolickú vládu práva (SULIKOWSKI, A. Trybunał konstytucyjny a polityczność. O konsekwencjach upadku pewnego mitu. *Państwo i Prawo*, č. 4, 2016. s. 10). Súd môže zákonite vybrať len jedinú partikulárnu víziu sveta a tá sa predstaví v právnom prostredí ako vízia objektívna a univerzálna. Aj keď by sa sudcom ústavného súdu zdalo, že vykonávajú len jazykový výklad ústavy, budú vťahnutí do kategórií a pravidiel hry právneho prostredia, ktoré si ani neuvedomujú. Vo svojom spôsobe myslenia sa budú riadiť pravidlami (logikou)

práva (mentálne schémy, ako aj ideológie vložené do práva), ktoré budú vplývať na obsah ich rozhodnutí.

67. Samotná ústava predvída najprísnejšie podmienky menovania sudcov ústavného súdu spomedzi ostatných verejných funkcií. Iste sa dajú vymyslieť ešte náročnejšie podmienky, ale aj napriek ich zavedeniu ústavný sudca bude môcť vždy rozhodovať podľa mnohých (aj vzájomne sa vylučujúcich) ústavných hodnôt, pričom iné, naopak, nezdôrazní alebo nezdôrazní dostatočne, čím sa prikloní na jednu alebo druhú stranu prejednávaneho prípadu. Ani viazanosť predchádzajúcou judikatúrou ústavného súdu nie je absolútny argument pre obmedzenie slobody sudcu pri rozhodovaní, pretože ústavný súd nemá doteraz vytvorenú vlastnú doktrínu o záväznosti svojich rozhodnutí a doterajšie názory, ak sa mu nezdajú dosť správne či presvedčivé, veľmi ľahko prekonáva. V tejto súvislosti možno poukázať napr. na nález ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 27/2015 časť III.2, kde ústavný súd veľmi ľahko prekonal svoju judikatúru z deväťdesiatych rokov minulého storočia týkajúcu sa „zmrazovania“ platov sudcov a svoje predchádzajúce názory ľahkým perom modifikoval. Ústavný súd si doteraz nevytvoril doktrínu horizontálnej záväznosti svojich rozhodnutí *pro futuro*.

68. Ani argument o obsadení inštitúcie jedinou politickou stranou nie je celkom správny. Paradoxne, aj napriek uvedenému nehrozí úplná politizácia inštitúcie ústavného súdu, kde by sa z neho stala akási predĺžená ruka politikov. Dlhé funkčné obdobie, nemožnosť opätovného znovuzvolenia sú len jednými z mnohých argumentov, prečo je vplyv politikov na konkrétnych sudcov oslabený. Okrem toho existujú aj ďalšie inštitucionálne garancie, ktoré existujú vo vnútri samotného súdu. Sú nimi napr. kolektívne rozhodovanie (či v pléne alebo senátoch), spolupráca so súdnymi poradcami, ale predovšetkým tzv. rituál inštitúcie, resp. habitus sudcu ústavného súdu. Ten znamená, že osoba, ktorá je sudcom ústavného súdu, koná a správa sa ako sudca ústavného súdu, nech by to bol ktokoľvek. Ten, kto je v úlohe sudcu, podlieha pravidlám, ktoré ho vytvárajú a určujú, aké konanie je dovolené alebo nedovolené v rámci role, ktorú vykonáva (SULIKOWSKI, A. Trybunał konstytucyjny a polityczność. O konsekwencjach upadku pewnego mitu. Państwo i Prawo, č. 4, 2016. s. 5.). Ide o identifikáciu osoby s rolou, ktorú

má plniť, a dôraz na situačné (externé) vplyvy na správanie osoby a, naopak, dispozičné (vnútorné) vzorce správania ustupujú značne do úzadia. Osoba, ktorá získala funkciu sudcu, plní určité spoločenské očakávania. Ten, kto vstupuje do hry, podlieha pravidlám, ktoré hru vytvárajú a určujú, aké konanie je v rámci úlohy dovolené alebo zakázané. Jednotlivec nekoná ako individuum, ale ako sudca a v spoločenskom procese sa stáva sudcom ústavného súdu aj sám pre seba. Angažuje sa v novej úlohe telesne, habitusovo, bezpodmienečne, čo sa mu aj ľahko darí, pretože bol vybraný na základe logiky prostredia, ktoré túto pozíciu sudcu vytvorilo skôr (DEBSKA H. Władza, symbol, prawo. Społeczne tworzenie Trybunału Konstytucyjnego. Varšava: Wydawnictwo Sejmowe, 2015. s. 175).

69. Pravdepodobnosť, že sa sudca ústavného súdu stane politický sudca, je mizivá, pretože ani politické strany nie sú svetonázorové monolity; neexistujú kandidáti na sudcov, ktorí majú trvalé osobné presvedčenia v súlade s politickou stranou; stálosť a dôsledky týchto názorov by museli byť silnejšie ako garancie nezávislosti funkcie a byť slabšie ako kontrolné mechanizmy, a napokon politickosť funkcie sudcu ústavného súdu nie je čierno-biela, resp. všetko alebo nič, ale politickosť je stupňovitá (SULIKOWSKI, A. Trybunał konstytucyjny a polityczność. O konsekwencjach upadku pewnego mitu. Państwo i Prawo, č. 4, 2016. s. 5).

70. Opačnou argumentáciou je aj skutočnosť, že je v zásade vhodné, aby aj bývalí politici zasadali práve vo funkciách najvyšších sudcov. Komparatívne právo je k tejto možnosti bohaté a ponúka mnohé príklady a inšpirácie. Prechod francúzskeho ministra zahraničných vecí Lauranta Fabiusa vo februári 2016 do kresla predsedu francúzskej ústavnej rady nevyvolal rozhorčenie či kritiku. Podobne aj kariéra Giulia Amata na talianskom ústavnom súde od roku 2013 predchádzala bohatá politická kariéra: dvojnásobný taliansky predseda vlády, minister financií, minister vnútra, poslanec v oboch komorách talianskeho parlamentu atď. V neposlednom rade je potrebné upriamiť pozornosť, že v súčasnom zložení ústavného súdu pôsobia až štyria bývalí poslanci parlamentov (Peter Brňák, Ľudmila Gajdošíková, Lajos Mészáros a Ladislav Orosz), pričom sudca Lajos Mészáros prešiel priamo z parlamentných lavíc na ústavný súd. Teda aj v slovenskom právnom prostredí existuje priamy prechod z národnej rady na ústavný súd. Ako pozitívum

prítomnosti niekoľkých bývalých politikov v najvyšších súdnych inštanciách sa zdôrazňuje, že politici môžu pomôcť súdu pochopiť reálny výkon úloh a právomocí iných zložiek moci, ako aj fungovanie politiky (Karlson, P. A Constitution For All Times. Boston : Boston Review Books, 2013. s. 58.). Ani ideologická predpojatosť bývalých politikov – súčasných sudcov nie je úplne taká jasná, ako by sa mohlo zdať. Napr. Hugo Black, populista z amerického juhu, ktorý sa pridal ku Ku-Klux-Klanu kvôli svojej politickej kariére, sa neskôr stal sudcom Najvyššieho súdu USA a hlasoval s väčšinou vo veci Brown v. Board of Education (rozhodnutie, ktorým sa odstránila rasová segregácia v USA). Súd tvorený bývalými politikmi nie je *a priori* ani aktivistický ani pasívny (MCDONALD, D. Politicians as Judges; dostupné na <<https://auspublaw.org/2015/08/politicians-as-judges/>>).

71. Zo všetkých uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, že základné právo JUDr. Miroslava Duriša, PhD., JUDr. Evy Fulcovej a JUDr. Juraja Sopoligu na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy rozhodnutiami prezidenta sp. zn. 636-2016-KPSR zo 6. júla 2016 o ich nevyzmenovaní za sudcov ústavného súdu porušené bolo (bod 1 výroku nálezu), a rovnako rozhodol vo vzťahu k JUDr. Jane Laššákovej, ktorej označené právo bolo porušené rozhodnutím prezidenta sp. zn. 1107-2016-KPSR zo 6. júla 2016 (bod 2 výroku nálezu). Závery uvedené v tejto časti odôvodnenia nálezu sa v plnom rozsahu a rovnako vzťahujú na všetkých štyroch sťažovateľov, keďže v ich právnom postavení a zásahu do označeného práva rozhodnutiami prezidenta nemožno vidieť relevantný rozdiel, ktorý by odôvodňoval odlišný prístup.

72. Nadväzujúcim výrokom v bode 4 nálezu ústavný súd zrušil rozhodnutia prezidenta a vrátil mu vec na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

XII.

Vlastný prieskum ústavného súdu a závery vo vzťahu k JUDr. Jánovi Bernátovi

73. Sťažovateľ JUDr. Ján Bernát namieta porušenie základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 ústavy postupom prezidenta, ktorým nerozhodol o menovanom ako o kandidátovi na sudcu ústavného súdu.

74. Tento sťažovateľ je z formálneho hľadiska v odlišnej právnej situácii ako skôr uvedení sťažovatelia, keďže nebol účastníkom konania vedeného pred ústavným súdom pod sp. zn. III. ÚS 571/2014 a rozhodnutie o jeho nevyzmenovaní za sudcu ústavného súdu sp. zn. 1112-2014-BA z 2. júla 2014 nebolo formálne zrušené, keď konanie o jeho sťažnosti bolo ústavným súdom v dôsledku jej späťvzatia zastavené. Materiálne sa však nachádza v rovnakom postavení ako ostatní sťažovatelia, keďže dôvody jeho nevyzmenovania boli identické ako u ostatných sťažovateľov, a teda prezident konal v rozpore s ústavou aj vo vzťahu k JUDr. Jánovi Bernátovi. Napokon s touto právnou situáciou sa ústavný súd už vysporiadal v uznesení sp. zn. PL. 45/2015, kde uviedol:

„Podľa názoru ústavného súdu by preto nebolo spravodlivé, aby dvom kandidátom na sudcov ústavného súdu, ktorí vzali svoje sťažnosti späť, bola rozhodnutiami navrhovateľa, ktoré sú podľa nálezu sp. zn. III. ÚS 571/2014 zjavne protiústavné, odobratá šanca zostať kandidátmi na sudcu ústavného súdu.

Z uvedeného vyplýva, že v okolnostiach daného prípadu navrhovateľ môže a má zrušiť dve predmetné rozhodnutia o nevyzmenovaní Jána Bernáta a Imricha Volkaia a následne má vybrať dvoch sudcov ústavného súdu z piatich ostávajúcich kandidátov (Ján Bernát, Eva Fulcová, Miroslav Duriš, Juraj Sopoliga, Imrich Volkai), ktorí mu boli navrhnutí národnou radou. Týmto spôsobom navrhovateľ odstráni ním spôsobený protiústavný stav, ako aj porušenie práv piatich kandidátov na sudcov ústavného súdu.“

75. Senát ústavného súdu z tohto názoru pléna ústavného súdu vychádza, pričom si uvedomuje, že situácia, v ktorej sa ocitol sťažovateľ JUDr. Ján Bernát, nie je štandardná. V tejto súvislosti však nemožno opomínať, že je to prezident, ktorý svojím postupom a rozhodovaním opätovne, resp. viacnásobne porušil základné právo podľa čl. 30 ods. 4 ústavy vo vzťahu k viacerým kandidátom na sudcov ústavného súdu, pričom tak porušil aj ústavný imperatív vyjadrený v čl. 2 ods. 2 v spojení aj s čl. 101 ods. 1 ústavy. Nemožno

opomenúť ani skutočnosť, že prezident sa opakovaného porušenia označeného práva sťažovateľov ako kandidátov na sudcov ústavného súdu dopustil aj po tom, ako mu boli známe pre neho bezvýhradne záväzné závery vyslovené v kasačnom náleze sp. zn. III. ÚS 571/2014 a interpretačnom uznesení sp. zn. PL. ÚS 45/2015.

76.1 Postup uvedený v citovanej časti odôvodnenia uznesenia sp. zn. PL. ÚS 45/2015 pritom poskytoval prezidentovi efektívny priestor pre nápravu ním spôsobeného protiústavného stavu a trvajúceho zásahu do práva sťažovateľa JUDr. Jána Bernáta. Tento priestor však prezidentom nebol využitý, a preto dôsledky nulitného rozhodnutia prezidenta vo vzťahu k sťažovateľovi JUDr. Jánovi Bernátovi naďalej trvajú.

76.2 Ústavný súd teraz, ale aj v predchádzajúcich rozhodnutiach vychádzal zo záveru, že pokiaľ ide o nulitný akt (paakt) – a takým je vždy rozhodnutie o nevyzmenovaní kandidáta za sudcu ústavného súdu, na ktoré prezident nemá ústavnú alebo zákonnú právomoc – nevznikajú z neho žiadne právne následky na rozdiel od neplatného aktu, u ktorého sa uplatní prezumpcia správnosti (do doby zrušenia jeho účinkov). Túto nulitnosť individuálnych právnych aktov prezidenta vo vzťahu ku kandidátom JUDr. Imrichovi Volkaiovi a JUDr. Jánovi Bernátovi, voči ktorým prezident prekročil svoju právomoc vyplývajúcu mu z čl. 134 ods. 2 ústavy, mohol ústavný súd preskúmavať aj mimo rámec konania podľa čl. 127 ústavy, ktoré neskončilo meritórnym rozhodnutím.

77. Charakter Slovenskej republiky ako materiálneho právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy) však vyžaduje, aby aj tomuto sťažovateľovi bola poskytnutá ústavná ochrana. Účinné poskytnutie ústavno-súdnej ochrany pritom nemožno dosiahnuť inak, ako vyslovením porušenia jeho základného práva na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok podľa čl. 30 ods. 4 ústavy postupom prezidenta (bod 3 výroku nálezu) a príkazom pre prezidenta, aby pri menovaní sudcov ústavného súdu vychádzal zo stavu, že aj JUDr. Ján Bernát je kandidát na sudcu ústavného súdu predložený mu národnou radou.

XIII.

Ďalší postup prezidenta vo veciach sťažovateľov

78. Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

79. Ďalší postup prezidenta vo veciach všetkých sťažovateľov musí byť limitovaný dvoma požiadavkami. Prvou požiadavkou je účinné a efektívne odstránenie zásahu do základného práva všetkých piatich sťažovateľov na prístup k voleným a iným verejným funkciám za rovnakých podmienok zaručeného čl. 30 ods. 4 ústavy. Druhá požiadavka vyplýva z ústavnej povinnosti prezidenta zabezpečovať svojim rozhodovaním riadny chod ústavných orgánov podľa čl. 101 ods. 1 ústavy a konať pritom v medziach ústavy podľa jej čl. 2 ods. 2. Prezident totiž zodpovedá za vzniknutú situáciu tak vo vzťahu k sťažovateľom, ktorých základné právo podľa čl. 30 ods. 4 ústavy svojím postupom a rozhodnutiami porušil, ako aj vo vzťahu k ústavnému súdu, ktorého riadny chod je porušením jeho ústavnej povinnosti ohrozený.

80. Najťažšou úlohou konajúceho senátu ústavného súdu bolo preto určiť okruh kandidátov, z ktorých si má prezident vybrať troch sudcov ústavného súdu, a tým zabezpečiť plnú funkčnosť tejto inštitúcie. Ústava ani zákon o ústavnom súde nepredpokladajú situáciu neobsadenia ústavného súdu, pretože ich text (ako aj každý iný právny text) je budovaný na dobrej viere všetkých orgánov verejnej moci. Úmyselné obchádzanie textu ústavy, ako aj judikatúry ústavného súdu je výnimočná situácia (porovnaj aj rozsudok moldavského ústavného súdu zo 17. októbra 2017, návrh č. 124b/2017). V tejto rovine prichádza k dileme medzi objektívnym a subjektívnym ústavným právom a konkrétne, či vec prejednať striktne len v rovine porušenia subjektívnych práv sťažovateľov, alebo zohľadniť aj objektívne ústavné právo, a vyriešiť tak nielen situáciu konkrétnych sťažovateľov, ale aj budúce prípady, resp. postup prezidenta pri menovaní sudcov ústavného súdu *in genere*, aby už v budúcnosti k ohrozovaniu, resp. znižovaniu funkčnosti ústavného súdu neprichádzalo. Ako z už uvedených dôvodov vyplýva, ústavný

súd bol povinný vyhovieť v zmysle doteraz platnej judikatúry všetkým kandidátom na sudcu, ktorí podali ústavnú sťažnosť, čím je počet kandidátov na tri sudcovské miesta päť. Ďalší dvaja kandidáti na funkciu (Mojmír Mamojka a Imrich Volkai) ústavné sťažnosti nepodali, a tak by sa mohlo zdať, že podľa doteraz uplatňovaného prístupu ústavného súdu a princípov právneho štátu (osobitne dispozičnej zásady v konaní o ústavnej sťažnosti) by kandidátmi tieto dve osoby už byť nemali.

81. Súčasná situácia je však odlišná a oveľa náročnejšia na právne posúdenie ako zvyčajné ústavné sťažnosti. Na druhej strane si ústavný súd vytvoril koncept materiálneho právneho štátu, ktorý vo svojej judikatúre čím ďalej, tým viac zdôrazňuje (PL. ÚS 7/2017). Okrem toho dispozičná zásada, ktorá je určujúca pre konanie pred ústavným súdom, neplatí absolútne. Osobitne sa táto situácia prejavuje pri späťvzatí sťažnosti, kde ústavný súd pomeruje vôľu sťažovateľa vziať svoj návrh späť s ochranou ústavnosti v materiálnom význame, ktorá sa premieta do zisťovania, či sťažnosť nesmeruje proti takému právoplatnému rozhodnutiu, opatreniu alebo inému zásahu, ktoré mimoriadne závažným spôsobom porušujú základné práva alebo slobody sťažovateľa. Ak ústavný súd dospeje k záveru, že to tak je, späťvzatie nepripustí (§ 54 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd tieto závery považuje za relevantné aj na predmetné konanie a rozhodovanie. Záujem na ochrane ústavnosti je podľa neho dôležitejší ako záujem konkrétnych (potencionálnych) účastníkov konania na podaní ústavnej sťažnosti, ako aj právnej istoty (*res iudicata facit ius*), a preto sa ústavný súd rozhodol situáciu nemenovania sudcov ústavného súdu riešiť výnimočným spôsobom, a to v prospech objektívneho ústavného práva.

82. Ústavný súd tak koná kvôli ochrane ústavnosti a objektívneho ústavného práva, ktoré sú charakterizované tým, že situácia menovania sudcov ústavného súdu sa priamo dotýka celej inštitúcie. Ako už bolo uvedené, neobsadenie ústavného súdu sa premieta do zníženej výkonnosti ústavného súdu, ako aj reálneho obmedzenia výkonu jeho právomocí, pretože počet vecí, ktoré sa zamietajú podľa čl. 131 ods. 1 ústavy, rastie. Aby si ústavný súd mohol zachovať funkčnosť, ktorú ústavodarca predvída, považuje vyriešenie situácie za kľúčové. Ústavný súd nemá iné možnosti, ako túto situáciu vyriešiť, s výnimkou svojej rozhodovacej činnosti. Všetky iné pokusy neboli prezidentom rešpektované. Kontrola

ústavnosti má byť v podmienkach Slovenskej republiky nepretržitá a efektívna, čo vyplýva aj z tradície československého ústavného súdництва (porovnaj nález III. ÚS 571/2014). To sa dá zabezpečiť len tak, že inštitúcia bude plne obsadená.

83. Aj keď sa konanie o ústavnej sťažnosti týka len subjektívnych práv a slobôd, predmetná vec má dosah aj na objektívne ústavné právo smerom do budúcnosti, pretože sa týka týchto okruhov: menovacie právomoci prezidenta; ústavne konformný postup hlavy štátu pri obsadzovaní funkcie sudcov ústavného súdu a samotné fungovanie ústavného súdu. Tieto otázky boli už ústavným súdom vyriešené, avšak prezident ich nerešpektoval. Preto aj konanie o ústavnej sťažnosti opreté o čl. 30 ods. 4 ústavy sa v prevažujúcej časti týka objektívneho ústavného práva a súvisí najmä s ochranou ústavnosti a vyriešením týchto fundamentálnych otázok, ktoré sú naďalej aktuálne. Záujem konkrétnych (či potencionálnych) účastníkov konania, ako aj právnej istoty je len druhoradý, primárnou snahou zostáva vyriešiť situáciu ústavne konformného postupu prezidenta pri menovaní sudcov ústavného súdu. Pri neriešení veci týmto spôsobom totiž hrozí nielen ďalšia paralýza ústavného súdu, ale možno aj zánik inštitúcie, čo nie je možné dopustiť. Ako vyplýva aj zo stanoviska Benátskej komisie, situácia je na ústavnom súde patová a „vyžaduje okamžité riešenie“ (bod 78). Preto aj v súvislosti s odmietnutím prezidenta riadiť sa záväznými rozhodnutiami ústavného súdu (PL. ÚS 45/2015 a III. ÚS 571/2014) musí senát postupovať výnimočným spôsobom a zdôrazniť objektívne ústavné právo. Túto situáciu zapríčinil sám prezident úmyselným nerešpektovaním rozhodnutí ústavného súdu.

84. Ústavný súd reflektuje aj vývoj právnej úpravy týkajúci sa začiatku konania pred ústavným súdom. Dispozičná zásada sa už neuplatňuje ani ústavodarcom absolútne z hľadiska začiatku konania, pretože novelizácia ústavného textu ju prelomila a konanie podľa čl. 129a ústavy sa začína *ex constitutione*.

85. Ak by ústavný súd vyhovel len podaným ústavným sťažnostiam, počet kandidátov na troch sudcov by bol päť. To by mohlo vyvolať následnú reakciu zo strany prezidenta, ktorý by žiadal od národnej rady doplnenie dodatočného kandidáta odkazom na čl. 134 ods. 2 ústavy. Tým by sa nielen strácal čas a znižoval efektívny výkon kontroly

ústavnosti v medziobdobí, ale postup národnej rady nie je vôbec istý, zatiaľ skôr opačný, čo by znovu mohlo viesť ku kríze medzi prezidentom a národnou radou, ktorá by sa opäť prejavila v subjektívnej sfére sťažovateľov, ale aj v objektívnej rovine a najmä vo funkčnosti ústavného súdu. Preto sa senát ústavného súdu rozhodol vyriešiť túto výnimočnú situáciu tak, že vráti situáciu menovania na úplný začiatok; t. j. všetci kandidáti navrhnutí prezidentovi národnou radou od roku 2014 zostávajú kandidátmi na sudcovskú funkciu (ide o Jána Bernáta, Miroslava Duriša, Evu Fulcovú, Janu Laššákovú, Mojmíra Mamojku, Juraja Sopoligu a Imricha Volkaia).

86. V konečnom dôsledku ide súčasne o to, aby prezident mal čo najširší výber kandidátov a aby tento výber mohol zostať úplný. Ústavný súd uprednostňuje *restitutio in integrum*, teda návrat do východiskového stavu pred hľadaním umelej spravodlivosti *ad hoc*. Z uvedených úvah ústavného súdu vyplýva, že kandidatúra konkrétneho kandidáta na sudcovskú funkciu končí podľa čl. 134 ods. 2 ústavy až vymenovaním príslušného počtu sudcov prezidentom, a nie iným negatívnym rozhodnutím či postupom prezidenta. V zmysle judikatúry ústavného súdu (III. ÚS 571/2014, PL. ÚS 45/2015) môže prezident vydať výlučne pozitívne rozhodnutie a potrebných kandidátov len vymenovať, pričom neúspešným kandidátom sa žiadne rozhodnutie nevyhotovuje tak, ako to potvrdzovala doterajšia ústavná prax všetkých prezidentov republiky.

87. V týchto výnimočných okolnostiach preto podľa názoru senátu ústavného súdu prevažujú objektívne faktory a záujem na ochrane ústavnosti pred individuálnymi záujmami sťažovateľov, ktorí sa rozhodli nepodať ústavnú sťažnosť proti rozhodnutiu prezidenta o nevymenovaní (Mojmír Mamojka), resp. nepodať opätovnú sťažnosť za nerozhodnutie o kandidátovi (Imrich Volkai). Na druhej strane, ústavný súd chce predísť budúcim špekuláciám prezidenta o počte kandidátov na sudcu a chce mu garantovať pôvodný počet kandidátov na sudcov ústavného súdu.

88. V novom rozhodnutí (rozhodnutiach) bude preto prezident povinný vychádzať zo skutočnosti, že všetci od roku 2014 národnou radou riadne zvolení a prezidentovi

navrhnutí kandidáti spĺňajú ústavné predpoklady na vymenovanie za sudcov ústavného súdu, a bude povinný rozhodnúť o nich tak, že troch z nich vymenuje za sudcov ústavného súdu. Len takýmto postupom dôjde k obnoveniu stavu, ktorý tu bol pred porušením základného práva sťažovateľov podľa čl. 30 ods. 4 ústavy [čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 a 3 písm. d) zákona o ústavnom súde] a pred porušením ústavného príkazu pre prezidenta svojím rozhodovaním zabezpečiť riadny chod ústavného súdu (čl. 101 ods. 1 ústavy). Príkaz obsiahnutý v bode 5 výroku nálezu ústavného súdu ústavný súd uložil prezidentovi najmä v záujme právnej istoty a zabráneniu vzniku možných pochybností o prípadných alternatívach ďalšieho rozhodovania prezidenta o kandidátoch na sudcov ústavného súdu. Napokon tento príkaz sledujúci materiálnu nápravu porušeného základného práva sťažovateľov je potrebné vnímať aj v kontexte so závermi stanoviska Benátskej komisie, v zmysle ktorých je to výlučne ústavný súd, ktorý môže (a musí) s konečnou platnosťou rozhodnúť ústavnoprávne spory spôsobom zaväzujúcim všetkých účastníkov konania vrátane prezidenta (body 69, 72 a 76). Skutočnosť, že prezident v súčasnosti nemá „na výber“ z dvojnásobného počtu kandidátov, je bez určujúceho významu, keďže pôvodcom tohto stavu je samotný prezident ako porušovateľ označeného práva sťažovateľov. Dosiahnuť efektívnu nápravu porušenia ich práva, ako aj plnú funkčnosť ústavného súdu pritom nemožno inak ako uloženým prikazujúcim výrokom ústavného súdu.

XIV.

Záväznosť rozhodnutia ústavného súdu

89. Medzi hodnoty, ktoré prezident *in genere*, ale aj *in specie* musí dodržiavať, patrí aj princíp právneho štátu, z ktorého je možné vyvodiť celý rad ďalších hodnôt a subprincípov, čo ústavný súd už nie raz vo svojej judikatúre aj urobil (porovnaj nedávny sumár urobený v náleze sp. zn. PL. ÚS 7/2017, s. 107 – 108). Jedným z dôležitých subprincípov je aj rešpektovanie rozhodnutí súdnej moci vrátane ústavného súdu. V právnom štáte platí, že právo je jediným možným prostriedkom riešenia (aj politických) sporov v spoločnosti a súdy sú inštitúciami, ktoré majú kompetenciu tieto spory záväzným spôsobom riešiť. Ich rozhodnutia sú pre orgány verejnej moci vrátane prezidenta záväzné. Prezident nemôže rozhodnutie ústavného súdu nerešpektovať bez ohľadu na obsah tohto

rozhodnutia a bez ohľadu na znenie svojich ústavných kompetencií a právomocí. Moc a záväznosť práva vyžadujú autoritatívne určenie, „čo má byť“. Úcta k funkcii práva ako rozhodcu sporov sa premieta aj do tvrdenia, že právo má mať jediného autoritatívneho interpreta (ALEXANDER, L. – SCHAUER, F. On Extrajudicial Constitutional Interpretation. *Harvard Law Review*, roč. 110, 1997. s. 1377). Opačný prístup by viedol k narušeniu práva ako autoritatívneho a normatívneho systému a napokon k chaosu.

90. Do právomoci prezidenta preto nepatrí polemizovanie s dôvodmi rozhodnutia či obchádzanie rozhodnutí ústavného súdu. Povinnosťou prezidenta je rozhodnutie ústavného súdu rešpektovať a podriaďiť sa mu. Len tak je možné budovať dôveru v ústavnosť, normatívnu silu ústavných noriem a rešpektovať autoritu ústavného súdu. Ako uviedol aj Európsky súd pre ľudské práva, právoplatné rozhodnutie súdu v sebe implikuje záväzok pre výkonnú, zákonodarnú a akúkoľvek inú moc v štáte bez ohľadu na jej úroveň, aby rešpektovala a dodržiavala rozsudky a rozhodnutia súdov, a to aj vtedy, ak s nimi nesúhlasí. Rešpektovanie právomocí súdov zo strany štátu je nevyhnutnou podmienkou pre dôveru verejnosti v súdnictvo a dôveru v právny štát v širšom ponímaní (Agrokomplex c. Ukrajina, sťažnosť č. 23465/03, bod 136).

91. Nerešpektovanie, resp. nepodriadenie sa rozhodnutiu ústavného súdu znamená samo osebe hrubé a závažné porušenie ústavy zo strany prezidenta, a to konkrétne čl. 1 ods. 1 ústavy v časti právny štát. Rozhodnutia ústavného súdu sú totiž integrálnou súčasťou ústavy a ako také majú ústavnú hodnotu. Nevykonanie rozhodnutia ústavného súdu znamená porušenie ústavy *per se* aj v komparatívnom ústavnom práve (porovnaj aj rozhodnutie slovinského ústavného súdu sp. zn. U-I-1/10-26 z 10. 6. 2010, § 37, či rozhodnutie moldavského ústavného súdu zo 17. 10. 2017, návrh č. 124b/2017). V prípade nerešpektovania rozhodnutia ústavného súdu zo strany inej osoby prichádza do úvahy aj trestnoprávna zodpovednosť podľa § 350 Trestného zákona, čo v prípade prezidenta je nemožné kvôli jeho trestnoprávnej imunite. V prípade prezidenta však ide o porušenie jeho ústavného sľubu (čl. 104 ods. 1 ústavy; porovnaj aj nález sp. zn. PL. ÚS 7/2017), ktorým sa slávnostným spôsobom verejne a bezpodmienečne zaviazal zachovávať a obhajovať ústavu, čo zahŕňa aj rozhodnutia ústavného súdu. Nerešpektovanie rozhodnutia ústavného súdu

pre prezidenta znamená aj spáchanie ústavnoprávneho deliktu úmyselného porušenia ústavy (čl. 107 ústavy), za ktorý mu hrozí strata funkcie.

92. Žiaľ, ústavné právo je v tom slabé, že neexistujú mechanizmy určené na výkon rozhodnutia. Adresát rozhodnutia a jeho vykonávateľ je ten istý subjekt. Ak sa orgán verejnej moci nechce podrobiť požiadavkám ústavy, neexistuje vyššia moc, ktorá môže toto rozhodnutie ústavného súdu vynútiť. Ústavné súdy sú bezmocné, ak politici či iné orgány verejnej moci odmietnu rešpektovať ústavu a rozhodnutia ústavných súdov (GRIMM, D. *Constitutionalism. Past, Present, and Future*. Oxford : Oxford University Press, 2016. s. 200 – 201). Nerešpektovanie akéhokoľvek rozhodnutia ústavného súdu, resp. jeho vedomé alebo iné obchádzanie, má za následok len znižovanie vážnosti ústavy ako základného dokumentu v spoločnosti a u politických elít zvlášť. Efekty nerešpektovania sa však vždy prejavia v budúcnosti, keď politické elity budú môcť rozhodnutia ústavného súdu ignorovať. Ústava môže stratiť svoj význam a funkcie, ak by orgány verejnej moci nerešpektovali rozhodnutia ústavného súdu zakaždým, keď si myslia, že nie sú správne. Slovenská republika už dosvedčila množstvo prípadov, keď rozhodnutia ústavného súdu zostali nevykonané alebo bez účinkov. Aj v tomto ohľade sa prejavuje vyspelosť politickej kultúry toho-ktorého národa. Ako Brigitte Zypries, bývalá federálna ministerka spravodlivosti Spolkovej republiky Nemecko, skonštatovala, úspech Spolkovej republiky Nemecko v porovnaní s Weimarskou republikou nie je v tom, že text a obsah Základného zákona sú oveľa lepšie, aké boli v časech Weimarskej republiky. Garantom úspechu je najmä kultúra vrátane snahy a vôle silných politikov či predstaviteľov vlády dodržiavať ústavu a rešpektovať skutočnosť, že kontrolu ústavnosti vykonáva spolkový ústavný súd (ZYPRIES, B. *The Basic Law at 60 – Politics and the Federal Constitutional Court*. *German Law Journal*, roč. 11, č. 1, 2010. s. 95 – 96). Ako prezident privítal nález ústavného súdu vo veci zrušenia amnestií a milosti (PL. ÚS 7/2017), tak by sa mal podriaďiť aj tomuto rozhodnutiu ústavného súdu. Osobitne preto, lebo aj tento nález vychádza v zásade aj zo záverov, na ktorých je postavená argumentácia pléna vo veci sp. zn. PL. ÚS 7/2017.

XV.

Rozhodnutie o trovách konania

93. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Uznesením na verejnom zasadnutí 16. novembra 2017 ústavný súd uložil účastníkom, aby pre prípad uplatnenia náhrady trov konania tieto vyčíslili v lehote piatich dní. JUDr. Juraj Sopoliga vyčíslil trovy podaním doručeným 20. novembra 2017 v celkovej výške 1 107,87 €, ostatní sťažovatelia trovy konania osobitným podaním nevyčíslili. JUDr. Jana Laššáková vyčíslila trovy konania v samotnej sťažnosti vo výške 363,79 €. Uvedeným sťažovateľom preto ústavný súd priznal právo na náhradu trov konania, ktorú zaviazal uhradiť Kanceláriu prezidenta Slovenskej republiky (ďalej len „kancelária prezidenta“).

94. Pri výpočte náhrady trov konania ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka. Podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky predstavovala za I. polrok 2015 sumu 858 € a za I. polrok 2016 sumu 884 €. Podľa § 11 ods. 3 vyhlášky základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby je jedna šestina výpočtového základu vo veciach zastupovania pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je možné oceniť peniazmi. Podľa § 16 ods. 3 prvej vety vyhlášky od klienta možno požadovať na náhradu výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné sumu vo výške jednej stotiny výpočtového základu za každý úkon právnej služby.

95. JUDr. Jurajovi Sopoligovi, ktorého v konaní zastupoval JUDr. Tibor Sásfai, prislúcha náhrada trov konania takto:

- príprava a prevzatie zastúpenia pred ústavným súdom –143 €,
- podanie sťažnosti ústavnému súdu – 143 €,

- písomné podanie z 21. novembra 2016 – 143 €,
- písomné podanie zo 7. apríla 2017 k podaniu prezidenta z 1. marca 2017 – 147,33 €,
- písomné podanie zo 7. apríla 2017 k podaniu prezidenta z 22. marca 2017 – 147,33 €,
- účasť na verejnom zasadnutí ústavného súdu 16. novembra 2017 – 147,33 €,
- paušálna náhrada hotových výdavkov 3 x 8,58 € a 3 x 8,84 €,
- daň z pridanej hodnoty spolu 184,65 €.

Trovy právneho zastúpenia JUDr. Juraja Sopoligu tak predstavujú celkovú sumu 1 107,90 €. Keďže si sťažovateľ uplatnil náhradu trov konania v sume 1 107,87 €, táto mu bola priznaná a ústavný súd zaviazal kanceláriu prezidenta uhradiť ju na účet JUDr. Tibora Sásfaia (bod 6 výroku nálezu).

96. JUDr. Jane Laššákovej, ktorú v konaní zastupovala spoločnosť AK H. I. F., spol. s r. o., ústavný súd priznal náhradu trov konania podľa vyčíslenia v sťažnosti:

- príprava a prevzatie zastúpenia pred ústavným súdom – 143 €,
- podanie sťažnosti ústavnému súdu – 143 €,
- paušálna náhrada hotových výdavkov 2 x 8,58 €,
- daň z pridanej hodnoty spolu – 60,63 €.

Trovy právneho zastúpenia JUDr. Jany Laššákovej tak predstavujú celkovú sumu 363,79 €, ktorú ústavný súd zaviazal kanceláriu prezidenta uhradiť na účet AK H. I. F., spol. s r. o. (bod 6 výroku nálezu).

97. Ostatným úspešným účastníkom konania náhradu trov ústavný súd nepriznal, pretože v ním určenej lehote nedoručili ich vyčíslenie (JUDr. Milan Fulec ju doručil až 5. decembra 2017).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

Vyhlásené v Košiciach 6. decembra 2017